

Město Tábor

VERITAS
historická společnost
pro aktualizaci odkazu
české reformace, o. s.

XXIX. konference protestantských muzeí – 24. evropské setkání

„Jan Hus v rozhovoru s evropskou reformací 16. století“

Tábor, Kozí hrádek a Jan Hus

Tábor, Česká republika 30. dubna – 3. května 2015

**EGLISE PROTESTANTE
UNIE DE FRANCE**
communauté luthérienne et réformée

Weltweit
Gemeinden
helfen
GAW

I) PODĚKOVÁNÍ

všem, kteří nás přijali:

Jiří Fišer, starosta Města Tábor
Jana Lorencová, vedoucí odboru kultury a cestovního ruchu Města Tábor
Jakub Smrčka, ředitel Husitského muzea v Táboře
Ladislav Šotek, varhaník děkanského kostela Proměnění Páně na hoře Tábor
Farní sbor Českobratrské církve evangelické v Soběslavi
Diakonie ČCE – Středisko Rolnička v Soběslavi

všem, kteří nám poskytli ubytování a místo pro konání konference:

Barbora Rázlová, Petra Jelínková a personál hotelu Palcát v Táboře

všem, kdo nás provázeli v cizích jazycích:

skupina překladatelů a tlumočnicků, kterou zorganizovalo Město Tábor
Kristina Hemzová Vitoňová a její studenti z gymnázia v Táboře
Günther Forschle, tlumočnick německo-francouzský

Kolektiv, který organizoval XXIX. konferenci protestantských muzeí, 24. evropské setkání, tvořili členové Historické společnosti pro aktualizaci odkazu české reformace VERITAS, o. s.

Eva Melmuková, moderátorka
Miroslav Soukup, jednatel
další členové: Žofie Vobrová, Petr Melmuk, Richard Vlasák, Richard David, Marta Bartušková, Věra Pešková

a

Jean-Hugues Carbonnier
Société de l'Histoire
du protestantisme français

(Historická společnost
francouzského protestantismu)

Guy Balestier-Stengel
Église protestante unie de France

(Sjednocená protestantská církev
Francie)

© VERITAS 2016

Sborník připravili: Eva Melmuková, Žofie Vobrová a Miroslav Soukup

Autoři fotodokumentace: Richard David, Žofie Vobrová (dodatky)

II) POZVÁNKA (prosinec 2014)

Vážení přátelé,

2015 je rokem 600. výročí mučednické smrti mistra Jana Husa a při této příležitosti vás srdečně zveme na konferenci evropských protestantských muzeí do České republiky. Konference se bude konat v Táboře v jižních Čechách od 30. dubna do 3. května 2015 (s možností prodloužení do 5. května 2015).

Tábor je městem, které nevzniklo jako jiná města středověkého založení, ale bylo vybudováno těmi, kteří se hlásili k odkazu mistra Jana Husa, a přijalo biblické jméno Tabor. Blíže se s historií husitského hnutí lze seznámit v Husitském muzeu v Táboře, které se věnuje právě této tematice.

V blízkosti Tábora je také vzácná památka – zřícenina Kozího hrádku, kde mistr Jan Hus přebýval potom, když musil opustit Prahu, kde nad ním byl vyhlášen interdikt. Tam kázal lidem nikoliv ve zdech kostela, ale uprostřed polí a luk. Z Kozího hrádku odjel ještě na hrad Krakovec, ale odtud už vedla cesta přímo do Kostnice.

Mistra Jana Husa si mohou účastníci připomenout i v následném programu (na vlastní náklady) v Praze 4. května, kde se počítá s oficiálním setkáním v kostele U Martina ve zdi a s putováním „Po stopách mistra Jana Husa“.

Téma konference je:

„Mistr Jan Hus v rozhovoru s evropskou reformací 16. století“

Účastníky čeká bohatý program. Budou v něm obsaženy přednášky, výlety a tematické dílny, jako tomu bylo i v předešlých letech, ale také možnost výměny projektů a zkušeností mezi jednotlivými muzei. Kromě toho zde bude i možnost prohovořit také o budoucnosti těchto konferencí a jejich zaměření.

Jednacími jazyky konference jsou jako vždy francouzština a němčina; pro české účastníky bude zajištěn překlad do českého jazyka.

Těšíme se na setkání s vámi.

Guy Balestier

Jean-Hugues Carbonnier

Eva Melmuková

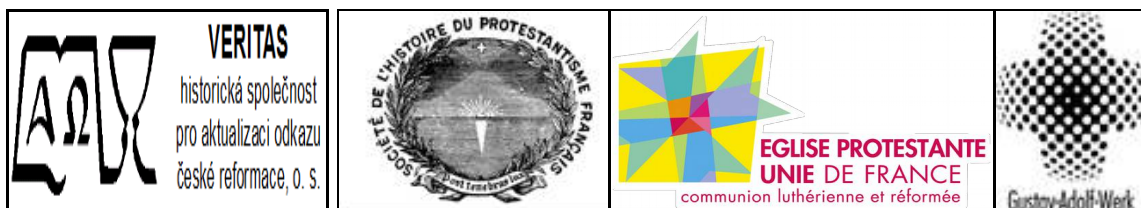
Richard Vlasák

Église protestante
unie de France

Société de l'Histoire du
protestantisme français

VERITAS, historická společnost pro
aktualizaci odkazu české reformace, o. s.

III) PROGRAM KONFERENCE (duben 2015)

XXIX. konference protestantských muzeí – 24. evropské setkání Tábor, Česká republika 30. dubna – 3. května 2015 (s možností prodloužení pobytu do 5. května)

„Jan Hus v rozhovoru s evropskou reformací 16. století“

Čtvrtek 30. dubna 2015

- 15.00–18.00 registrace účastníků konference v hotelu Palcát (ul. 9.května 247/4, viz plánek)
18.30–19.00 slavnostní přivítání účastníků představiteli města a organizátory akce;
zahájení konference na radnici
19.00 večeře v Gotickém sále radnice
20.00–21.00 varhanní koncert v děkanském kostele Proměnění Páně na hoře Tábor
„Hudba české a evropské reformace“ – na varhany hraje Ladislav Šotek
– přístupné i pro veřejnost

Pátek 1. května 2015

- 07.00–08.30 snídaně v hotelu Palcát
09.00–12.15 přednášky v hotelu Palcát – přístupné i pro veřejnost
09.00–09.30 Dr. Martin Treu (Lutherova společnost): „Husa a labuť – co se naučil Martin Luther od Jana Husa“
09.30–10.00 Daniel Urbain (tajemník Sdružení přátel muzea Jeanne d'Albret v Orthèz, Pyrenées Atlantiques): „Česká a kalvínská reformace“
10.00–10.30 diskuse
10.30–10.45 přestávka
10.45–11.15 Davide Rosso (ředitel Valdenského muzea v Torre Pellice): „Jan Hus ve výhledu valdenském a italském?“
11.15–11.45 ThDr. Petr Melmuk, Th. D., (farář Českobratrské církve evangelické a odborný asistent HTF UK): „To mně mí rodičové povídali, že (ta víra) od mistra Husa pochází“
11.45–12.15 diskuse
12.30–14.00 oběd v hotelu Palcát
14.15–15.15 návštěva Kozího hrádku
15.30–17.30 prohlídka města Tábora – hrad Kotnov včetně tábořského pokladu a historické centrum
17.30–18.30 návštěva Husitského muzea v Táboře (expozice a podzemí; vždy tři skupiny: 2 francouzské a 1 německá)
19.00 večeře v hotelu Palcát
20.30–21.00 doc. PhDr. Eva Melmuková: „Tradice Jana Husa v průběhu staletí“
komentovaná projekce (hotel Palcát) – přístupné i pro veřejnost

Sobota 2. května 2015

07.30–08.30 snídaně v hotelu Palcát

09.00–12.00 *workshopy v muzeu – nejsou přístupné veřejnosti*

1. skupina: „Husité a děti. Pedagogická činnost v muzeu“ – vedoucí Mgr. Josef Makoč (Husitské museum v Táboře) a Mgr. Richard F. Vlasák

2. skupina: „Jan Ámos Komenský před kamerou. Nové metody prezentace muzeí“ – vedoucí Mgr. Marie Římovská (Muzeum Jana Ámose Komenského Uherský Brod)

3. skupina: „Turistické cesty jako způsob prezentace muzeí“ – vedoucí Dr. Albert de Lange (odborný předseda Německé valdenské společnosti)

12.00–12.30 shrnutí workshopů v hotelu Palcát

12.30–14.00 oběd v hotelu Palcát

14.00–18.15 výlet do Jindřichova Hradce (hrad, historické centrum)

18.30–20.00 večeře v hotelu Palcát

20.15–21.00 doc. PhDr. Eva Melmuková: „24 let setkávání evropských protestantských muzeí“ (komentovaná projekce) v hotelu Palcát

21.00–22.00 „Perspektivy protestantských muzeí“ včetně diskuse – vedoucí Mgr. Richard F. Vlasák, v hotelu Palcát

Neděle 3. května 2015

08.00–09.15 snídaně v hotelu Palcát

09.30–10.30 bohoslužby v Soběslavi – káže farář Guy Balestier

12.30–13.30 oběd v hotelu Palcát

14.00–14.30 slavnostní zakončení konference v hotelu Palcát

Prodloužení pobytu v Praze

Neděle 3. května 2015

odjezd do Prahy do hotelu Albion (Peroutkova 531, Praha 5, viz plánek). Pro účastníky, kteří nepojedou vlastním autem, je objednan autobus.

Pondělí 4. května 2015

10.30–12.00 slavnostní přijetí představiteli ČCE v kostele U Martina ve zdi (Martinská ulice, Praha 1)

14.30–18.00 putování Prahou „Po stopách mistra Jana Husa“. Sraz před kostelem U Martina ve zdi
volný večer

Úterý 5. května 2015

10.00 návštěva dvou kostelů z 30. let 20. století:
sbor Církve československé husitské (Praha 5, Na Václavce),
sborový dům Českobratrské církve evangelické (Praha 5, Na Doubkové)
volný program, odjezd

IV) OBSAH SBORNÍKU

I) – Poděkování.....	2
II) – Pozvánka (prosinec 2014).....	3
III) – Program konference (duben 2015).....	4
IV) – Sborník z průběhu konference:	
1. Zpráva o konferenci.....	8
2. Zahájení konference v gotickém sále radnice města Tábor.....	11
3. Varhanní koncert v děkanském kostele Proměnění Páně na hoře Tábor, na varhany hraje Ladislav Šotek.....	12
4. Husa a labuť – co se naučil Martin Luther od Jana Husa Dr. Martin Treu (přednáška č. 1).....	13
5. Česká reformace a „reformace na ženevský způsob“ (Jan Hus v dialogu se švýcarskou reformací) Daniel Urbain (přednáška č. 2).....	18
6. Jan Hus v perspektivě valdenské a italské? Davide Rosso (přednáška č. 3).....	25
7. „To mně moji rodičové povídali, že [ta víra] od mistra Husa pochází...“ Petr Melmuk (přednáška č. 4).....	29
8. Návštěva Kozího hrádku a prohlídka města Tábora včetně návštěvy Husitského muzea.....	34
9. „Tradice Jana Husa v průběhu staletí“, Eva Melmuková, Žofie Vobrová (komentovaná projekce).....	36
10. Husité a děti. Pedagogická činnost v muzeu Josef Makoč a Richard F. Vlasák (workshop č. 1).....	39
11. Jan Ámos Komenský před kamerou. Nové metody prezentace muzeí Marie Římovská (workshop č. 2).....	40
12. Turistické cesty jako způsob prezentace muzeí Albert de Lange (workshop č.3).....	43
13. Návštěva historického centra Jindřichova Hradce.....	46
14. 24 let setkávání Evropských protestantských muzeí Eva Melmuková, Žofie Vobrová (komentovaná projekce).....	48
15. Perspektivy reformačních muzeí, podklad diskuze Richard F. Vlasák.....	49
16. Bohoslužby ve sboru ČCE v Soběslavi, setkání s představiteli Střediska Diakonie ČCE Rolnička v Soběslavi.....	49
17. Závěr konference v Hotelu Palcát.....	53
V) – Přílohy:	
1. Přílohy vřité do sborníku.....	55
Fotografie z prodloužení konference v Praze.....	55
Seznam účastníků konference.....	57
2. Samostatné elektronické přílohy sborníku.....(v souborech na DVD)	
Program varhanního koncertu z 30. 4. 2015.....(Koncert-program.pdf)	
Tradice MJH v průběhu staletí.....(Tradice MJH-prezentace.ppt/odp/pdf)	
Tradice MJH v průběhu staletí.....(Tradice MJH-komentář prezentace.doc/odt/pdf)	
24 let setkávání EPM.....(24 let muzeí – prezentace.ppt/odp/pdf/)	
Mapy města Tábora a výletu.....(Mapa Tábor-centrum města.png; Mapa výletu.jpg)	

Leták o Betlémské kapli v Praze.....	(Betlémská kaple v Praze-leták.pdf)
Leták o Kostele sv. Martina ve zdi v Praze.....	(Praha Martin ve zdi-leták.pdf)
Leták sborového domu ČCE v Praze Smíchově.....	(Praha Smíchov-leták.pdf)
Seznam účastníků konference.....	(Seznam_účastníků konference.xls/ods)
Stojka konference.....	(Stojka konference.pdf)
Fotodokumentace konference, vč. prodloužení.....	(složka)

1. Zpráva o konferenci

XXIX. konference protestantských muzeí – 24. evropské setkání Tábor 30/4–3/5/2015

Setkání evropských protestantských muzeí – koná se pravidelně každý rok, buď ve Francii, kde tato iniciativa vznikla, či v některé jiné evropské zemi – se uskutečnilo už podruhé v České republice. Poprvé to bylo v roce 2001 v Telči a v památkově chráněném Evangelickém tolerančním areálu ve Velké Lhotě u Dačic. Smyslem a náplní tohoto prvního setkání bylo seznámit účastníky ostatních zemí s nepřerušným vývojem české reformace, o čemž svědčí i název tehdejší konference „Od Jana Husa po současnost“. Po čtrnácti letech se setkali zájemci z různých evropských zemí, především z Francie, v České republice podruhé. Tentokrát, u příležitosti 600. výročí mučednické smrti Jana Husa, to byl Tábor, jihočeské město jako připomínka husitské tradice. Téma svým způsobem navazovalo na informaci z roku 2001. Tentokrát šlo o vztah českého reformátora a české reformace k dalším reformačním směrům v Evropě. K hlavnímu tématu se jako vždy připojovaly i další aktivity: specificky muzejnické otázky, bližší seznámení nejen s místem konání konference, ale i s jeho širším okolím, nechyběla přitom ani krásná varhanní hudba. Podrobněji se průběhu konference budeme věnovat v souvislosti s přehledem programu.

Příprava konference

S přípravou konference se započalo už velmi časně, předběžným jednáním při 21. evropské konferenci na jaře 2012 ve Ferrières v jižní Francii. Tehdy jsme v zásadě domluvili hlavní program a přípravou akce pověřil výbor Historické společnosti VERITAS Mgr. Richarda F. Vlasáka, člena VERITAS. Mgr. Vlasák tehdy působil v Husitském muzeu v Táboře a tímto muzeem byl na konferenci vyslán. V přípravách se pokračovalo s tím, že výbor VERITAS zajistí účast historické společnosti při zahájení i ukončení konference, VERITAS se přitom bude aktivně podílet na hlavním programu a zajistí i některé doprovodné prezentace. Organizaci akce mělo převzít Husitské muzeum, resp. Město Tábor. Tento posun souvisel se skutečností, že na konci roku 2013 výše zmíněný pověřenec skončil svou práci v Husitském muzeu a převzetí organizační úlohy v jubilejním roce Jana Husa Městem Tábor se jevílo jako smysluplné a přirozené. Výbor VERITAS byl ujištěn, že vše bude v tomto smyslu projednáno a zajištěno. Mezitím na podzim roku 2014 začal Mgr. Richard F. Vlasák studovat v zahraničí na univerzitě v Lipsku a ozýval se prakticky pouze s dotazy týkajícími se formální stránky věci či žádostmi o pomoc (zvací dopisy, zajišťování řečníků apod.). Náhle na přelomu listopadu a prosince „jako blesk z čistého nebe“ dorazila zpráva, že konání konference je ohroženo. Jak jsme to zjistili? Na přihláškách, které v té době už měly být účastníkům rozesílány, je samozřejmě nutné uvést číslo konta, kam je nutno poukazovat zálohu v eurech. Město však takovou možnost odmítlo vzhledem k tomu, že není organizátorem akce, jen spoluorganizátorem. Výbor historické společnosti VERITAS byl zděšen. Pokud Mgr. Richard F. Vlasák neprojednal s Městem Tábor závazně tuto záležitost základní důležitosti, což výbor samozřejmě předpokládal, neexistovala žádná rozumná možnost situaci zachránit a konferenci uskutečnit. Vše se zcela vyjasnilo až při jednání moderátorky VERITAS doc. PhDr. Evy Melmukové a jejího syna ThDr. Petra Melmuka, Th.D., člena výboru, s představiteli Města Tábor 12. prosince 2014. V „šibeniční lhůtě“ do konce roku měly být rozeslány zvací dopisy s přihlašovacím formulářem a programem ve francouzštině i němčině (musel se přitom navíc bleskově měnit i původní nepřesný rozpočet akce, nebyly k dispozici ani vždy správné emailové adresy na pravidelné účastníky konference). Čtyři navzájem vzdálení (Praha: Žofie Vobrová, Lysá n. Labem: Mgr. Miroslav Soukup, Telč: dr. Eva Melmuková, dr. Petr Melmuk) členové výboru měli zajistit všechny náležitosti v rovněž vzdáleném Táboře a stát se za těchto podmínek organizátory akce, s jejichž technickým

zajišťováním nikdy nepočítali. Bylo to absurdní, ale díky pochopení Města Tábor se řešení našlo. Vedení města, konkrétně zejména obětavá a přesná paní Ing. Jana Lorencová, dalo k dispozici svoje servisní služby a zprostředkovalo všechny potřebné kroky ve městě i okolí. Pracovnice hotelu Palcát Barbora Rázlová jednala také velmi pohotově a vstřícně, dobrému zdaru napomáhala i stálá korespondence s představitelem Francouzské unionované církve Guy Balestierem.

Díky této výše zmíněné spolupráci se „husarský kousek“ nakonec podařil. 31. prosince 2014 byly rozeslány elektronicky poslední kompletní zvací dopisy se všemi náležitostmi a od počátku roku 2015 začaly přicházet zálohy na euroúčet VERITAS. Dobrý konec vše napravil, takže neinformovaní účastníci neměli ani tušení, že se konference pravděpodobně vůbec nemusela konat. Bylo by to ale opravu škoda a díky všem, kdo se nezalekli a přiložili ruku k dílu!

Průběh konference

Slavnostní zahájení se konalo večer 30. dubna v Gotickém sálu tábořské radnice, kde rozvíjí své aktivity Husitské muzeum. Po občerstvení na rautu na stejném místě se účastníci přesunuli do nedalekého děkanského kostela Proměnění Páně na hoře Tábor ke krásnému hudebnímu zážitku. Varhaník Ladislav Šotek hrál písně české i světové reformace a improvizoval na jejich motivy. V průběhu koncertu zazněly česky, francouzsky a německy výrocky z Husových listů.

V pátek 1. května bylo dopoledne věnováno hlavnímu programu. Zazněly postupně čtyři přednášky, ke všem se nakonec konala společná diskuse. Za luterský směr reformace 16. století promluvil dr. Martin Treu, dlouholetý zkušený pracovník ve Wittenbergu a od samého počátku v roce 1991 účastník konferencí evropských protestantských muzeí. S pečlivou důkladností sledoval jak vztah Martina Luthera k Janu Husovi, tak symboliku husy a labutě v některých oblastech Německa. Poté následoval pohled ze strany švýcarské (kalvínské) reformace, založený na zajímavém motivu poměru církve a politické moci. Podal jej fundovaně Daniel Urbain ze Sdružení přátel muzea v Orthèz, který má vzhledem k pobytu v naší republice v mládí možnost studovat české prameny nezprostředkovaně. Ředitel Valdenského muzea v Torre Pellice Davide Rosso zmínil historické souvislosti nejen ze starší doby, ale i v přeznačení první poloviny 20. století, kdy byl v Husovi a jeho následovnicích zdůrazňován v Itálii zejména zápas o spravedlivější společnost. Připomněl i současnou výstavu s Husovou tematikou ve Valdenském muzeu a knihy vztahující se k české reformaci v knihovně v Torre Pellice. Poslední přednáška sledovala rozvoj podnětů Husova zápasu v české reformaci až téměř do současnosti. Z každého dějinného úseku zdůraznil ThDr. Petr Melmuk, Th.D., farář ČCE a odborný asistent na HTF UK, jako odkaz základní výdobytky, např. tzv. chebského soudce nebo Rudolfův Majestát.

Odpolední program byl zahájen společnou návštěvou zříceniny Kozí hrádek v těsné blízkosti Tábora, kde si účastníci mohli názorně připomenout období, kdy Jan Hus po nuceném odchodu z Prahy pobýval právě na tomto místě, a to v bohaté činnosti literární i kazatelské, o čemž poutavě promluvil Mgr. Richard F. Vlasák. Při návratu k hotelu se uskutečnila ještě neplánovaná vsuvka programu – návštěva zajímavého kostela CČSH z třicátých let 20. století. Poté bylo dopoledne věnováno prohlídce města včetně Husitského muzea a podzemí. Účastníci byli rozděleni do dvou skupin – francouzsky a německy hovořící. Obě skupiny provázeli studenti tábořských gymnázií. Projekt podpořilo Město Tábor finanční odměnou pro studenty a zejména pro jejich školitele. Akci připravil a vedl Mgr. Richard F. Vlasák. Se studenty se mohli účastníci konference setkat už ve čtvrtek po příjezdu na nádraží, posloužili také jako doprovod na různé akce a byli generačním oživením návštěvy města.

Večerní program byl věnován opět ústřednímu tématu – Janu Husovi, tentokrát vzhledem k proměnám tradice s ním spojené v průběhu staletí. Komentovaná prezentace se týkala většinou výtvarného ztvárnění Husovy postavy. Akci připravily dr. Eva Melmuková a Žofie Vobrová.

V sobotu 2. května probíhala během celého dopoledne pracovní soustředění. Šlo o tři samostatné skupiny: 1. skupina měla název „Husité a děti. Pedagogická činnost v muzeu“. Vedoucími byli Mgr. Josef Makoč (Husitské muzeum v Táboře) a Mgr. Richard F. Vlasák. 2. skupina se jmenovala „Jan Ámos Komenský před kamerou. Nové metody prezentace muzeí“. Vedoucí byla Mgr. Marie Římovská (Muzeum Jana Ámose Komenského v Uherském Brodě). A konečně název třetí skupiny zněl: „Turistické cesty jako způsob prezentace muzeí“. Jejím vedoucím byl dr. Albert de Lange (odborný předseda německé valdenské společnosti). Účastníci mohli zvolit vždy dvě z nabízených možností.

Odpoledne následoval výlet do Jindřichova Hradce, kde si zájemci mohli v zámku prohlédnout zejména trasu, která uvádí návštěvníka do nejstaršího období existence Jindřichova Hradce. Nalézáme zde např. fiktivní portréty českých králů a nástěnnou malbu z roku 1338 s námětem legendy sv. Jiří.

Po návratu a večeri se účastníci naposled hromadně setkali k jednání konference. Nejprve proběhla komentovaná prezentace – připomínka všech dosud konaných konferencí od roku 1991. I tuto akci připravily opět dr. Eva Melmuková a Žofie Vobrová. Závěrem konference pronesl ještě vlastní proslov Mgr. Richard F. Vlasák, který se zamýšlel nad dalšími možnými způsoby spolupráce muzeí a navrhl založení Svazu evropských protestantských muzeí. Po delší diskusi byly návrhy odročeny k dalšímu rozpracování.

V neděli 3. května se hosté konference zúčastnili dopoledne bohoslužeb ve sboru ČCE v Soběslavi. Kazatelem byl představitel Francouzské unionované církve Guy Balestier, program pro společné bohoslužby ve třech jazycích vypracovali členové výboru VERITAS.

Po obědě – naposled v hotelu Palcát, kde se celé konferenci dostalo výborného zázemí – se konalo ještě slavnostní zakončení. Potom se už účastníci začali rozjíždět – někteří zpět domů, ale část ještě do pražského hotelu Albion k plánovanému prodloužení pobytu ve dnech 4.–5. května.

Pražský pobyt se bohužel mohl stát při přípravě konference také „kamenem úrazu“. Původně měli být zájemci ubytováni v církevním pensionu přímo v centru Prahy. Při převzetí akce v prosinci 2014 členové výboru zjistili, že tento objekt je už obsazen; jediné, co jim bylo předáno, byl odkaz na hotel Albion. Začali (konkrétně v Praze bydlící Žofie Vobrová) tedy jednat s ním, protože v té době už bylo prakticky nemožné získat v Praze právě na začátku května jiný vhodný objekt, který by umožnil současné ubytování všech zájemců. Pobyt v Praze byl tedy přizpůsoben daným možnostem, nicméně byl v zásadě dodržen původní program.

V pondělí se tedy zahraniční hosté setkali v památném kostele u Martina ve zdi (v roce 1414 zde byla poprvé znovu vysluhována sv. Večeře Páně podobojí také laikům) se synodním seniorem ČCE Mgr. Joelem Rumlem a vedoucím zahraničního oddělení Synodní rady ČCE Gerhardem Frey-Reininghausem.

Odpoledne po obědě se účastníci vypravili do nedaleké Betlémské kaple, prošli mnoha zákoutími Starého Města, podívali se na Staroměstský orloj a důkladně si prohlédli výstavu o Janu Husovi v prostorách Karolina. Rozloučili se na Staroměstském náměstí (Týnský chrám, Husův pomník, Staroměstská radnice) a večer v Praze strávili dle vlastního uvážení.

V úterý ráno se zbylí zájemci ještě seznámili se dvěma zajímavými kostely – sborovými domy z třicátých let 20. století v Praze Smíchově. Za výbor VERITAS se o pražský pobyt zahraničních zájemců staraly a po městě je provázely Žofie Vobrová a dr. Eva Melmuková.

Podněty konference

Jak jsme si mohli ověřit z rozhovoru s mnoha účastníky, splnilo i letošní setkání smysl vlastní všem setkáváním v rámci evropských protestantských muzeí. Stále více poznáváme a uvědomujeme si, že si nejsme cizí, že zápasy víry a poznání v jiné evropské zemi jsou také naše zápasy, byť sdělované jiným jazykem a odlišným způsobem vyjádření. Jde tedy o významný příspěvek k vytváření skutečného evropského povědomí nikoli formálního rázu – „shora“, ale vzájemným porozuměním do hloubky – „zdola“.

V případě Tábora 2015 v návaznosti na Telč a Evangelický toleranční areál ve Velké Lhotě u Dačic 2001 jde navíc o sblížení reformačního (ne pouze reformního) hnutí v Evropě jako celku. Stále více proniká do povědomí skutečnost, že reformační křesťany spojuje kromě důrazu na biblický základ především bezprostřední vztah k Bohu bez zprostředkující církevní instituce.

2. Zahájení konference v gotickém sále radnice města Tábor

Promluvili:

Jiří Fišer, starosta města Tábor

Eva Melmuková, historická společnost VERITAS

Guy Balestier, Sjednocená protestantská církev Francie

Jean-Hugues Carbonnier, Historická společnost francouzského protestantismu

Richard Vlasák, historická společnost VERITAS

Jakub Smrčka, Husitské muzeum Tábor

Zahájení moderovala Jana Lorencová

3. Varhanní koncert v děkanském kostele Proměnění Páně na hoře Tábor, na varhany hraje Ladislav Šotek

„Hudba české a evropské reformace“

Program

1. *Kdož jste Boží bojovníci + improvizace*

Úvodní slovo

Milí přátelé,

vítáme vás na koncertu, jehož základem je připomínka písní české a světové reformace. Soustředili jsme se na písně, protože jsou jedním z podstatných projevů obecnosti reformačních církví nejen při bohoslužbách, ale i v denním životě věřících. Některé z písní jsou známé a blízké všem křesťanům. Opakovaně k nám přitom krátce promluví přímo mistr Jan Hus slovy zachovanými v jeho dopisech.

Text Jana Husa:

„Já, Jan Hus z Husince, mistr svobodných umění a svaté theologie bakalář zřízený na vysokém učení pražském, kněz a kazatel stvrzený ke kapli Betlémské, obětuji toto odvolání Ježíši Kristu, soudci nejspravedlivějšímu, jenž u každého člověka zná, chrání a soudí, objasňuje a bez nedostatku odměňuje jeho při spravedlivou.“

2. *Otče náš, jenž jsi na nebesích*

3. *Hrad přepevný jest Pán Bůh náš*

4. *Tebe, Bože, chválíme + improvizace*

Text Jana Husa:

„Rostte v milosti boží a v poznání Ježíše Krista a za mne se modlete k Bohu, aby mi ráčil dopřáti příznivých úspěchů při kázání svého slova ve všech místech, kde se ukáže nutnost, v městech, v městečkách, na vesnicích, po hradech, na polích, v lesích, kdekoli mohu prospěti, aby ve mně nebylo slovo Boží potlačeno.“

5. *Otče náš, milý Pane*

6. *O tvůrce, Duchu svatý, přijď*

7. *Král věčný nás požehnej + improvizace*

Text Jana Husa:

„Po způsobu Pána Ježíše Krista žádám vám od něho pokoje. Pokoj vám od něho, abyste počestně žijíce přemáhali nepřátele své, ďábla, svět a tělo. Pokoj vám od něho, abyste milovali sebe navzájem i nepřátele své. Pokoj vám, abyste pokojně slyšeli slovo jeho.“

8. Jezu Kriste, štědrý kněže

9. Bud' Tobě sláva, jenž jsi z mrtvých vstal + improvizace

Citáty Jana Husa převzaty z knihy Sto listů M. Jana Husi a Mistr Jan Hus, Řeč o míru. Program varhanního koncertu je samostatnou elektronickou přílohou sborníku (ve formátu PDF).

4. Husa a labuť – co se naučil Martin Luther od Jana Husa

Dr. Martin Treu (přednáška č. 1)

Když v roce 1517 Luther vystoupil na veřejnosti se svou kritikou tehdejší církve, byl český reformátor Jan Hus (upálený v roce 1515 v Kostnici) již přes sto let mrtev. Proto se v první části tohoto textu budeme zabývat tím, co Luther o Husovi vlastně věděl a jaký měl názor na něj i na českou církev. Následně přistoupíme k otázce, jak se jeho setkání s Husovým odkazem projevilo v jeho dalším životě. Nabízí se zde překvapivě téměř nepřeberné množství materiálů, přičemž se toto téma, jak si ještě ukážeme, navíc osamostatnilo ve výtvarných projevech 17. století.

1. část: Vztah Luthera k Husovi a české církvi

Lutherův kontakt s Husem a jeho církví lze rozdělit do tří různých fází. Na počátku stálo striktní a nepoučené odmítnutí „českého kacířství“. V kontextu Lipské disputace se pak budoucí reformátor poprvé seznámil s Husovými díly a začal je dokonce oceňovat. Po roce 1525 nakonec dospěl k relativizujícímu postoji. Pozitivní připomínka mučedníka Husa zůstává, přičemž Luther zároveň zdůrazňuje jeho jedinečnost. Hus se stává jeho předchůdcem.

a) Odmítání

V roce 1512 začal Martin Luther vyučovat na univerzitě ve Wittenbergu a působit zde také jako kazatel v městském kostele jako věrný, avšak také kritický syn tehdejší církve. Potlačování jakýchkoli náznaků „kacířství“ patřilo k jeho profesním úkolům. Husité, které Luther tvrdošíjně nazýval Picardy,¹ nebyli v německé říši Lutherovy doby oblíbeni. Vzpomínka na válečná tažení Čechů, kteří se dostali až k Norimberku a Zeitzu, byla příliš živá. Husité zůstali v německé paměti špatně zapsáni rovněž kvůli odchodu německých magistrů a studentů z univerzity v Praze, který vedl v roce 1509 k založení univerzity v Lipsku a který z německé strany byl chápán jako vyhnání.

Již ve své první přednášce o žalmech Luther odmítá české schizmatiky, kteří vzdorují papeži. V jednom kázání z roku 1516 se tomuto tématu věnuje i z kazatelný.²

Je ovšem otázkou, co Luther tehdy vlastně o českých křesťanech věděl. Na počátku své činnosti musel mít o jejich dějinách pouze vágní znalosti. Porážka táboritů v bitvě u Lipan v roce 1434 byla dávnou minulostí. Utrakvisté se po povolení od kalicha pro laiky smířili s Římem. Zůstali Čeští bratři, jejichž spisy bylo možné v Německu číst pouze v interpretaci ortodoxního vyvracení.³ S vysokou pravděpodobností četl Luther ještě v Erfurtském klášteře

1 Podle valdenských ve stejnojmenné francouzské provincii. Odvození od berghardů (srov. StA 2) je nesprávné.

2 WA 1, 69, 20-22.

3 Podrobnosti k tomu viz Amedeo Molnár, Lutherovy vztahy k Českým bratřím, in: Život a dílo Martina Luthera od 1526 do 1546. Zvláštní vydání k 500. výročí jeho narození. Na zadání Teologického pracovního kruhu pro výzkum dějin reformace, vyd. Helmar Junghans, 2 svazky. Lipsko 1983, s. 627–639 a s. 950–954, zde s. 627.

„Obhajobu Písma Svatého“ bratra Lukáše Pražského. V tamní knihovně se alespoň nacházel opis.⁴

90. teze z jeho slavných 95 tezí proti odpustkům z 31. října 1517, která poukazuje na nebezpečí reagovat na dotazy křesťanů, zde především na pochybnosti o očistci, jejich násilným potlačením namísto argumentů, má beze vší pochybnosti husitské pozadí. Protože přesně to se v Čechách 15. století dělo. Avšak tehdy se Luther ještě cítí jako energický obhájce Římské církve.

b) Uznání a ocenění

Bratranec saského kurfiřta Friedricha III., vévoda Georg, který panoval v Drážďanech, nebyl tak úplně proti reformě církve. Lutherovy teze proti odpustkům přijal souhlasně. Ovšem jeho matka ho vychovala k dogmatické zbožnosti a věrnosti Římu. Byla totiž dcerou českého krále Jiřího z Poděbrad (1420, 1458–1471), který – jak známo – zemřel v klatbě. To musel být pro vévodkyni Sidonii (1449–1510) podnět, aby své vlastní děti vychovala přísně katolicky.

Proti vůli své vlastní univerzity v Lipsku uspořádal Georg v roce 1519 disputaci mezi Johannem Eckem, který sám sebe prohlásil za obhájce staré církve, a Martinem Lutherem. Sporná byla zejména otázka vztahu papeže a koncilu. Na Eckovu výzvu se Luther nechal vyprovokovat k tvrzení, že nejen papežové, ale také koncily se mohou mýlit. Jako příklad uvedl právě Kostnický koncil, který odsoudil Jana Husa za některé výroky, které údajně byly hodny dobrého křesťana. Georg, který byl natolik vzdělaný, že byl schopen disputaci vedenou v latině sledovat, rozčileně vyskočil se slovy: „Svedla ho vášně“ a Luther měl od toho okamžiku o dalšího rozhořčeného protivníka více.

Teprve potom si Luther uvědomil, že o Husovi, kterého zde obhajoval, ví skutečně velmi málo. A tak si od Spalatina nechal obstarat hlavní Husovo dílo „O církvi“, jehož četba na něj udělala takový dojem, že napsal kurfiřtovu tajnému sekretáři: „Všichni, zkrátka, jsme nevědomky husité, ano sám Staupitz, Pavel a Augustin jsou doslova husité.“⁵ Množství interpretací tohoto stále znovu citovaného výroku je nekonečné. Nachází se v soukromém dopise a nikoli ve zveřejněném manifestu. Jeho základní tón není triumfální, ale spíše vyděšený. A Luther také měl brzy pochopit, že zašel příliš daleko. Jeho prohlášení lze chápat především jako úlevu, že proti tisícileté tradici nestojí sám.

Ve svém slavném spisu „Křesťanské šlechtě německého národa“ z roku 1520 proto již poněkud mírní své názory. Ve 24. návrhu svých reforem se zasazuje o smíření Říma a Prahy, aniž by se ovšem připojil ke stanoviskům Husa. „Nechci zde soudit články Jana Husa ani hájit jeho omyly, ačkoli dle mého názoru u něj žádné bludy nalézt nelze...“⁶ Ovšem samotná skutečnost, že Hus se bez jakékoli pochybnosti stal obětí justiční vraždy, zavazuje podle Lutherova názoru římskou církev, aby vůči Čechám zaujala vstřícný postoj. Přijímání podobojí, hlavní požadavek utrakvistů, patří k dobrým křesťanským obyčejům. Vnitropolitické záležitosti v Čechách by zvládl řídit jeden arcibiskup v Praze. Samotnou husitskou nauku o přijímání, která nezná transsubstanciaci, nepovažuje Luther za relevantní pro záležitosti víry.⁷ Díky velkému nákladu vydaného spisu a tomu, že byl přístupný v německém jazyce, začal být Lutherův postoj

4 Molnár, tamtéž.

5 WABr 2, 42, 24. Dopis nelze přesně datovat, pochází však nejspíše z února 1520.

6 StA 2, 151, 9 a násl., modernizace M. T.

7 Tamtéž 153, 3–14.

přijímán ve vyšší míře než během Lipské disputace. Proto také není nic překvapivého na tom, že protireformační strana začala brzy šířit zvěst, že Luther vůbec není Němec, ale že se narodil a byl vychováván v Čechách. Něco podobného o něco později o Lutherovi tvrdil i jeho další protivník Thomas Müntzer, který se dokonce vydal v roce 1520 do Prahy, aby se zde pokusil získat přívržence.⁸

Jisté je, že Luther, který původně v utrakvistech viděl jen schizmatiky, v Českých bratřích však kacíře, zásadně změnil svůj názor. V následném období navázal Luther řadu kontaktů s bratry, přičemž jeho cílem vždy bylo sjednotit českou církev. Zároveň nejpozději od prosince 1528, kdy zemřel vlivný senior Lukáš Pražský, se Lutherovy názory zřejmě začaly prosazovat i v Čechách. To se projevilo na rostoucím počtu studentů z této oblasti v Leucoreji. V roce 1520 studovalo ve Wittenbergu 29 českých studentů, v roce 1530 jich bylo 88.⁹ V roce 1533 vyšlo ve Wittenbergu německé vydání „Počet z víry... bratří českých a moravských“ s pěknou Lutherovou předmluvou. Mimo jiné i díky Lutherově vlivu se Jednota bratrská v roce 1534 vzdala druhého křtu u nově přijímaných. Již v roce 1531 byla s ohledem na války s Turky povolena obrana v případě nouze, absolutní novinka v dosud radikálně pacifistické Jednotě bratrské. Zhruba ve stejné době nastupuje řada lokálních šlechticů, kteří se po vzoru říšských knížat a jejich zkušenosti s Confessio Augustana snažili ustanovit vlastní vyznání víry, které by uznal český král. Po řadě průtahů konečně v roce 1538 vyšlo ve Wittenbergu „Confessio fidei ac religionis baronum ac nobilium regni Bohemia“ s doporučující předmluvou od Lutheru.¹⁰ Tím „Luther doslova manifestačně uznal Jednotu bratrskou za člena rodiny reformačních církví.“¹¹ Musíme zde však zmínit dvě omezení: Vyznání nedosáhlo v Českém království nikdy stejného politického uznání jako Augšpurské vyznání v říši. A přechodu bratří na reformační učení v důsledku učení Bucera a Kalvína se již Luther nedožil, ačkoli s ohledem na nauku o přijímání již v 20. letech vyjádřil pochybnost, zda není bližší Karlstadtovu učení než jemu samotnému.

c) Relativizace osoby a díla Jana Husa pro Lutherovu vlastní reformaci

Od tohoto církevně-politického vývoje je třeba oddělit Lutherův pohled na historickou postavu Jana Husa. Za pramen mohou posloužit jeho proslovy. Přitom jsou u něj zřejmé jak paralely s Husovým životopisem, tak rozdíly: „Sic causa Hussi et mea se rozvířila pro odpustky na stavbu chrámu Svatého Petra. Anno 1415 est occisus. Vydržel jen dva roky.“¹² Podnět pro veřejné působení obou byl stejný, jeho trvání však nanejvýš rozdílné. Po četbě Kroniky Kostnického koncilu od Ulricha Richenthala v prosinci 1536 získal Luther lepší přehled o detailech mučení. Jeho součástí byla degradace a nasazení kacířského klobouku.¹³ Ze Staupitzova vyprávění, který se dozvěděl podrobnosti od svého předchůdce v úřadu Andrease Prolese, Luther věděl, že Johannes Zacharias, který vyslychal Husa a později byl pochován v Erfurtu, ho dostal do úzkých falšovaným místem v Bibli.¹⁴ Husovou zásluhou zůstává, že jako první vystoupil proti papežství, což je historicky sporné do té míry, že se Hus obšírně odvolával na Viklefa a – jak Luther míní – také na Jeana Gersona.¹⁵

Jeho omezení spočívá v tom, že napadl pouze život papežů, nikoli jejich učení.¹⁶ Luther sice připouští, že na počátku své kariéry jednal podobně, ale potom se energicky obrátil proti papežství jako takovému.¹⁷ Proto není překvapivé, že husité dokáží o víře hovořit lépe než

8 Srov. Müntzerův Pražský manifest v německém jazyce, latině a českém jazyce.

9 Molnár, o. c., s. 635.

10 Zdržení vzniklo kvůli tomu, že nebyly k dispozici peníze na tisk. To je jasný znak toho, že si nakladatelé od tohoto díla neslibovali žádný zisk.

11 Molnár, o. c., s. 637.

12 WATr 1, 214, č. 488.

13 WATr 2, 385 a násl. č. 3547.

14 WATr 5, 654, č. 5459.

15 WATr 2m 348, č. 2107 a 5, 327, č. 5711.

16 WATr 3, 92, č. 2926a a dále.

17 WATr 5, 673, č. 6458.

papeženci, avšak nepochopili skutečný rozdíl mezi vírou a skutky. Hus je z této kritiky výslovně vyňat, protože se alespoň na hranici spolehl na Krista.¹⁸ Přesto se církev po Husovi nezbavila různých papeženských nánosů, například co se týče zachování celibátu a sedmera svátostí, ale také chybné proměny příkázání v evangelické rady (*consilia evangelica*).¹⁹ Převzetí zádušních mší je podobně pro Luthera pohoršlivé. V této souvislosti poukazuje Melancton na to, že tuto praxi ve východních pramenech dle svědectví etiopského diakona, který se v roce 1535 zdržoval ve Wittenbergu, nenalezneme.²⁰

2. část: Husa a labuť – odkaz Jana Husa v luteránské konfesní kultuře

a) Vznik legendy o labuti

Pro Luthera byl z životopisu Jana Husa nejzajímavější jeho konec. Současně zaměstnávala jeho mysl takzvaná proroctví na hranici. Přitom jde z historického pohledu o dvě různé věci. Hus údajně před svou smrtí předpověděl, že dnes se peče husa, již bude následovat orel a sokol, kteří překonají léčky protivníků. Jeroným Pražský při mučení o rok později znovu prohlásil, že se za sto let objeví úspěšnější následovník. Obě proroctví – a proto je celá věc tak tajemná – byla otištěna v Norimberku teprve v roce 1558, tedy dlouho po Lutherově smrti.²¹

Ze slovní hříčky Hus – husa a období sta let Luther vytváří své vlastní proroctví. Význam slova husa znal již v roce 1520.²² Období sta let lze nalézt v proslovu z roku 1535: „Joh. Hus erat semen, musel pod zem, musel být upálen... Jen se ale podívejte, co z něj po 100 letech vzešlo.“²³ Důraz tedy opět spočívá na Husově roli předchůdce reformačního procesu. Ohledně Husa mohl Luther prohlásit: „Bůh to chtěl tak, že i já budu po své smrti působit silněji než zaživa.“²⁴ Srovnání s Husem plně formuluje v roce 1531: „Sv. Jan Hus o mně předpověděl, když z vězení psal do Čech: Oni budou nyní opékat husu (neboť Hus má význam husa). Avšak za sto let budou slyšet zpívat labuť. Tu budou muset snášet. Tak by to mělo být, chce-li Bůh.“²⁵ Ve zmírněné podobě nalezneme tuto myšlenku na místě, kdy reformátor vkládá Husovi do úst následující slova: „Za sto let odpovíte Bohu i mně. Také upečete husu. (Hus znamená husa.) Po mně přijde labuť, tu neupečete. A tak se také stalo.“²⁶ Otázkou je, odkud Luther vzal labuť? Přesvědčivá odpověď dosud nebyla nalezena. V Bibli se vyskytuje – a to samo o sobě není jisté – mezi nečistými ptáky, které je zakázáno jíst (Lv 11,17). V severské mytologii hraje důležitou roli, pokud vzpomeneme na Lohengrina, kterého ale Luther pravděpodobně neznal. Ani u Ezopa, Lutherova oblíbence mezi antickými autory, se nevyskytuje. Tak zůstává pouze domněnka, že na labuť připadl Luther sám, když hledal zvíře, které by bylo podobné huse a které by ji zároveň dokázalo předčít.

18 WATr 3, 92, č. 2926a.

19 WATr 603, č. 3774.

20 WATr 5, 450, č. 6035. Toto místo slouží také jako jeden z nejranějších důkazů o kontaktech Wittenbergu s etiopskou ortodoxní církví. Jak Melancton tyto okolnosti vyzkoumal, není jasné, protože z jeho dopisů lze vyčíst, že mladý muž, který se jmenoval Johannes, mluvil pouze lámanou italštinou, kterou Melancton neovládal.

21 K tématu srv. Siegfried Hoyer, Luther, Hus a „Češi“, in: Luther s labutí. Smrt a zář velkého muže, katalog k výstavě v Lutherově hale ve Wittenbergu u příležitosti 450. výročí úmrtí Martina Luthera, Berlin 1996, s. 13–20.

22 WA 6, 81.

23 WATr 5, 182, č. 5485.

24 WATr 3, 358, č. 3495 „Ita deo volente ego severior ero mortuus quam vivus.“ Z toho vzniklo v roce 1537 slavné distichon: „Pestis eram vivus, mortuus ero mors tua, Papa.“ Toto dvojverší s obrazem labutě ožije v 17. století svým vlastním životem.

25 WA 30.3, 387, 6–10, 18–22. Glosa k miněnému císařskému ediktu.

26 WA DB 11.2, 88, 16–20.

b) Podoby

Další stadium vývoje legendy o huse tvoří takzvaný Sen Friedricha Moudrého z poslední třetiny 16. století, který se však svého vyobrazení dočkal teprve při prvním výročí reformace v roce 1617. Saskému kurfiřtovi se v noci na 31. října 1517 (!) mělo zdát o tom, že k němu Bůh poslal mnicha, který byl synem apoštola Pavla. Tento mnich požádal kurfiřta, aby směl něco napsat na dveře zámeckého kostela. Přitom by jeho brk tak dlouhý, že sahal až do Říma, papežovi shodil z hlavy tiáru a lvu (papež Lev X.) pronikl uchem. Papež poručil svým přívržencům, aby brk zlomili, což se jim však nepovedlo, protože byl příliš pevný – a to proto, že pocházel ze stoleté husy.²⁷ Tento detail je na celé této složité historii zajímavý, jedná se tedy o rozšíření alegorie na Husa a Luthera často zobrazované v grafice.

Příběh o labuti a huse se nesmírně rozšířil díky velmi oblíbenému Lutherově životopisu od Johanna Mathesia vydanému poprvé v roce 1566, ovšem byl použit i v protireformačních polemikách.²⁸ Ohledně nejstaršího vyobrazení legendy panuje nejistota. Za ikonografický původ je dosud považována medaile Valentina Malera, která byla vyražena v roce 1601. Mince vznikla u příležitosti konverze dominikána Gottfrieda Rabeho na luteránství a odkazuje výslovně na Husa jako předchůdce Luthera.

Olejomalba s vyobrazením celé postavy stojícího Luthera s labutí od Jacoba Jacobsena v hamburském farním kostele sv. Petra z roku 1603 je zřejmě nejstarší verzí tohoto později tak frekventovaného typu. Samozřejmě lze namítnout, že zde chybí explicitní odkaz na Husa. Pointou je však přece to, že tehdejší člověk dokázal takovým obrazům porozumět pouze tehdy, pokud vzal v potaz postavu a mučednický život českého reformátora. Implicitně tudíž zůstala připomínka Husa živá v celém období luterské ortodoxie. A není to v žádném případě pouze okrajový jev. Historie zpodobení Luthera v 17. a 18. století, na rozdíl od předchozího nebo následného období, není dostatečně prozkoumána. Bez přehánění však lze soudit, že zobrazení Luthera s labutí tvoří východisko pro období baroka a rokoka. Výčet v již zmíněném katalogu dodnes dochovaných obrazů, nástěnných maleb, plastik a reliéfů vydá na hrdých 89 kusů. Grafiky, kresby a medaile nejsou do tohoto seznamu zahrnuty. Stejně tak není známo, kolik těchto děl se nedochovalo. Jisté je jen to, že jen minimum objektů, například oltářní skříňka kostela ve Wiesenu ve východním Frísku přibližně z roku 1716, se explicitně zabývalo Husem. Ovšem vždy platí to, že tam, kde nalezneme labuť, není luteránská připomínka Husa daleko.

S počátkem napoleonských válek v roce 1806 se téma labutě z výtvarného umění vytrácí. V 19. století se objevuje již jen ojediněle – a pokud, tak pouze v grafické tvorbě. Již v předchozím období nemusela být tato alegorie vždy obecně srozumitelná. V rodném domě Martina Luthera v Eislebenu je vystavena postrlíbřená dřevořezba labutě téměř v životní velikosti. První popiska tohoto objektu pochází z roku 1693, přičemž však autor dílo považoval za Lutherův pultík na čtení. Labuť patří do stylů 16. století, nemá tedy s dobou Lutherova života nic společného.²⁹

Dosud živá je labuť jako symbol luteránství, i když pouze v regionálně omezené míře a ve zcela jiné funkci: a to jako ukončení kostelních věží a jako korouhev. Především ve Frísku, které se vyznačuje směsicí vyznání, ale i silně reformní tradicí, nalezneme labuť jako ozdobu věží luteránských kostelů. Reformované kostely poznáme podle lodi, katolické často podle kohouta. I zde se jedná především o záležitost 17. a 18. století, u novostaveb se však labuť používala ještě v pozdním 20. století. Kromě uvedeného prostoru a Oldenburska evidujeme takové příklady jen velmi vzácně.³⁰ V prostoru jejich výskytu však můžeme doložit nejméně 86 ozdob v podobě labutě. Závěrem tedy můžeme shrnout, že Jan Hus významně přispěl ke konfesní identitě německého luteránství, a to i přesto, že se jednalo o příspěvek nepřímý a zprostředkovaný.

27 Volkmar Joestel, Úvod. Husa a labuť. Alegorie Jana Husa a Martina Luthera, in: Luther s labutí, viz pozn. 21, s. 9–11, zde s. 10.

28 Tamtéž.

29 Katalog, viz pozn. 21, s. 82.

5. Česká reformace a „reformace na ženevský způsob“ (Jan Hus v dialogu se švýcarskou reformací) Daniel Urbain (přednáška č. 2)

Mým cílem dnes bude podívat se na to, jaký vliv měla česká reformace na reformaci francouzského jazyka, pokud jde o vztahy mezi církví a státní mocí.

V této zemi, jež není mou zemí, se s třesoucím rukama pokusím připomenout několik bodů z české historie, a to před svými českými přáteli, kteří ji znají lépe než já. Proto se vynasnažím zmínit tři nebo čtyři okamžiky, kdy si čeští protestanti, pokračovatelé Jana Husa, v určitém druhu snu představovali budoucí řešení pro svou zemi a zejména pro její svobodu vyznání:

1. Sny o federální Evropě: od Jiřího z Poděbrad po Sullyho se skutečně nacházíme ve snu, neboť toto se nikdy neuskutečnilo! (Ano, Sully je opravdu ten Maximilien de Béthune, vévoda ze Sully, ministr Jindřicha IV.)

2. Návštěva delegace Jednoty bratrské ve Štrasburku. Bucer a Kalvín tváří v tvář Janu Augustovi, tehdejšímu biskupovi Jednoty. Toto je také sen, sen o městě, kde se státní moc nevměšuje do záležitostí církve...

...bude zapotřebí dlouho vyčkávat, než k tomu skutečně dojde: do roku 1905 u nás ve Francii, do roku 1918 zde... Vráťím se k tomu v bodu 4.

3. Václav Budovec z Budova a Spojené hugenotské provincie z jihu Francie, kolem let 1573–1577 – Francie, kde se tento český šlechtic zdržuje po svém pobytu v Ženevě – předtím, než se později stane tribunem českého stavovského povstání tváří v tvář císařské moci. Jeho snem je česká země, které vládne zemský sněm.

4. Josef II. a Napoleon si podrobují protestantské církve. Kupodivu mají v úmyslu násilně začlenit protestantské církve do správního, a dokonce konfesijního rámce v příkrém rozporu se svými vlastními zvyklostmi.

I

Od Jiřího z Poděbrad po Sullyho, sný o federální Evropě

a) Plán celosvětového míru Jiřího z Poděbrad

Král Jiří z Poděbrad měl velkolepý záměr – vytvořit federaci evropských království a republik a obejít se tak bez císařství i papežství. Jiří z Poděbrad byl husitský šlechtic, který se dostává do popředí české politické scény po smrti Zikmunda Lucemburského roku 1437. Jiří z Poděbrad byl nejdříve zemským správcem Českého království, a po zvolení zemským sněmem 3. března 1458 se stal králem. Vládl až do smrti roku 1471. Pokud o něm na tomto místě mluvíme, je to kvůli jeho návrhu z roku 1464, který sepsal za pomoci právníků ze svého dvora, mezi nimiž byl i grenobelský občan Antonio Marini.

30 Srov. Friedrich Goethe, Labutě jako korouhve na luteránských kostelech ve východním Frísku, Oldenbursku a dalších místech, in: Katalog, viz pozn. 21, s. 7079, jedna karta s oblastí výskytu zde na s. 73, seznam s. 76 a násl.

Úmluva, jejímž cílem je nastolit mír v celém křesťanském světě

Tento návrh na vytvoření určitého druhu svazu plánuje *Evropu bez papežství a bez císařství*. Bez papežství i císařství. Dva hierarchické principy, které spojovaly západní svět již od starověkého Říma, byly radikálně odmítnuty. Představa úmluvy mezi celostátními a místními celky, které by si byly rovny, nahrazuje pyramidovou představu společnosti, ve které pravomoc přichází shora. To, o čem král Jiří sní, je Evropa mnoha národů nebo malé městské republiky – svobodná města. Tyto myšlenky svědčí o skutečnosti, že papežství, už tak oslabené po exilu do Avignonu, a také kvůli rivalitě mezi několika soupeřícími papeži, ztratilo všechn vliv. Víme, že právě kvůli vyřešení této krize byl svolán kostnický koncil, který odsoudil Jana Husa.

i) papežství:

O patnáct let později, v roce 1436 uznal basilejský koncil specifický ráz české situace díky náboženskému smíru zavedenému po přijetí basilejských *kompaktát*, která uznávala platnost *čtyř pražských artikulů* – požadavků husitů:

1. svobodné kázání slova Božího,
2. přijímání podobojí,
3. odnětí majetku církvi a
4. trestání smrtelných hříchů bez rozdílu postavení.

Ale basilejský koncil nepodnikl žádné kroky k znovunastolení vlivu papežství, neboť tento koncil přijímal právě taková rozhodnutí, která papež neschvaloval. Tím, že 31. března 1462 papež Pius II. odmítl potvrdit *kompaktáta*, došlo k přerušení jednání s vyslancem českého krále, a zdůraznil tak, že je papežský stolec nikdy nepřijal.

ii) císařství:

Císařská svrchovanost z husitské krize vyšla také oslabená. I když byl Zikmund Lucemburský zvolen *římským králem* a poté císařem, Češi jej odmítli uznat českým králem, dokud nenastolí náboženský smír definovaný *kompaktáty*. Rozhodl se k tomu až krátce předtím, než zemřel. Umírá roku 1437.

Císařská svrchovanost byla ve skutečnosti pouhým čestným titulem. Svátá říše už byla pouze konfederací knížectví, ve které svobodná města získávala stále významnější postavení. Mohla mít nějaký význam pouze, pokud se její představitel mohl opřít o bohatství svých vlastních statků. To bylo možné pro Lucemburky stabilně usazené v zemích Koruny české, toto bylo později možné také pro rakouské Habsburky. Bez opory finančně silné dynastie by Svátá říše nebyla více než prázdnou skořápkou.

Vláda Jiřího z Poděbrad bude krátkou vsuvkou, kdy Koruna česká nespádá pod císařskou svrchovanost. Češi si uchovali velmi špatnou vzpomínku na vládu Zikmunda, který uspořádal *křížovou výpravu*, aby v Čechách znovu nastolil katolictví, křížovou výpravu proti svým vlastním občanům! Císařská svrchovanost pro ně byla svázána s touto strašnou vzpomínkou.

Dozajista právě v tomto ovzduší návrh Jiřího z Poděbrad vylučuje jak císařství, tak papežství, aby mohl vzniknout svaz království, svrchovaných knížectví a nakonec svobodných měst. Vyslanci procestují Evropu, aby propagovali tento návrh. Toto mírové poselstvo řídí švagr Jiřího z Poděbrad, Lev z Rožmitálu. Ludvík XI. ve Francii shledá tuto úmluvu zajímavou, ale nakonec k ní nedojde... Roku 1467 papež Pavel II. uvrhl krále Jiřího z Poděbrad do klatby. Návrh podporovaný exkomunikovaným králem byl proto s odporem odmítnut! Ihned nato se uherský král Matyáš Korvín, kterého papež dosadil do čela další *křížové výpravy*, pokusil zmocnit se Českého království.

Tato myšlenka nicméně žila dál svým vlastním životem. Můžeme tedy vidět, že se zde v Čechách objevuje nová evropská vůdčí myšlenka: pojátkem, které v Evropě spojuje různé části, už není podrobení se nejvyššímu představiteli – papeži či císaři v hierarchickém rozmístění – ale naopak úmluva mezi svrchovanými národy.

Je to velmi moderní myšlenka. Vidět věci z toho hlediska je pro nás samozřejmé, ale v té době to byl zcela revoluční nápad. Bylo zapotřebí založit Společnost národů, OSN a nakonec

Evropskou unii, aby se tato myšlenka uskutečnila! Ale v tehdejší době to byl sen jdoucí proti ustáleným představám světa, které současníci Jiřího z Poděbrad měli.

b) Sullyho velký záměr:

Dvě mapy z *atlasu Zlomky Evropy* dobře ukazují podobnosti a odlišnosti obou záměrů. Jestliže Sully přejímá myšlenku svazu, připisuje slávu svého nového přepracování tomu, komu věrně sloužil – Jindřichovi IV.

Ale k tomuto slavnému původcovství už nedojde. Jaký záměr král Jindřich přesně nastínil, když byl zavražděn, zatímco se chystal vést válku v Porýní?

To se nikdy nedozvíme. Sully králi Jindřichovi představil první nástin, ale text, který známe, je mnohem pozdější – vyšel po králově smrti, a dokonce po začátku třicetileté války. Sully rozvíjí svůj plán s myšlenkou, že se tři království, české, polské a uherské, stanou *volenými monarchiemi*, které už nebudou dědičné. Je to pravý opak krále z boží vůle. Naproti tomu má tento hugenot představu o Italské republice... spadající pod pravomoc papeže. Papeže, který by už nebyl rukojmím Španělska a jezuitů.

Nemohl jsem s jistotou prokázat, že se Sullyho plán inspiroval plánem Jiřího z Poděbrad, ale je zde příliš mnoho podobností, na které již upozornili jiní než já, než abych si nebyl téměř jistý ve své věci.

II

Štrasburk v letech 1540:

Delegace Jednoty bratrské přichází do Štrasburku, aby se setkala s reformátorem města, Martinem Bucerem. Po Bucerově boku stojí jistý Jan Kalvín, který se ve Štrasburku mezi lety 1538–1541 skrývá.

Chronologické připomenutí:

Kalvín se stal hlavou reformního hnutí v zemi francouzského jazyka teprve postupně. Událostí, která jej především proslavila, je latinské vydání díla *Institutio Christianae religionis* v Basileji roku 1535. Až poté, v roce 1536, se Kalvín na požádání Guillauma Farelly *usadí v Ženevě*. Ale roku 1538 jsou oba muži ze Ženevy vypovězeni za to, že se odváží postavit se občanským orgánům, které mají v úmyslu zasahovat do vnitřních záležitostí církve. Proto je tedy Kalvín ve Štrasburku, když se zde objevuje *delegace Jednoty bratrské*.

To je klíčový okamžik vztahů, které nás zajímají!

Neboť toto setkání poskytuje příležitost uvést do pořádku vztahy církve a veřejné moci. Kalvín musel být vnímavý k argumentům Čechů, on, který byl ze Ženevy vypovězen právě kvůli sporu s úředníkem. Nejsm si jistý, že si z toho odnesl ponaučení!

Tehdejším *biskupem* Jednoty byl *Jan Augusta*, a pokud on sám nepřišel do Štrasburku, jistojistě po návratu delegace do Čech udržoval nepřetržitou korespondenci s Martinem Bucerem. Skupina těch, kteří přišli do Štrasburku, odtud přivezla dvě zásadní díla: Kalvínovo *Institutio Christianae religionis* a také Bucerovo dílo *Von der wahren Seelsorge* (*O pravé péči o duši*).

Co nás zde především zajímá, je to, že se Bucerova kniha o péči o duši stala předmětem přátelské polemiky probíhající prostřednictvím obsáhlé korespondence. Podle Jana Augusty se nemůžeme uchýlovat ke světské moci, abychom přinutili lid k víře. K tomu existuje pouze *jediná pravomoc*, a tou je *pravomoc Slova Božího*.

Zato u nás, ve Francii, text, který byl poprvé odhlasovaný pravděpodobně v roce 1559 na prvním celostátním tajném koncilu v Paříži, bude znovu projednáván a velmi oficiálně přijat na *koncilu v La Rochelle* v roce 1571. Jasně se staví proti představě, kde by stát neměl vliv než *na druhou z kamenných desek Desatera*, na přikázání týkající se bližního (první deska obsahuje přikázání o našich povinnostech k Bohu).

Členové tohoto koncilu tedy věděli, že někteří teologové – někde v Evropě – hlásali, že *úřednickova pravomoc může zasahovat jen v případě „stíhání hříchů spáchaných pouze*

v rozporu s druhou kamennou deskou Božích přikázání,“ jinými slovy může stíhat prohřešky vůči bližnímu. Zde v La Rochelle jsme svědky myšlenky téměř slepého podrobení se občanské moci. Účastní se Jana III. Navarrská tohoto koncilu?

Ale po Bartolomějské noci Kalvínův pokračovatel v Ženevě, *Theodor Bèza* a jeho společníci z let 1573 a let následujících, začíná ospravedlňovat neposlušnost vůči úředníkům, a to až do té míry, že opouštějí legitimní posláni a stíhají církev. Podle nich je úkolem *nižších místních úředníků* nahradit mizerné vysoce postavené úředníky.

III

Václav Budovec z Budova a Spojené hugenotské provincie z jihu Francie

a) studentův pobyt v Ženevě

Rád bych představil postavu *Václava Budovce z Budova* pro ty, kteří ho neznají – samozřejmě nemám na mysli Čechy. *Hned se dozvíte*, že to byl, podle pořadí stanoveného přísným protokolem, druhý z českých šlechticů, kteří byli popraveni na *Staroměstském náměstí* v Praze 21. června 1621.

Tento šlechtic, člen Jednoty, studoval v Praze, Wittenberku, Basileji a nakonec v Ženevě. Je důležité vědět, že do Ženevy přijel právě přesně rok po Bartolomějské noci (1573), a že se stal žákem *Theodora Bèzy* na Ženevské akademii.

Rok 1573 je totiž rokem, kdy se *Theodor Bèza* a jeho profesorskí kolegové ještě vzpomínají na totožnost z tohoto masakru. Akademii hýbají diskuze týkající se odpovědi na otázku „v jakém případě a za jakých podmínek je odpor vůči mladému Jindřichovi IV. legitimní.“

Těm, kteří tento odpor ospravedlňují, říkáme „*monarchomachové*“. Patří mezi ně *Theodor Bèza* (1519–1605), *François Hotman* (1524–1590) a *Nicolas Barnaud*, řečený „*Eusebius Philadelphia*“.

Odpor, který podnítl francouzské hugenoty, musel zapustit kořeny právě zde. Máme na mysli slovo „*Register*“ vyryté ve věži *Constance* v *Aigues-Mortes*.

Právě v tomto okamžiku *Václav Budovec z Budova* přichází na Ženevskou akademii; je svědkem této diskuze a možná i jedním z jejích účastníků (?).

Theodor Bèza tedy s ohledem na stoupající absolutistickou moc rozvedl teorii „*nižších úředníků*“ oprávněných vzepřít se panovníkově tyranii, v případě, že zasahuje proti Božímu zákonu.

Ríkám „*rozvedl*“, neboť úvahy směřující tímto směrem započaly již před ním v prvních letech 16. století. Ve skutečnosti „*je v jednom dopisu, který je adresovaný Andreasi Osianderovi a určený k tomu, aby přesvědčil město Norimberk k vytvoření obranného spojení proti Karlovi V. Habsburskému, uvedeno, že od roku 1529 Bohem ustanovenými zmocněnci nejsou pouze vysoce postavení úředníci, ale také nižší úředníci.*“ *Arlette Jouanna* ve sborníku akademického sympozia konajícího se v Montpellier, který byl vydán roku 1993, praví v odkazu na knihu *Římanům*, kap. XIII, toto: „*Všechny pravomoci pocházejí od Boha.*“ Tato autorka jasně ukazuje, že Bucer tento argument použije příštího roku, tedy 1530.

Knihu *Římanům*, kap. 13, verš 6, můžeme číst podle synodního znění: „*Ti, kteří dohlíží na vybírání daní, ÚŘEDNÍCI, jsou Boží služebníci, KDYŽ SE PILNĚ VĚNUJÍ své funkci.*“

b) Pobyt Václava Budovce ve Spojených hugenotských provinciích na jihu Francie

Okamžitě poté, co *Václav Budovec z Budova* dostudoval v Ženevě, pobýval minimálně tři roky v jižní části Francie, kterou v té době ovládali hugenoti. Je pouhým svědkem, nebo již jedním z hlavních činitelů vytvářejících politiku, která svěřuje „*nižším úředníkům*“ pravomoc, kterou má král „*zakázáno*“ uplatňovat?

Jak zmiňuje *František M. BARTOŠ* ve svém díle *Ze zápasů české reformace* (Kalich 1959), cílem tohoto pobytu ve Francii už nebylo studium, nýbrž načerpání politických zkušeností. F. Bartoš upřesňuje, že se tento pobyt uskutečnil na doporučení samotného *Theodora Bèzy*.

Václav Budovec z Budova si na toto později vzpomene, stejně jako na svou zkušenost, kterou načerpal uvnitř seskupení, kterému říkáme *Spojené hugenotské provincie z jihu Francie* (tento výraz vymyslel Jean Delumeau), rozlehlou oblast, kde se nachází městské rady města Grenoble, Valence, Nîmes, Montauban, La Rochelle, Saint-Foy-la-Grande, Nérac, Lectoure, Castres „a k tomu mnoho městysů a vesnic v oblastech se silně protestantským rázem.“

Tyto provincie a nezávislá města se sdružila do *teokratické republiky*, která se financovala ze zabaveného majetku římského duchovenstva. Je to „hugenotský protistát“ vybudovaný na provinciálních státech a „třetím stavu“, neboť mnoho protestantských šlechticů, kteří mohli být vůdci tohoto „hugenotského protistátu“, zahynulo během Bartolomějské noci. (Anebo se jako Jindřich IV. přidávají ke dvoru).

Anduzské shromáždění v únoru 1573 prohlásí „že podle očekávání a čekajíce na královu spravedlnost, libovůli a svobodu, s restaurací a obnovením státu, bude státní pravomoc a vážnost ZEMĚ zajištěna, ochraňována a zachována díky názorům a úvahám států, a to tak, že zemi a shromáždění států přísluší řídit královské úředníky... ustanovit provinciálního generálního guvernéra a předepsat mu zákony a propůjčit zákon jeho vládnutí.“

Toto se podivně podobá tomu, čemu současní čeští autoři jako Pavel Bělina, Petr Čornej a Jiří Pokorný říkají „české stavovské zřízení“, označení, které zahrnuje celé období let 1485–1620.

Znovu zde nalézáme jistý druh úmluvy mezi místními celky, které si jsou rovny, a které nahrazují pyramidovou představu společnosti, ve které pravomoc přichází shora.

Občané uznávají pravomoc volených úředníků, kteří jsou vybíráni z jejich řad.

S tímto vzděláním, kterého se Václavu Budovci z Budova v Ženevě dostalo, a které bezpochyby čerpal na jihu Francie, se později stane vedoucím politikem českého státu, a to hned dvakrát. Nejdříve v době císaře Rudolfa II. a poté ještě podruhé.

První etapa:

V roce 1602 vyšel velmi přísný edikt namířený proti Jednotě bratrské, který nakazoval uzavření kazatelen. Budovec tedy využívá svého postavení u dvora a dosáhne svolání sněmu, jehož úkolem je získat finanční prostředky na válku proti Turkům, a *na oplátku* se mu podaří zařídit sepsání námítky proti ediktu nařizujícím stíhání. Dokonce docílí toho, že je tato námitka předána do vlastních rukou císaře Rudolfa II. Císařské vedení je překvapeno tímto skutkem, ke kterému došlo v samotném centru Říše.

Budovec toho využívá, aby udeřil hřebík na hlavičku a sepsal dílo *Obrana Jednoty bratrské a svobody vyznání*. Bylo to literární, akademické a na první pohled nadčasové dílo. Jako záminku si bere starý příběh, krizi z předchozího století, která byla tehdy vyvolána ediktem z roku 1508.

Prezentuje to jako historickou událost, nad kterou se můžeme zamyslet. Nicméně mu dovoluje představit argumenty, které jsou v té době stále aktuální, a opírat se dokonce o příklad Sébastiena Castellione, který vydal manifest proti popravě Michela Serveta v Ženevě za Kalvínova působení v roce 1553.

Myšlenka *svobody vyznání* pro něj tedy není pouhým prázdným heslem.

Starosti císařského vládnutí s Turky a poté starosti způsobené arcivévodou Matyášem, který se staví proti svému bratrovi Rudolfovi, umožnily českým protestantům vydechnout si, alespoň do doby, než se týž samý Matyáš pokusí vtrhnout do Čech.

Ale věci se pokazily, jakmile se hrozba vyplnila. Matyáš přešel do útoku za podpory Moravanů, kterým velel Karel Žerotín.

Žerotín byl Budovcův přítel, který, stejně jako on, ale později, také studoval v Ženevě. A byl „*ochráncem*“ protestantů na Moravě. Právě v jednom z jeho zámků se skrývala tajná knihtiskárna Jednoty bratrské v Kralicích, tiskařský lis, ze kterého vzešla tak krásná díla.

Byl „*ochráncem*“ protestantů, stejně jako byl Jindřich IV. ochráncem Spojených hugenotských provincií na jihu Francie.

Budovec toho využil pro uspořádání zasedání sněmu s příslibem císařské vlády, že se bude projednávat toleranční program, který předložil.

Ale v lednu 1609 se znovu dostává k moci katolická strana, neboť nebezpečí je zažehnáno. 4. května tedy vláda sněmu nařizuje, aby se rozpustil.

Ale sněm to odmítá a *sám se svolá*. Císař tedy musel souhlasit s projednáním otázky náboženské svobody. A právě v těchto souvislostech Rudolf II. 9. července 1609 podepisuje *Rudolfův majestát*. „Nižší úředníci“ si vůči panovníkovi prosadili svou vůli. *Rudolfův majestát* je ještě liberálnějším textem, než byl edikt nantský vyhlášený o jedenáct let dříve.

Po Rudolfově smrti v roce 1612 znovu započal boj proti vládě, která již nyní nesídlila v Praze, ale ve Vídni, zatímco vysoce postavení úředníci, které vzdělávali jezuité, zůstávají v Praze, aby spravovali Čechy. Nepřátelství znovu pokračovalo po sněmu v roce 1617, kdy někteří protestanští hodnostáři odmítli uznat Ferdinanda za Matyášova následníka a budoucího českého krále. Právě v tomto období se 23. května 1618 odehrává slavná *pražská defenestrace*. Matyáš umírá roku 1619.

Všechno mohlo být dokonalé, ale české země, které se bouřily proti „hradu“, stále neměly podporu Moravanů, v jejichž čele stál stále Karel Žerotín, stejně jako během první krize. Ani dopisy jeho přítele Budovce ho nepřiměly přemýšlet o návratu na stranu protestantů z Čech.

Sněm tedy ustanovil jistý druh *ústavy*, která ze zemí Koruny české udělala *konfederaci*, *jež si může svobodně zvolit svého krále*. Se stejným schématem jako zde se setkáváme u hugenotských generálních stavů na jihu Francie a u generálních stavů v Nizozemsku.

Zde znovu narážíme na myšlenky, které Sully použije ve svém návrhu.

Králem byl zvolen Fridrich Falcký, známý jako „zimní král“ (1619–1620), ale císařská armáda, posílená bavorskou armádou, po bitvě na Bílé hoře 8. listopadu 1620 udělala konec tomuto snu o absolutní nezávislosti a o *českém stavovském zřízení*.

Následujícího roku byl Budovec spolu se svými spojenci popraven.

IV

Moderní zesvětštěná společnost

Josef II. a Napoleon si podrobují protestantské církve

Žijeme v moderní zesvětštěné společnosti – prohlašujeme to bez hořkosti či nostalgie.

Zakládajícím aktem zesvětštěné společnosti byl, dle mého názoru, *Toleranční patent Josefa II. z roku 1781*. Společnost, která uznává více křesťanských vyznání, je na cestě k zesvětštění.

Josef II. schvaluje náboženský pluralismus, ale zároveň blokuje záležitosti v komplexních právních plánech, které představují *překážku pro skutečnou svobodu církví*.

Záležitosti se lehce liší v závislosti na tom, zdali stát církvím propůjčil veřejný či soukromý status. Tento status „z *panovníkovy vůle*“ propůjčený církvím se často vzdaloval presbyterně synodnímu zřízení, které charakterizuje *kalvinistickou* reformu, jeho způsobu vedení, ale také jeho nezávislosti a svobodě projevu vzhledem ke státu. U jakéhokoli jiného zřízení než presbyterně synodního by hrozilo, že se církev podřídí politické moci tahající za provázky svých loutek.

Otrávený dárek Josefa II.

Po více než jednom století illegality (století *pouště*, jak se v případě Francie říká) české protestantské menšiny, stejně jako ty francouzské, také mohly snít, snít o městě, kde se státní moc už nevměšuje do záležitostí církve.

a) Česká situace od roku 1781 do současnosti:

Záměrem Josefa II. bylo řídit vše v náboženských otázkách, tento jeho záměr později napodobil i Napoleon I. Bonaparte.

Paní Eva Melmuková ve své knize *Patent zvaný toleranční* vysvětluje, jak Josef II. ve svém slavném *Tolerančním patentu z roku 1781* přinutil protestantské komunity, kterým se

v Čechách a na Moravě až do té doby podařilo přetrvat, aby vystoupily na světlo Boží, ale s podmínkou, že se přihlásí buď k augsburskému či k helvetskému vyznání.

Neuvažovalo se ani o tom, že by se tyto komunity přihlásily k *české konfesi z roku 1575*, která slučovala celou škálu velkých i malých církví blízkých české reformaci z konce 16. století a prvních dvaceti let 17. století, až do tragického rozuzlení roku 1620.

Josef II. těmto komunitám tedy bránil, aby našly svou vlastní totožnost, zbavil je svobody připojit se ke svým specifickým českým kořenům.

b) Francouzská situace od roku 1787 do současnosti:

U nás Ludvík XVI. těsně před revolucí napodobil Josefa II. tím, že v roce 1787 také vydal *Toleranční patent*, ale to jediné, co měly společné, byl název. Tento edikt ve skutečnosti nezaváděl svobodu vyznání.

Dal pouze občanské právo dětem hugenotů, které katolický farář nezaevidoval při jejich křtu, neboť byly pokřtěny tajně „na poušti“ během tajného obřadu vedeného pastorem v utajení.

Pastor Rabaut-Saint-Étienne v roce 1789 napsal pojednání adresované Ústavodárnému národnímu shromáždění, jehož poslancem byl, ve kterém odmítá výraz toleranční:

„Požaduji pro dva miliony právoplatných občanů jejich práva Francouzů. Nepožaduji toleranci, nýbrž svobodu! Tolerance... odpuštění, shovívavost: neskonale nespravedlivé představy o disidentech, pokud je pravdou, že rozdílnost vyznání a že rozdílnost názorů není trestným činem. Požaduji, aby byla tolerance zakázána a aby bylo toto slovo, jež nás prezentuje jako občany hodné slitování, jako viníky, kterým je odpouštěno, prohlášeno za nezákonné.“

Po nečekaném příchodu Francouzské revoluce, která spěšně odňala z jedné ruky svobody, které přidělila té druhé, Napoleon s papežským stolcem uzavřel konkordát a zároveň vytvořil neobyčejně složité postavení protestantských církví.

Napoleon byl v tomto dobrým žákem svého učitele Josefa II.

Protestanti z jiných krajů než Alsaska-Moselle měli zakázáno sdružovat se v synody, které byly přece základem a pojítkem naší organizace.

Mezi místními církvemi neexistovala žádná federativní vazba, tyto církve měly pouze oprávnění sdružovat se do zvláštních okrsků o 5 000 věřících, které se skládaly z několika místních sborů, bez ohledu na zeměpisnou blízkost či vzdálenost. Z tohoto vznikly budoucí „konzistoře“.

Cílem bylo přinutit protestanty ke *kongregacionalismu*, něčemu velmi vzdálenému presbyterně synodnímu zřízení. Bez synodální vazby k řešení problémů se mezi sebou mohli pouze dohadovat a dělit církev na soupeřící skupiny.

První synoda se konala až roku 1872. Byl to ještě polooficiální sněm a zahrnoval pouze část francouzských protestantů.

Nakonec nám *zákon o odluce církví a státu* z 9. prosince 1905 udělil úplnou svobodu vyznání, a zejména úplnou svobodu řídit se naším protestantským řádem založeným na nezávislosti vůči státním orgánům.

Ale bylo třeba vyčkat až do roku 1938, než se různorodé části protestantské církve mohly znovu spojit, poté co se v roce 1906 roztříštily na mnoho různorodých církevních svazů.

Roku 1906 vaši *Kostnickou jednotu*, založenou roku 1905 za účelem sdružit církve rozdělené rakouským juristickým útlakem zděděným po Josefu II., následovalo vytvoření *Federace francouzských protestantů*, která měla pečovat o společný život různorodých církevních svazů v unii církví.

Toto připomenutí překážek, které církvím stály v cestě u vás v Čechách stejně jako u nás ve Francii po skončení otevřeného pronásledování v 17. a 18. století, bylo nutné, abychom viděli, v jaké míře byla protestantská eklesiologie ovlivněna českou reformací (a také valdenským hnutím), a abychom získali přesnou představu o odluce církve a politické moci.

V této době, kdy u nás představuje problém reprezentativnost muslimských komunit, musíme mít jasno v laicitě a v problému vztahů mezi náboženskými komunitami a veřejnou mocí jasno.

Především musíme zamítnout myšlenku *rouhání*. K rouhání může dojít, pouze pokud má Bůh na veřejnosti své místo! Rouhání se již nikdy nesmí stát trestným činem.

Nesmíme podlehnout strachu, to by byl krok nazpět k režimu před rokem 1906 nebo před rokem 1918. Znamenalo by to také zřeknutí se naší republikánské nekonfesijní tradice, a pro nás, protestanty, zapření naší tradice desakralizace společnosti, naší tradice svobody projevu, svobody vyznání a názoru, která byla draze vykoupěna našimi otci za dob „pouště“, a kterou tak dobře popsal Rabaut-Saint-Étienne.

Znamenalo by to zřeknout se možnosti slyšet hovor biskupa Jednoty bratrské Jana Augusty s Martinem Bucerem po návratu delegace Jednoty bratrské do Čech na téma města, kde nikdo nemůže ostatním nutit své přesvědčení.

6. Jan Hus v perspektivě valdenské a italské? **Davide Rosso (přednáška č. 3)**

Z hlediska valdenských údolí a ve valdenské a italské perspektivě je Jan Hus samozřejmě velkým reformátorem a také tím, kdo mluví o hledání svobody pro jednu náboženskou minoritu/menšinu v průběhu snah reformovat církev. Přítel a společník na cestě. Valdenské i husitské hnutí mají společné okamžiky setkání jak reálné, tak ideové. Když se u valdenských mluví o husitském hnutí, vytane na mysl okamžitě valdensko-husitská internacionála, jakož i studie Amedea Molnára a společné diskuse během přístupu valdenských k švýcarské reformaci v roce 1535. Skutečně se v té době část hnutí obrátila na české bratry, aby se s nimi konfrontovali a žádali o radu. Synod v Prali pozval bratry původem z Čech, i když a samo shromáždění rozhodlo ratifikovat rozhodnutí v Chanforanu, rady husitů byly prohovořeny a vzaty v úvahu.

Koncem 15. století se u valdenských projevil nový misijní elán a nová odvaha k veřejnému vyznání své víry. U valdenských z Piemontu, stejně jako u táboritů, to vypadalo, že opouští své tradiční nenásilí ve prospěch vzpoury proti feudálním pánům (v tomto kontextu je symbolické povstání v údolí Val Pelis proti přísluhovačům Karla I. Savojského v roce 1483). Odpověď nenechala na sebe dlouho čekat a Cattaneo spouští ofenzivu proti valdenským v Dauphiné a na horním toku řeky Chisone. Nicméně kontakty s Čechami zůstávají intenzivní, stačí připomenout, že na

začátku 16. století valdenští z Paesany (v údolí Pádu, které navazuje na valdenská údolí) zdůrazňují, že do Čech skládají „své naděje v příští obnovu církve jakož i společnosti“, jak zdůrazňuje Molnár v *La protesta valdese et la prima riforma* (Quaderni della gioventù valdese 1966). „V představách horalů v Paesaně – vysvětluje Molnár – husitské Čechy jsou zemí svobody. A přijde den, kdy z Čech přijede v čele mohutné armády král valdenské víry, který si podmaní kraje a města, který zruší kostely a kněží tím, že jim odebere časné statky a odstraní všechny způsoby vykořisťování.“ Toto si představovali a předvíдали na rok 1510, to je tři čtvrtě století po vojenské porážce táboritů. Jedná se spíše o utopii než o naději.

V roce 1498 Lukáš Pražský z Jednoty bratrské cestuje do Itálie a je přítomen při umučení Savonaroly. Pro nás je důležité zdůraznit, že valdenští z Alp přijímají a upravují hezký počet děl Lukáše Pražského. Dva katechismy najdeme ve valdenské literatuře pod titulem „Interrogations

de li jove“. Vztah mezi valdenskými a Čechami je tedy úzký, ale jak Molnár připomíná, je zřejmé, že setkání nemohla být velmi častá.

Potom to byla doba druhé reformace a přistoupení valdenských v Chanforanu. V tomto případě také znovu nacházíme vlivy české reformace. Barbové, kteří se vydali do Švýcarska, aby položili reformátorům otázky, postupují často na základě tézí, které pocházejí od Lukáše Pražského. Vyznání víry z roku 1531, které si přeje dialog mezi první a druhou reformací, je druhem syntézy probíhající debaty, dokonce i když 1531 valdenští úplně přistoupili na pozice reformace Kalvínovy. Je zde ještě popud ze strany barby Daniela z Valenzy a Jeana z Molines zpomalit proces přístupu tím, že hledají radu u českých bratří. Dopis podpory přinesený na synod v Prali v r. 1533 neobdrží souhlas většiny valdenských, kteří se drží rozhodnutí učiněných v Chanforanu. Čeští bratři říkají: „Je nebezpečné hledat útěchu jinde než u Ježíše Krista“; valdenští musí rozhodnout sami, jen samotným světlem biblického zjevení... umožnit dialog předčasným způsobem... Má církev právo akceptovat konstantinovské řešení své misie ve světě? Zde je základní otázka, že Bratři by chtěli, aby se v prvé řadě diskutovalo mezi první a druhou reformací.“

Následně, „společná“ historie se dá sledovat ve svých vrcholech i slabostech, až do „znovuobjevení“ ve 20. letech 20. století, jak v Itálii tak v protestantských církvích všeobecně, jak Husovo myšlení tak jeho úlohy jako reformátora. Bylo to zvláštní období, vycházelo se z první světové války a heslem italského protestantismu byla „reformace“, „obnova ducha“, „antiklerikalismus“ a dokonce „patriotismus“. Bylo třeba obnovit etiku po válečných masakrech a v Itálii se říkalo, že je třeba to udělat znovuobjevením hodnot reformace a zpomalením zpátečnictví katolicismu. Vzory byli Luther a Kalvín ale také Hus, na které jsme se dívali pod zorným úhlem antikatholicismu a „politiky“. Zdůrazňovalo se, že lidé z anglosaské oblasti byli zvýhodnění skutečností, že u nich proces reformace byl napříště konsolidován a že protestantismus jednal excelentním způsobem. Naopak v Itálii a v zemích latinského původu zakotvil katolicismus tak, že nenechal místa pro hodnoty reformace. Jednalo se přece o znovuobjevení duše reformátorů: a tak proč se neodvolat na reformu předcházející reformaci Lutherově a Kalvínově? Reformaci, která byla pokládána za inspirativní.

Během tří prvních dekád 20. století v procesu idealizace Hus reprezentuje pro valdenská údolí a pro Itálii model svobody pro proletariát a minority všeobecně. Šlo o to dodat elán nejen pro věřícím, ale celku národa tak, aby každý jednotlivec byl hrdý na to, že je Ital, a zachoval pacifistického ducha, založeného na křesťanství.

Intelektuálové této epochy, zvláště ti, kteří patřili k valdenské církvi, metodistům a baptistům, ale také ti, kteří pocházejí z jiných křesťanských hnutí, se snažili jednat jinak a utvářet nový pohled na svět, který má být na rozkaz přebudován po válečné katastrofě (připomeňme si, že je rok 1920). Opravdu, někdy tento postup budí jasně dojem využití Husových myšlenek a vývoje v té oblasti, která byla dříve Československo.

Protestantský filosof Gangale, ředitel časopisu Conscientia (Svědomy) vydávaného baptistickým vydavatelstvím Bilychnis – do kterého dopisují také mnozí valdenští intelektuálové a teologové, kteří sdílí jeho ideje – vzpomíná Husa na konci roku 1922 při příležitosti toho, co definuje jako „československé schizma“. Reformátor je popsán jako „národní hrdina a mistr víry. Poznává v evangeliu jediný morální zákon a v římské církvi – velmi zkorumpované v té době – negací jak evangelia tak morálního zákona“. Gangale vidí Husovo myšlení pod politickým a humanitárním úhlem, a používá jej, aby nabídl Itálii a Evropě cestu následování. Gangale zdůrazňuje u Husa, že „jeho láska k proletariátu a k vlasti vyrůstá ze stejných kořenů“.

Bylo to vědomí důstojnosti lidského ducha, nesmrtelné hodnoty osobnosti, jak to řekl Kant, který ho vedl k boji proti zotročení své vlasti. Láska k vlasti – řekl – neznamená nenávidět svého souseda, naopak znamená, že Češi mají být první v Čechách, Němci v Německu, Francouzi ve Francii. V té době pro mnoho valdenských byla reforma v Československu modelem nové reformace, která se pokusila najít svou cestu osvobozující se od strusky minulosti

a zároveň byla schopna zachovat si a obnovit sílu a myšlenky Husovy a husitského hnutí. „Husův duch je vzkříšen a provedl svou mírumilovnou pomstu“ uzavírá“ celá říše církve v morálním a geografickém smyslu, je zasetá semeny, které nelze dlouho zastavit, aby nevzklíčily. Začneme tím, že zbavíme terén těchto zbytků (drtě). Jestliže v 15. století husitské hnutí nabídlo teologické prvky a „napsanou“ látku valdenskému hnutí a jestliže valdenští a husité měli za sebou společnou cestu se společným cílem, na začátku 20. století zájem Itálie vůči Husovi je spíše typem eticko-politickým, ač založeným na spiritualitě evangelia. Jedná se o ideální vztah, který inspiruje skutek, mluví o vlasti a vlastenectví a ohraničuje pole akce ; vztah mezi vírou a mocí, mezi historií a lidmi.

Toto je k tématu vztahů mezi valdenskými a husity viděno z Piemontu. Přesto je zde ještě jeden aspekt, dosud málo studovaný, který jsme se pokusili zkoumat u příležitosti výstavy věnované Janu Husovi, kterou realizovalo Husitské muzeum v Táboře, a byla instalována minulý rok v Torre Pellice: kolik děl a jakého žánru shromáždila valdenská knihovna a pak obecně jiné italské protestantské knihovny o Janu Husovi? Odpovědět na tuto otázku znamená možná navrhnout jiný způsob přístupu a zájmu valdenského světa vůči českému reformátorovi během posledních století a zároveň, zachytit různé cesty studia a výzkumu. Je evidentní, že nejintenzivnější vztahy mezi těmito dvěma hnutími sahají a do 15. století, nicméně se ukázalo zajímavým objevovat napříč díly zachovanými v knihovně zájem, který valdenští přikládali reformátorovi už dříve než v tomto období. Texty, které byly shromážděny během staletí, dosvědčují vývoj tohoto valdenského zájmu o Husa. Vskutku mluvit o Janu Husovi znamená mluvit o nás samotných, diskutovat během četby myšlenky Husa implikované k tomu, aby byly zkoumány s ohledem na naši historii, náš způsob nazírat svět a víru. V tomto ohledu vám nabízím v přehledu některé z popisků, které doprovázely texty, které naše knihovna nabídla širšímu publiku u příležitosti výstavy o Janu Husovi v Torre Pellice:

THÉODORE DE BÈZE, *Les vrais portraits des hommes illustres en piete et doctrine, du travail desquels Dieu s'est servi en ces derniers temps, pour remettre sus la vraye Religion en divers pays de la Chrestienté. Plus, quarantequatre Emblemes Chrestiens, (Pravé portréty mužů proslulých ve zbožnosti a doktríně, jejichž práci použil Bůh v poslední době, aby se vrátili k pravému náboženství v různých zemích křesťanstva. Navíc 44 křesťanských znaků)* [Ženeva], Jean de Laon 1581. (Torre Pellice, Knihovna Společnosti valdenských studií, fond G. Meille).

Dopisy Jana Husa psané během jeho exilu a ve vězení, s předmluvou Martina Luthera. Přeloženy z latiny do francouzštiny, následuje poznámka o díle J. Husa od Emile de Bonnechose, Paris, L. R. Delay, Libraire-Éditeur, 1846 (Torre Pellice, Bibliothèque Vaudoise, fond Bibliothèque Pastorale).

The Table Talk or Familiar Discourse of Martin Luther, přeložený Williamem Hazlitem, London, David Bogue, 1848 (Torre Pellice, Bibliothèque Vaudoise).

JEAN CRESPIN, *Historie pravých svědků pravdy z Euanglie, kteří svou krví to podepsali, od Jana Husa až do současné doby...*, L'Ancre de Jean Crespin, 1570 (Torre Pellice, Knihovna a společnost valdenských studií, fond G. Meille).

JOHN FOXE, *Acts and monuments of matters most speciall and memorable, happening in the Church, with an universall history of the same. Wherein is set forth at large, the whole race and course of the Church, from the primitive age to these later times of ours... and great persecutions against the true martyrs of Christ... Now againe, as it was recognised, perused, The eight time newly imprinted, London, printed for the Company of Stationers, 1641, 3 voll. (Torre Pellice, Valdenská knihovna).*

JEAN GERSON, *Opera; multo quam ante hac auctiora & castigatiora...; cum indice rerum & verborum, & aliquot opusculis Petri de Alliaco cardinalis, Iacobi Almaini, & Ioannis Maioris doctorum Parisiensium; super Ecclesiae et Concilij auctoritate, pro Gersonij, & placitorum*

scholæ Parisiensis propugnatione, Parisiis [Compagnie de la Grand Navire], 1606, 4 svazky, (Torre Pellice, Valdanská knihovna fond pastorální knihovny).

PHILIPPE LABBE, *Sacrosancta concilia ad regiam editionem exacta quae nunc quarta parte prodit auctior studio Philip. Labbei, & Gabr. Cossartii Soc. Jesu presbyterorum, Lutetiae Parisiorum [Parigi], Societatis Typographicae librorum ecclesiasticorum jussu regis constitutae, 1672, 18 svazků. (Torre Pellice, Valdanská knihovna).*

LOUIS MAIMBOURG, *Historie velkého východního schizmatu od P. Louise Maimbourga ze společnosti Jesu. Zřejmě vytištěno v Paříži u Sebastiena Mabre-Cramoisy, královského tiskaře, ul. S. Jacques, aux Cigognes, 1678, 2 svazky (Torre Pellice, valdanská knihovna, fond knihovna koleje)*

[JEAN TRONCHIN DU BREUIL], *Dialogues sur les matières du temps, concernant la religion. Seconde edition. Avec une suite contenant la bulle In cæna Domini, et quelques autres pieces curieuses, touchant la foi violée à JEAN HUS au concile de Constance; avec le decret qui annulle en ce cas, la foi promise aux Héretiques, (Dialogy na záležitosti současnosti, týkající se náboženství. Druhé vydání. S pokračováním obsahujícím bulu In coena Domini, a některé další zajímavé části, týkající se víry zprzněné Janu Husovi na koncilu v Kostnici; s dekretem, který anuluje v tomto případě, víru slíbenou heretikům.) V Amsterdamu, u Daniela Paina, 1700, 2 svazky. (Torre Pellice, Knihovnu Společnosti valdanských studií).*

WILLIAM MCGAVIN, *The Protestant. Essays on the principal points of controversy between the Church of Rome and the Reformed (Protestant. Eseje na základní body kontroverze mezi římskou církví a reformovanými)*, Hartford, Hutchison and Dwier, 1835, 2 svazky. (Torre Pellice, Valdanská knihovna, fond pastorální knihovna).

FRIEDRICH ENGELS, *La guerra dei contadini in Germania*, Roma, Edizioni Rinascita (Piccola Biblioteca Marxista, n. 17), 1949 (první vydání v „Neue Rheinische Zeitung, Politisch-ökonomische Revue“, řízené Karlem Marxem, n 5–6, 1850) (Torre Pellice, Valdanská knihovna).

FRANTIŠEK PALACKÝ, *Documenta Mag[istri] Joannis Hus Vitam, Doctrinam Causam in Constantiensi Concilio Actam et Controversias de Religione in Bohemia anni 1403-1418 motas...*, Pragae, Sumptibus Friderici Tempsky, 1869 (Torre Pellice, Valdanská knihovna, fond Knihovny pastorální).

BENITO MUSSOLINI, *Giovanni Huss il veridico*, Roma, Edinac, 1948 (první vydání Řím, Podrecca e Galantara, 1913) (Torre Pellice, Valdanská knihovna).

Těch několik děl, která jsem citoval, tvoří valdenskou knihovnu o Janu Husovi, texty, nad nimiž se člověk formoval a které byly zdroji debat (je nutno jasně k tomu připočíst prestižní italské protestantské časopisy od začátku 20. století jako Bilychnis a Conscientia).

A nyní konečně, jaký je dnes význam Jana Husa?

Jeho myšlenky a hnutí, které následovalo, k nám mluví o Evropě, mimo naše církve i reformní a společenská hnutí, která je překračovala a formovala. Přemýšlet o Janu Husovi znamená mluvit o našich kořenech způsobem spíše historickým, spíše objektivním, ale také o „mýtu“, který představuje český reformátor. O Husovi byl dlouho vytvářen mýtus, býval často použit, až zneužit, pokud hovoříme o radikální reformaci, o revoluci, o osvobození utlačených ze jha zlovolníků a silnějších (feudální církev, vnější uchvatitelé, osvobození mas, které se organizuje a bojuje, diktatura, etický zmatek). Engels a Mussolini o tom mluvili, mýtus byl využit v českých zemích v 19. století, v Itálii před 1. světovou válkou a po ní, opozičními frakcemi a na východě během komunistické diktatury, v okamžiku, kdy byly církve včetně protestantských zvláštním způsobem pronásledovány.

Zdá se mi, že studovat dnes myšlenky Husovy s tím, že je zbavíme zátěže mýtizace, znamená znovu objevit touhu po svobodě, sílu zachovat si víru v Božím slovu tváří v tvář zastrašování a násilí.

Výstava o Janu Husovi v roce 2014 v Itálii znamenala významný milník: Husitské muzeum v Táboře, Protestantské církve v Bádensku, římskokatolická diecéze v Pavii, Valdenské kulturní středisko ušly kus společné cesty, svědčící tak, že studium historie Jana Husa tvoří napříště nedílnou část naší Evropy a patří nám všem.

7. „To mně moji rodičové povídali, že [ta víra] od mistra Husa pochází...“ Petr Melmuk (přednáška č. 4)

Úvod

Slova uvedená v názvu přednášky jakoby neodpovídala přesně tématu. Vždyť byla vyslovena v české zemi téměř na konci osmnáctého století při slavnostních přihláškách dosud skrytých evangelíků po tolerančním patentu císaře Josefa II. My ovšem v naší souvislosti bychom měli sledovat rozhovor Jana Husa s českou reformací, a ta přece skončila o hodně dříve! Existovala jistě ve století patnáctém a šestnáctém a dokonce i počátkem století sedmnáctého až do bitvy na Bílé Hoře roku 1620, potom prý však definitivně skončila.

Je to zvláštní, ale toto pomýlené chápání se vyskytuje až dodnes i v mnoha seriózních pracích české historiografie. Přitom nikoho nenapadne, že by německá reformace neměla své přímé pokračování v luterství až dodnes, stejně jako hugenoti mají svou stálou nepřetržitou vývojovou linii až do současnosti, i když po celé století museli žít pouze ve skrytu. Dokonce i valdenští, kteří se v Chanforanu připojili k helvetské konfesi, zůstali valdenskými dodnes, mají svůj symbol, světlo v temnotách, který nikdo nezpochybňuje a nenahrazuje jiným, zdánlivě vhodnějším pro současnou dobu. Proč právě nepřetržitá návaznost české reformace, symbolizovaná kalichem, či přesněji biblí a kalichem, je pro mnohé tak nepochopitelná? Vysvětlení není příliš složité. Skrytí luteráni v Rakousku po tolerančním patentu byli zase luteráni, skrytí hugenoti po roce 1787 byli opět hugenoty, valdenští doma ani v exilu nepřestali být valdenskými. Pouze skrytí věřící české reformace byli po tolerančním patentu svého jména zbaveni a uměle rozděleni do dvou konfesí blízkých, ale přece ne vlastních. Ač se znovuspojení stále dožadovali, bylo jim umožněno až v okamžiku vzniku samostatného státu Československé republiky v roce 1918. I toto znovuspojení je často mylně vykládáno jako unie dvou od počátku vývoje samostatných církví. Proto je úvodem nutné zdůraznit, že název přednášky přesně obráží realitu uvědomění skryté církve české reformace na konci osmnáctého století.

Na počátku tedy stojí mistr Jan Hus jako základní postava české reformace. Je třeba si připomenout, v čem tento základní význam spočíval, a potom sledovat, jak se toto poselství

projevovalo v pěti obdobích historického vývoje. K závěru pak patří snaha o pochopení a uchopení Husova odkazu i podnětů v současnosti.

Osobnost mistra Jana Husa

Mnohostranný a podnětný význam Husova životního zápasu o osvobodivé poznání pravdy Boží spočívá jednak v rozpoznání, které je vlastní reformaci obecně, jednak ve specifickém důrazu reformace české.

S reformací, tj. přestavbou církve na předkonstantinských základech (na rozdíl od reformy, která pouze opravuje již stojící stavbu) souvisí samozřejmě důraz na Bibli, Písmo svaté a stejně tak zdůraznění bezprostředního vztahu k Bohu, což znamená samozřejmě odmítnutí zprostředkovatelské úlohy církevní instituce. U Husa je obojí zcela zřetelně přítomno. Na biblickém poselství staví ve svých kázáních a spisech včetně poslední obhajoby v Kostnici. O jeho činné účasti při rozhovorech týkajících se biblického textu svědčí mj. poznámka ve známé, bohatě ilustrované tzv. Zmrzlíkovské bibli „to Hus“. Poznámka svědčí o aktivní spolupráci s vydavatelem této bible, tedy manžely Petrem Zmrzlíkem ze Svojšína, královským mincmistrem, a Annou z Frimburka. Obou český reformátor vzpomíná ještě ve svých dopisech z Kostnice.

Bezprostřední vztah k Bohu je vyjádřen už Husovým odmítnutím odpustků, především však jeho odvoláním ke Kristu z roku 1412. Dovršen je tento postoj v Husově knize *De ecclesia* (O církvi), která znamená jeho zásadní vnitřní rozchod s instituční středověkou církví. „Z toho, co již bylo uvedeno, předně vyplývá, že jediný Kristus je hlavou církve obecné, která není částí žádné jiné.“ Postoj uvedený v této knize je i důvodem, proč Hus nemůže být rehabilitován; lze pouze litovat jeho mučednické smrti.

Hus, stejně jako reformátoři šestnáctého století, byť ne tak teologicky propracovaně, odmítal skutky Zákona a spoléhal na předcházející milost Boží. Pokud hovořil o skutcích, pak nikoli ve smyslu zákonickém, ale jako o ovoci, nutném dosvědčení života víry. Bezprostřední vztah k Bohu znamenal ovšem pro Husa i bezprostřední osobní odpovědnost před Bohem.

Kromě těchto dvou obecně reformačních prvků objevuje se však u Husa ještě jeden zvláštní důraz: církev je mu opravdu tajemným tělem Kristovým, rodinou Božích dětí. Z toho vyplývá zvláštní, bytostné obecnství, společenství, nepřesně a příliš moderně řečeno, jakýsi zvláštní demokratismus mezi věřícími. Hus tím opravdově a nepředstíraně žije. Česká královna a manželka mincmistra jsou mu stejně sestrami jako kterákoli z posluchaček v Betlémské kapli či u Kozího Hrádku; Jan z Chlumu či Václav z Dubé jsou mu stejně bratry jako kterýkoli z pražských řemeslníků či sedláků na venkově. Tento rys kromě obecně reformačních principů se stane už provždy charakteristickým znakem české reformace.

Jak se tyto Husovy podněty konkrétně projevovaly v dalších staletích?

1. období

Především je zapotřebí se zaměřit na dobu bezprostředně následující – až do přelomu patnáctého a šestnáctého století. Tehdy byla česká reformace v Evropě zcela osamocena, vstřebávala ovšem i prvky staršího valdenství, přežívajícího v pronásledování v mnoha evropských státech. Husovi žáci, přátelé a následovníci se rozdělili do tří skupin, což není bez významu pro další vývoj. Jejich teologická koncepce byla při zásadní shodě do značné míry rozdílná. Pražané v čele se zvoleným, ale nikdy papežem nepotvrzeným arcibiskupem Janem Rokycanou zachovávali velkou část dosavadního učení i obřadů středověké církve včetně např. modliteb za zesnulé. Sirotci, většinou ve východních Čechách, tvořili určitý přechod od Pražanů k radikálním Táborům. Táboři odmítali prakticky všechny „lidské nálezky“, včetně zmíněných modliteb za zesnulé a ze svátostí v plnosti užívali pouze ty, které jsou zakotvené v Bibli. Tábořský „starší“ Mikuláš Biskupec zastával prakticky funkci biskupa. Po zániku střediska české reformace na Táboře na ně teologicky navázala původní jednota bratrská, která se ale od Táborů lišila odmítáním i obranného boje a navazovala v tomto ohledu na jihočeského myslitele

Petra Chelčického. Jednota bratrská se už i zcela oficiálně oddělila od středověké církevní instituce.

Odkazy tohoto období jsou zejména:

1. Husitský program z roku 1420 – Čtyři pražské články: svobodné kázání Slova Božího, přijímání pod obojí pro všechny věřící, konec mocenského panování církve a trestání zločinů stejně pro všechny, bez výjimek pro určitou vrstvu – duchovenstvo.

2. „Soudce chebský“ – zásada pro rozsuzování stanovisek koncilních otců a husitského poselstva na koncilu v Basileji, přijatá při přípravných jednáních v Chebu. „Ve věci čtyř článků... bude na tomto basilejském koncilu uznán za nejspravedlivějšího a nezaujatého soudce zákon boží, životní sloh Kristův, apoštolů a prvotní církve zároveň s těmi koncily a učiteli, kteří se na něm pravdivě zakládají.“ Není bez zajímavosti porovnat „Chebského soudce“ (1432) s formulací ve spisu Mikuláše z Pelhřimova Vyznání a obrana táborů z roku 1431: „My však, v touze nastoupit královskou cestu, nejspolehlivější a bezpečnou, po níž jdouce nebudeme na věky zahanbeni, klademe za počátek a základ své pře i všeho, co řekneme nebo napíšeme, jakož i za konečné rozhodnutí ve všech obtížích, vynořujících se v hledání pravdy, zákon Boží, Kristův způsob života i způsob apoštolský a prvotní církve, koncily a učitele na něm pravdivě se zakládající.“

3. Smír kutnohorský z roku 1485, který vyjadřoval souhlas stran podjednou a podobojí s tím, aby každý člověk směl přijímat podle svého přesvědčení („svědomí“). Kněží obou stran mají tuto zásadu respektovat, navzájem se nehanět a neproklínat a nikoho tajně ani zjevně k ničemu nenutit. Tuto zásadu mají ctít i vrchnosti. Vzájemný respekt se má projevovat také tím, že se obě strany vzdají i posměšků a urážek, že nebudou uplatňovat žádný, ani skrytý, „morální“ nátlak, že každý člověk, i prakticky bezprávný poddaný, bude mít právo na svobodu svědomí.

2. období

Další období – až do přelomu šestnáctého a sedmnáctého století, tj. do počátku třicetileté války, je obdobím rozhovoru s reformací v Německu a Švýcarsku.

V české reformaci pokračují i v nové podobě rozdíly z patnáctého století, ovlivněné nyní samozřejmě i ohlasy světové reformace. Podobojí (utrakvisté) zůstávají v linii Pražanů v podstatě stále ve zvláštním spojení s instituční církví v Římě, od níž se liší prakticky jedinou dovolenou výjimkou, přijímáním z kalicha. Pod vlivem luterství se postupně osvobozují od danajského daru kompaktát z roku 1436, zajišťujícím jim právě jen zmíněný kalich. I utrakvisté potom vytvářejí svou samostatnou církevní organizaci, stejně jako stále neuznaná, ale velmi činná Jednota bratrská.

V utrakvistické církvi navíc působí v návaznosti na táborskou teologii, ale bez vnějšího oddělení i tzv. věrní Čechové. Lze stručně připomenout jednoho z nich, Beneše Optáta z Telče. Jde o významnou postavu teologa, jazykovědce a pedagoga, spojeného se současným světem reformace a humanismu v evropském měřítku. Beneš Optát mj. přeložil Nový zákon, ne sice ještě z původního jazyka – řečtiny, ale s přihlédnutím k německému překladu Erasma Rotterdamského, který z původního jazyka vycházel. Beneš Optát byl také v odborném i lidském kontaktu s Janem Blahoslavem, jehož překlad Nového zákona z řečtiny do češtiny se stal součástí kralické „Šestidílký“. Jan Blahoslav vyjádřil své mínění o Beneši Optátovi v tom smyslu, že mezi kněžími podobojí nikdy neviděl tak zbožného muže. Beneš Optát také jako křesťan, teolog a jazykovědec dobře rozpoznal, že pojem křesťan jakoby v češtině souvisel spíše se křtem než s Kristem, což je nesprávné. Bylo mu jasné, že křest jako úkon církevní instituce nemůže být významnější než bezprostřední vztah ke Kristu.

Odkazy druhého období:

1. Bible kralická (překlad z původních jazyků)
2. Konfese bratrská (1535) a česká (1575); obě nepotvrzené, česká jen ústně
3. Majestát Rudolfův 1609 – první zákon zajišťující svobodu svědomí (i pro jinak bezprávné poddané) v Evropě. Vycházel ze zásad uplatněných už v Kutnohorském smíru.

3. období

Následující období od třicetileté války až do roku 1781 lze nejlépe nazvat dobou vyhnanství a skryté církve (ve Francii „Církev pouště“). Česká varianta, platná v zásadě nejen pro české, ale i rakouské země, má ovšem svoje specifika.

Pokud jde o exil, zůstala v něm vazba na kořeny zachována. Svědčí o tom zcela jednoznačně i osobnost „učitele národů“ J. Á. Komenského, který napsal: „Věřím i já Bohu, že po přejití vichřic hněvu, hříchy našimi na hlavy naše uvedeného, vláda věcí tvých k tobě se zase navrátí, ó lide český! A pro tu naději tebe dědicem činím všeho toho, cokoli jsem po svých předcích zdělila a přes těžké a nesnadné časy přechovala... Předně: lásku k čisté Boží pravdě, kterou nám dříve než jiným národům začal ukazovat Pán službou našeho Mistra Husa a kterou on se svým pomocníkem i s jinými mnohými věrnými Čechy zpečetil svou krví.“

Ti, kteří zemi legálně opustit nesměli a většinou byli nuceni vzít na vědomí likvidační praxi státu i panující římskokatolické církve, prošli podivuhodným vývojem. V dlouhých stopadesáti letech zažili po prvním šoku a odporu zklamání všech nadějí, potvrzené vestfálským mírem, únavu bezvýchledného čekání za silícího dohledu a útisku, hrozbu úplné likvidace „vykořeněním“ v první polovině 18. století a systematické nepřátelské působení soupeřících vládnoucích mocí těsně do doby vyhlášení tolerančního patentu. Uprostřed všeho tohoto vnějšího dění docházelo pozvolna k vnitřní restrukturalizaci církve české reformace, do roku 1620 působící odděleně, i když nakonec v úzké spolupráci církve podobojí (utrakvisté) a Jednoty bratrské. Dlouho činná organizovaná pomoc ze zahraničí zachovávající alespoň částečně formu řízení místních věřících pomalu slábla; česká reformace neměla nikdy nesporné stále působící zahraniční ústředí, jako např. francouzská „Církev pouště“ v Ženevě. Vytvářela se však v 18. století zcela svébytná struktura upomínající na církve (tj. všechna místní společenství) kristovců-křesťanů 1. století. Tato místní shromáždění, vedená místními osobnostmi obdobnými Priscille s Akvilou v Korintě či Efezu byla ve stálém kontaktu s několika dalšími shromážděními na určité trase. Tímto spojením se řešily organizační i zásadní. Část této struktury, pokud v té době nebyla ještě násilně zvnějšku přetrhána, se projevila velmi názorně v době těsně předcházející vydání tolerančního patentu a při utváření tolerančních sborů. Společenství církve české reformace bylo ovšem oficiálně uměle rozděleno do obou církví světové reformace, čímž zdánlivě církev české reformace s konečnou platností zanikla.

Odkazy třetího období:

1. „To mně moji rodičové povídali, že [ta víra] od mistra Husa pochází...“ Jde o část výpovědi Jana Koldy z obce Horky u Litomyšle při tzv. slavnostních přihláškách k nekatolickým církvím v roce 1782.

Duchovenský komisař P. Josef Augustin Haverlík, děkan ve Smečně, píše, že přihlášení na panství Roudnice chtějí být „evangelíky v Kristu, nikoli smýšlení Lutherova a Kalvínova. Ačkoli si horlivě obstarávají knihy ze Saska, přece velebí husitské knihy zděděné po předcích.“

Evangelíci z obcí v oblasti příštího tolerančního sboru v Moravci na Tábořsku se v žádosti o pastora a modlitebnu vyjádřili takto: „Žádáme pastora své staročeské evangelické bratrské víry“. Úřední komentář k této žádosti zní: „vyjádřili se tak, jak je psáno v přiloženém protokolu. Jejich pastor by musel být husitského učení.“

V žádosti evangelíků z panství Jilemnice v Krkonoších, kterou si sami koncipovali, stojí mj.: „svatou Večeři Páně přijímáme v lámání chleba... kříže neděláme a nosit ho před sebou nebudeme, zvony, to my nepotřebujeme, a to proto, kdo neposlechne hlasu Hospodina, který hřímá na nebi, ten ani zvonů neposlechne. Co se týče ofěry [sbírky], to my kupectví v chrámu Páně nestrpíme, ale chleba a víno sv. Večeře Páně koupíme, svíčku nechceme, nebo Bůh je věčné světlo, latinskou řeč taky ne. Sumou: co není v zákonu Páně napsáno, to my nedržíme, ale ty [věci], který nám sám Pán Bůh v Písmě svatém ukazuje, to my věříme, a to proto vědět dáváme, že my jinšího kazatele Slova Božího nemůžeme přijíti pro tvrdost lidu.“ (sbor byl potom oficiálně veden jako luterský).

Jde o doklady vědomé návaznosti na českou reformaci.

2. Schopnost kladného vývoje za nejtěžších podmínek a cílevědomost jednání

4. období

Od konce osmnáctého století až do roku 1918 můžeme hovořit jednak o církvi doby toleranční a jednak o církvi období rovnoprávnosti, které nastalo od roku 1861.

V obou časových úsecích šlo o zachování vlastního charakteru při umělém rozdělení a také po změně struktury církve. Předtoleranční způsob existence, institučně nezajištěný, se totiž nuceně změnil v hierarchicky uspořádaný instituční systém, byť druhořadý vzhledem k církvi panující. Pastoři byli vlastně nekatolickými kaplany katolických farářů. Evangelíci ztratili opravdovou vnitřní svobodu, v níž církev žila v době pronásledování.

První část – vlastní toleranční doba se všemi ústrky a omezením, trvala až do poloviny devatenáctého století, následována jen o něco svobodnější dobou tzv. provizoria. Za těchto podmínek nebylo ovšem možné řešit ožehavé otázky veřejně. Stalo se tak naplno až v roce 1848, kdy pastor pražského sboru u Klimenta Bedřich Vilém Košut zřetelně a jasně vyslovil požadavky navázání na stav daný Rudolfovim Majestátem z roku 1609. Autor byl zatčen, odsouzen do vyhnanství a po propuštění existenčně donucen odejít do exilu v Německu. Požadavky byly tedy vysloveny, realizovány však mohly být až ve svobodném státě v roce 1918.

Pro jejich realizaci bylo ovšem třeba velké soustavné práce na přelomu 19. a 20. století, kdy přední osobnosti připravily postupně znovuspojení církvi české reformace. Také česká společnost se velmi výrazně začínala k Husovu odkazu obracet.

Odkazy čtvrtého období:

1. Činnost Bedřicha Viléma Košuta jako potomka nepřerušené rodové návaznosti na českou reformaci, o čemž svědčí vyjádření jeho děda Tomáše Košuta při výslechu roku 1777 v Uherském Hradišti: „...Já jsem od slavném komisi slyšel, že evangelíci zde býti nemůžu, ale jak bych já to udělal, když od mého narození jsem tej víry; i moji rodičové byli už čtvrté koleno.“

2. František Palacký vyrůstá z jistot předaných věrně v dávném dětství představiteli skryté církve české reformace, žijícími ještě v hodslavickém tolerančním sboru. V knížce Poslední mé slovo z roku 1872 říká např.: „...Bylo mi najednou, jako bych pociťoval se mezi někdejšími známými svými – husity XV.–XVIII. století – jako bych četl rozmanité polemické traktáty z dávné minulosti české anebo jako bych obcoval [tj. pobýval] zase, jako za svého mládí, se zbytky starých Bratří českých ve východní Moravě, kteří časem svým by příčinu dali k ohlášení tolerance skrze císaře Josefa II. roku 1781.“

3. V polovině května 1917 duchovní i laičtí představitelé obou dosavadních evangelických vyznání (luterského i reformovaného), shromáždění na faře u Klimenta, vznesli znovu staronový požadavek, „aby zřízena byla samostatná česká národní církev evangelická jdoucí ve stopách české reformace.“

5. období

Dvacáté století po roce 1918 zahrnuje jak dobu tzv. První republiky, tak i léta dvou totalitních režimů a mezi nimi kratičkou dobu částečného uvolnění.

Na prahu První republiky proběhl významný a zásadní myšlenkový i reálný zápas o poměr státu a církvi. S názorem T. G. Masaryka, který počítal s odlukou, souhlasili i významní představitelé českých evangelíků. Bylo to logické, propojení církve a státu bylo přece potomkům české reformace vnuceno a mnozí je cítili jako břemeno. Bohužel k reformě z politických důvodů nedošlo. Otázka už nikdy nebyla uspokojivě vyřešena, ve smyslu skutečné vnitřní svobody.

Ke znovuspojení v ČCE se připojily všechny české sbory AV i HV v Čechách i na Moravě. Z římskokatolické církve, těsně provázané s Habsburky, část obyvatelstva vystoupila, někteří se

přihlásili do ČCE, větší část však nově vytvořila ČČSH. Obecně i v necírkevní veřejnosti byly v tomto období podněty české reformace přijímány přejně a s respektem.

Za nacistické okupace se přirozeně situace oficiálně obrátila do protichůdného směru, v období komunismu byly naopak důrazy české reformace zneužity pro vlastní ideové použití.

Souhrnně je možné říci, že ve dvacátém století probíhal dlouhodobý zápas o čistotu dědictví české reformace za turbulencí totalitních systémů. Lze konstatovat, že vzdor všemu sekularizovaná společnost přijímala Husův mravní akcent až téměř do konce minulého století.

Odkaz pátého období:

Není bez významu, že v období První republiky bylo Československo pokládáno za ostrov svobody a demokracie v Evropě, kam se utíkali pronásledovaní z různých zemí, i ze sousedního Německa.

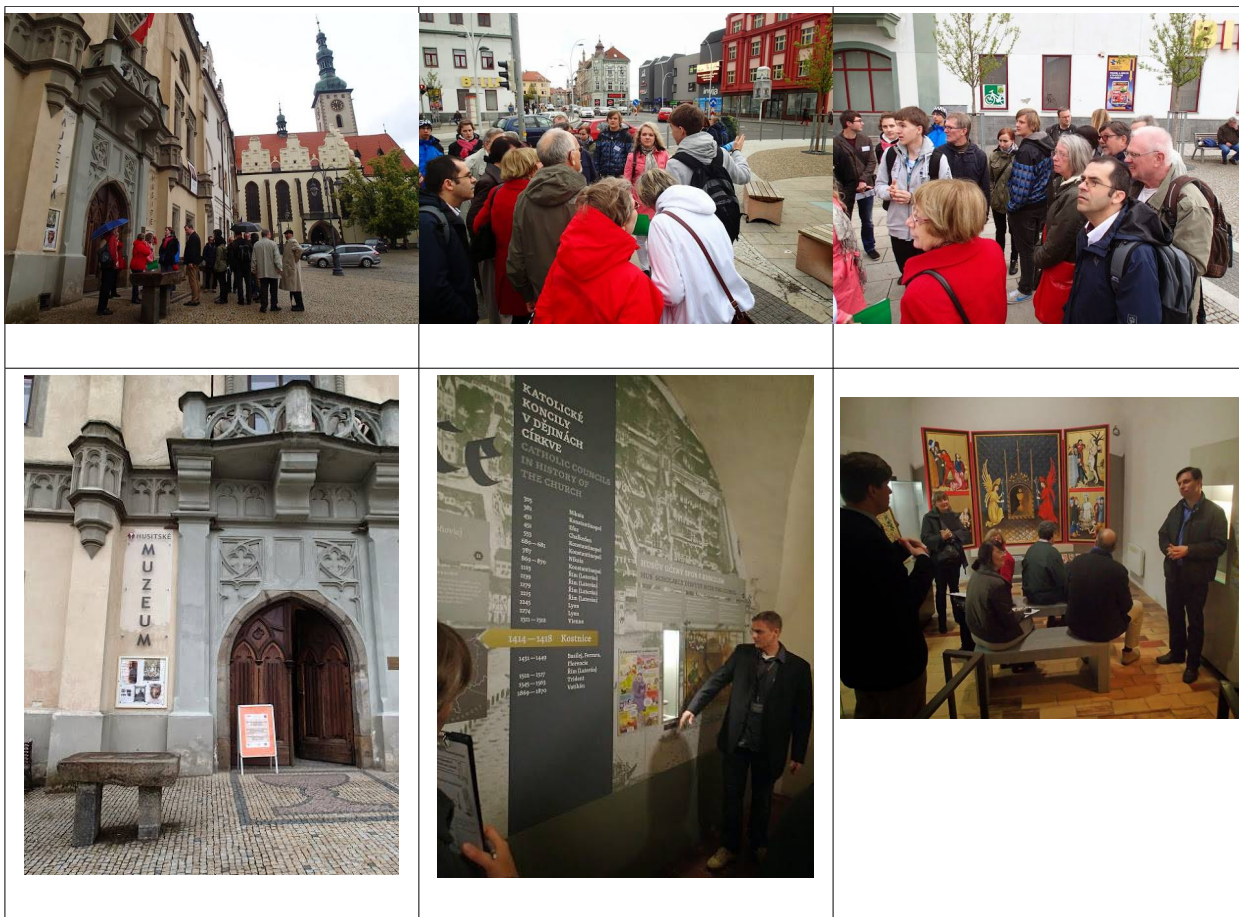
Závěr

Na přelomu dvacátého a dvacátého prvního století nastala už jiná doba. Je technicky vyspělejší, má ovšem hodnotově jiné priority. Nejvýznamnější složkou života se stala ekonomika, již má dodat oduševnění kultura – estetika. Etické otázky zůstávají většinou mimo zájem společnosti.

Pokud jde o mistra Jana Husa a jeho odkaz, je zřetelná snaha oddělit ho od husitů a pokračující české reformace. Hus, který nemůže být rehabilitován pro svou eklesiologii, tj. nauku o církvi, je přijat do společnosti mravně poctivých reformátorů, přesněji řečeno lidí usilujících o reformu církevní instituce v pozdním středověku. Takto může být přijatelný – a také neškodný. Hus jako základ vývoje české reformace se všemi jejími důrazy ovšem přijatelný není. A přece právě tento Hus je trvalým podnětem duchovního zápasu o smysluplnou existenci nejen v České republice, ale v Evropě vůbec.

8. Návštěva Kozího hrádku a prohlídka města Tábora včetně návštěvy Husitského muzea

Kozí hrádek – historie (z Wikipedie)

První zmínky o Kozím hrádku pocházejí z roku 1377; byl v držení Vlčka z Kozího, pak Jana z Hardeka, od 1391 Jindřicha z Hradce a od roku 1406 Viléma z Újezda. Přesné údaje o pánech na Hrádku v dalších letech, zejména kolem roku 1413, nejsou známy, ale uvádějí se jména: Oldřich Vavák z Hradce, Ctibor z Kozího či Anna Mochovská. Tito byli přívrženci kazatele a reformátora mistra Jana Husa – a právě zde od léta 1413 (a také v Ústí – od června 1414 na pozvání Jana z Ústí) Jan Hus našel útočiště. U Kozího hrádku i v okolí kázal, věnoval se práci na svých dílech, dokončil zde svou významnou „Postilu“ a sepsal např. traktát „O svatokupectví“, „O církvi“ nebo spis „O šesti bludiech“. Z jihu Čech odešel 15. července 1414 na hrad Krakovec u Rakovníka a pak nastoupil v říjnu svou poslední cestu do Kostnice, kde byl za své názory 6. července 1415 upálen.

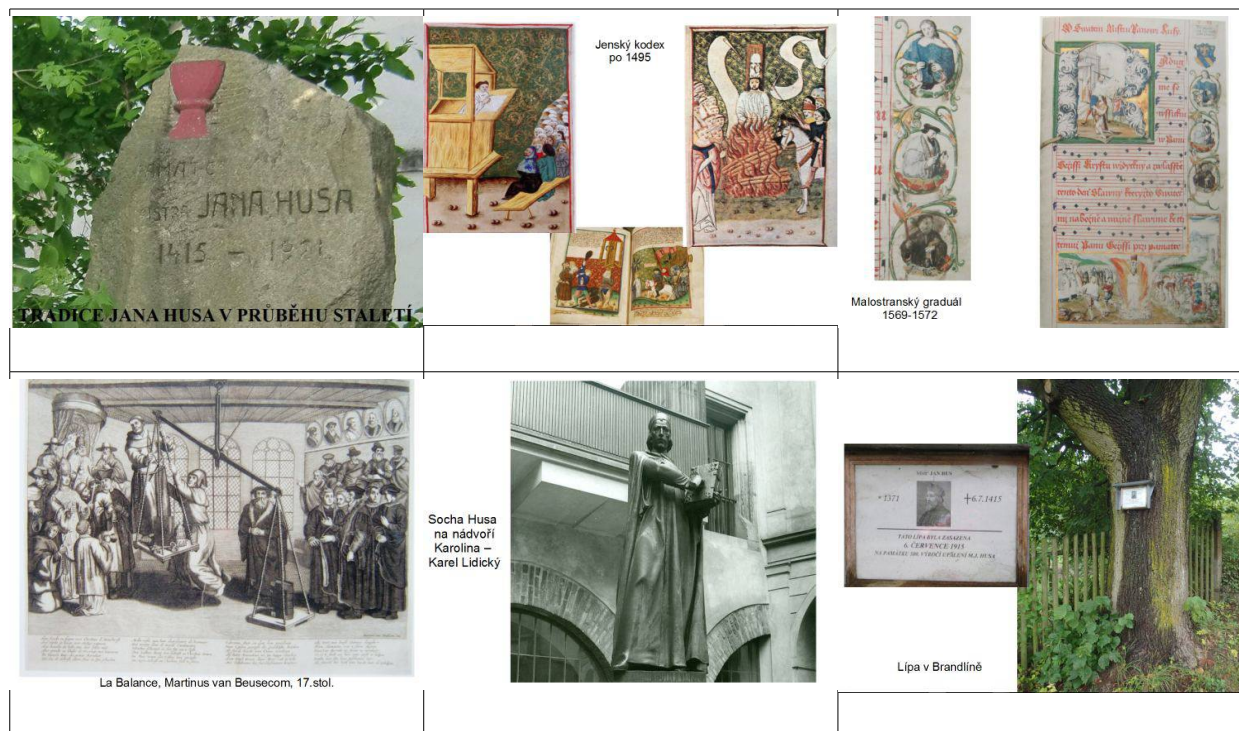
V roce 1438 hrádek vyhořel. Historikové se ve faktech rozcházejí, ale pravděpodobně byl vyloupen a vypálen žoldnéři Albrechta II. Habsburského při obléhání Tábora, když vojsko mělo ležení u nedaleké obce Měšice.

V roce 1452 je v zemských deskách o majetku tábořském zápis: „Kozí hrad pustý“. Celá staletí sloužil v širším okolí pouze jako zdroj stavebního kamene, postupně se zanášel zeminou a v terénu vznikla kamenitá homole zarostlá stromy a keři. Po roce 1886 se začalo s odkrýváním zbytků věže – zejména zásluhou historika profesora Augusta Sedláčka, pak tábořského akademického spolku „Štítový“ – ale bez větších úspěchů. Situace se změnila v roce 1899, kdy se na plných 10 let ujal práce na odkrývání trosek nadšený archeolog Josef Švehla (1861–1934), řídící učitel ze Sezimova Ústí.

Odkryté torzo Kozího Hrádku bylo v první polovině 20. století odborně prozkoumáno a zakonzervováno, po roce 1970 pak byl opět v péči odborníků. Po opravných pracích na zbytku zdí i okolním terénu je dnes zřícenina v dobrém stavu a přístupná veřejnosti.

Kozí hrádek byl rozměrově nevelký, zhruba o velikosti asi 60×30 metrů (tedy necelých 2 000 metrů čtverečních). Obehnaný byl 140 cm silnou zdí, na východní straně s bránou. Měl 18 m hlubokou studnu a ve skále tesané sklepní místnosti. Vnitřní hrad měl také silnou zeď a 25 m vysoký věžovitý pánův palác. Celkem však byl málo chráněný terénem, prakticky jen vodními příkopy.

9. „Tradice Jana Husa v průběhu staletí“, Eva Melmuková, Žofie Vobrová (komentovaná projekce)

Osobnost mistra Jana Husa je od počátku 15. století neustále přítomna v českých dějinách, ať už jako podnět rozvoje v dobrém či jako nebezpečí, ohrožující postavení českých zemí v Evropě. Obě alternativy existovaly souběžně téměř do konce 20. století. Další vývoj postojů vzhledem k osobnosti M. J. Husa je v zárodečné fázi, a nelze jej proto zatím odpovědně historicky posuzovat.

1. Ve 20. století byl M. J. Hus připomínán zejména v souvislosti s pětistým výročím jeho upálení v Kostnici roku 1415.

2. a potom s obnovením Betlémské kaple, která přestala existovat na konci 18. století a byla rekonstruována v roce 1954.

3. V prvním období až do počátku reformace 16. století, když česká reformace byla kromě valdenských jedinou alternativou středověké církve, je Jan Hus záhy připomínán zejména v ilustracích rukopisů a potom i prvních tisků. Jeho postava v této době zobrazená zřejmě nejvíce odpovídá realitě. Jedno z nejstarších vyobrazení je v tzv. Martinické bibli z 30. let 15. století.

4. K velmi starým dokladům patří i křídlo retáblu z Roudník, kde je Jan Hus uveden jako jeden ze čtyř křesťanských mučedníků.

5. Věrně realitu obráží i kronika Ulricha Riechenthala, která se zachovala jak v rukopisné, tak tištěné podobě. Z rukopisné latinské verze si přiblížíme Husovo odsvětvení a předání světské moci,

6. stejně jako jeho upálení, odvážení jeho popele a konečně i přípravu hranice pro Husova přítele Jeronýma Pražského, který byl upálen roku 1416.

7. Také v německé rukopisné verzi najdeme tytéž prvky, zde např. Husovu cestu ke hranici.

8. Stejné motivy se uvádějí i v německých tištěných verzích Riechenthalovy kroniky: odsvěcení Jana Husa a jeho předání světské moci ve vydání tiskaře Antona Sorga

9. a přivádění Jeronýma Pražského k hranici, právě tak jako Husovo upálení a odvážení popela ve vydání tiskaře Heinricha Steinera.

10. Dalším významným dokumentem je tzv. Jenský kodex, jehož motivy byly použity i pro výzdobu rekonstruované Betlémské kaple.

11. Připomíná se Husovo kázání v kapli i jeho upálení v Kostnici. Obrázek dole ukazuje reálnou podobu otevřeného Jenského kodexu.

12. V tzv. Jenském dodatku tištěného passionálu Jakuba de Voragine z roku 1495 je další pojetí tematiky Husovy hranice.

13. V Brauenfelsově vydání Processus consistorialis Martirii Io. Huss se znovu setkáme s Husem v kapli Betlémské

14. i s Husem na hranici, kde je důraz položen na jeho mučednictví v martyriologickém smyslu.

15. Toto pochopení Husovy hranice se projevuje ještě zřetelněji na retáblu Zmrtvýchvstání Krista z Chrudimska, kde na predele je sv. Jan Hus, sv. Václav, sv. Jeroným Pražský a sv. Prokop. Hus drží v rukou kalich, jehož užívání schválil ještě v Kostnici.

16. Husovská tematika je napořád přítomná v bohoslužebných knihách české reformace. Litoměřický graduál připomíná Husa před kostnickým koncilem a jeho upálení.

17. Také malostranský graduál z druhé poloviny 16. století vzpomíná současně stětí Jana Křtitele i Husovo upálení, jde však už o jiné, další období. Objevuje se myšlenka návaznosti Viklef – Hus – Luther.

18. V této době se mění i Husova podoba. Dostává pomalu ty rysy, jimiž je obecně znám dnes.

19. O této skutečnosti svědčí kronika Martina Kutena,

20. stejně jako Bratrský kancionál z roku 1576

21. i kachel s Husovým vyobrazením z poloviny 16. století.

22. V této době už alternativu středověké církvi tvoří kromě valdenské a české reformace i teologicky precizně promyšlená reformace 16. století s vůdčími osobnostmi Martina Luthera, Jana Kalvína a jejich spolupracovníků. Tato reformace si ovšem stále více uvědomovala i kořeny, z nichž mohla vyrůstat. Saský mistr to vyjádřil obrazem společného vysluhování sv. Večeře Páně Martinem Lutherem i Janem Husem.

23. Obdobně to ve stejné době vidí i francouzští hugenoti: na kazatelně je Luther, vpravo stojí Kalvín a Viret, mezi nimi sedí Viklef a Hus.

24. Podobné zobrazení skupiny reformátorů je typické. V tomto případě jde o postavy (nahore): Hus, Melancton, Gustav II. Adolf, Zwingli; (dole): Jeroným Pražský, Kalvín, Luther, Viklef.

25. Toto pojetí souhlasí i s pojetím v německé luterské oblasti: ve shromáždění reformátorů hovoří s tváří obrácenou k účastníkům stojící Melancton, zcela vlevo sedí Hus.

26. Motiv vah, kde Bible převáží všechny „lidské nálezky“ a církevní hierarchii; je sledován přihlížejícími reformátory; uprostřed osamoceně stojí Hus.

27. Týž obrázek jako rytina.

28. Návaznost jde dál staletími. Jáchymovská medaile s vyobrazením M. J. Husa ze 30. let 16. století má svou pokračovatelku. Ve 2. polovině 18. století, je poslední ražbou podle tohoto vzoru stříbrná medaile se stejnou tematikou.

29. Ve vlastní zemi přímé pokračování tradice bylo oficiálně přerušeno, nikoli však vyrváno nebo zničeno. Lidé vzpomínali a česká reformace včetně její základní postavy mistra Jana Husa byla mocnou posilou a nadějí. Měli své knihy, ale měli také např. svou Husovu kazatelnu u Moravče,

30. svou Husovu studánku u Bakova nad Jizerou a mnohá jiná místa symbolicky označovaná Husovým jménem.

31. Po tolerančním patentu císaře Josefa II. roku 1781 nebyli evangelíci sice už pro svou víru existenčně a často i fyzicky likvidováni, byli však pouze trpěni. Návaznost na českou reformaci mohli nést dále v mysli a v srdci, veřejný projev však ještě nebyl možný. Přípomínkou tohoto období může být pražský pamětní kámen s Husovým jménem a kalichem v Ruzyni, dnes částí Hlavního města Prahy. Byl postaven ovšem až v roce 1921, ale jeho duchovním zázemím jsou právě oni stateční, osamocení vyznavači, kteří se zde přihlásili hned po tolerančním patentu ke své víře.

32. Na přelomu 19. a 20. století už byla situace jiná. Mistr Jan Hus mohl být a také byl připomínán nejrůznějšími způsoby. Mezi lidmi kolovaly a byly kupovány výjevy z Husova života, zde např. jeho kázání v blízkosti Kozího hrádku.

33. Hus byl i předmětem kompozic lidové tvořivosti: zde výšivka s nápisy kolem Husovy hlavy.

34. Nešlo ovšem pouze o lidové projevy; tematikou se zabývali mnozí umělci zvukných jmen. Obecně snad nejznámější je Brožíkův obraz „Jan Hus před koncilem“, který můžeme vidět na Staroměstské radnici v Praze.

35. Zajímavá jsou i Husova zobrazení v pojetí Mikoláše Alše.

36. V tomto období se začala objevovat Husova podoba i v trojrozměrném podání – zde např. jeho busta na budově evangelické školy v Předhradí u Kolína.

37. Oficiálním přihlášením se k české reformaci byla stavba Husova domu v Praze se sochou M. J. Husa nad vchodem

38. i zbudování Husova pomníku na Staroměstském náměstí v Praze k 500. výročí jeho mučednické smrti v roce 1915. Slavnostní odhalení bylo sice tehdy zakázáno, poselství pomníku však zůstalo živé.

39. V době „První republiky“ československé vznikala na některých místech řada pomníků i pomníčků. K těm významným patří jistě i pomník v Táboře od Františka Bílka.

40. Drobné pomníčky jako ten v Husových sadech v Praze-Košířích vstupovaly jako dobré podněty do života lidí.

41. Poslední oficiální podobu má M. J. Hus na pomníku na nádvoří Karolina z roku 1954. Hus je zde představen spíše v souvislosti s univerzitou, u tohoto pomníku se často fotografují absolventi po promociích spolu se svými blízkými. Odtud také vycházel průvod, který v roce 1969 provázal rakev Jana Palacha k Husovu pomníku na Staroměstském náměstí.

42. Jsme téměř u konce našeho pořadu o tradici M. J. Husa. Nové pomníky se už nestaví, Hus se stává postavou historickou a proto málo oslovující. Živá a životodárná tradice se ovšem nemůže ztratit, jen mění svou podobu a vsakuje hluboko do kořenů, pevných a zdravých jako má tato lípa v obci Vlásenice, která byla dle pověsti vysazena v roce 1416 na památku Husova upálení. I ona má ovšem svých 600 let, jak dlouho vydrží? Má své poselství komu předávat?

43. Samozřejmě. Jako příklad můžeme vidět o hodně mladší lípu v obci Brandlín, která byla zasazena před sto lety k pětistému výročí Husovy smrti. Je to symbolické, jako předávání dobrého poselství ve štafetě generací.

Prezentace (také ve formátu PDF) i tento komentář jsou samostatnými elektronickými přílohami sborníku.

10. Husité a děti. Pedagogická činnost v muzeu

Josef Makoč a Richard F. Vlasák (workshop č. 1)

Pedagogická činnost Husitského muzea v Táboře je koncipována s ohledem na systém vzdělávání v České republice tak, aby netvořila jen jakousi nadstavbu či doplnění školní práce žáků a studentů, ale mohla být plnohodnotně začleněna do přímé školní výuky. Tento přístup umožňuje současný systém kurikulárních dokumentů, které nestanovují závazně osnovy, ale očekávané výstupy, tedy žákovy schopnosti a znalosti, na konci jednotlivých vzdělávacích etap. Státem je tedy závazně stanoven tzv. Národní program vzdělávání a něj vycházející rámcové vzdělávací programy. Na základě těchto dokumentů si jednotlivá školská zařízení vypracovávají své vlastní autentické školní vzdělávací programy. Tento systém umožňuje pedagogům, s ohledem na konkrétní charakter školy a sociální skladbu žáků (velká městská škola, venkovská škola s žáky různého věku v jedné třídě apod.) si přímo stanovit systém práce, názvy výukových předmětů, a do určité míry ovlivňovat i obsahovou náplň výuky a její časový rozvrh.

A právě zde se otvírá prostor pro muzea, aby svou vzdělávací koncepci připravovala s ohledem na zmiňované národní rámcové vzdělávací programy a umožnila tak školám zakomponovat muzejní edukační činnost přímo do školních vzdělávacích plánů. Do jaké míry se tak plošně děje, a kde se nachází prostor pro další rozvoj, je jiné téma. Na tomto místě bych skončil konstatováním, že Husitskému muzeu v Táboře se podařilo navázat dlouhodobou koncepční spoluprací s řadou škol všech typů a celkový počet absolventů programů přímé edukační činnosti dnes přesahuje počet jeden tisíc ročně. Jedná se o absolventy lektorských programů, seminářů, přednášek a aktivizujících programů. Pokud bychom sem zařadili i účastníky prohlídek muzea s průvodcem, bude tento počet desetkrát větší.

V následujícím textu se pokusím krátce nastínit pedagogickou činnost Husitského muzea v Táboře zaměřenou na děti a mládež, a to s ohledem na běžně používané typologie muzejní vzdělávací činnosti (např. Eilean Hooper-Greenhill, Graeme K. Talboys, Gabriela Rath, Klaus Weschenfelder a Wolfgang Zacharias).

Vlastní vzdělávací služby Husitského muzea spočívají v provozování osmi stálých expozic a dvou galerií pro krátkodobé výstavy. V aktuální nabídce jsou i dvě putovní výstavy.

Přímé vzdělávací služby tvoří základ pedagogické činnosti muzea. Husitské muzeum nabízí celoročně stálou nabídku lektorských programů, které probíhají především v prostoru expozice Husité. Tyto jsou doplňovány o krátkodobé lektorské programy k aktuálním krátkodobým výstavám.

Ve stálé nabídce lektorských programů je jeden pro mateřské školy. Jeho cílem je zbavit děti ostychu a podnítit přirozenou dětskou zvědavost. Zkrátka: představit muzeum jako přívětivou instituci, která může být zdrojem poznání i zábavy. Mateřské školy mohou tento program doplnit nabídkou z krátkodobých lektorských programů a dětských dílen.

Základní školství je v České republice členěno do dvou stupňů. Pro první stupeň, který zahrnuje první až pátý ročník povinné školní docházky, je v současnosti připraveno pět stálých lektorských programů, jehož témata korespondují s obsahem stálých expozic (Husité a Život středověké společnosti).

Pro žáky druhého stupně základních škol, tedy šestého až devátého ročníku je těchto stálých programů připraveno sedm.

Pro střední školy jsou ve stálé nabídce připraveny v současnosti programy tři.

Na tomto místě bych však s potěšením zmínil trend, kdy se na Husitské muzeum obracejí středoškolská profesori, učitelé základních škol i vedoucí školních klubů s žádostí o přípravu unikátního programu dle obecně stanoveného zadání, nebo si nechají vytvořit nabídku témat, kterými by mohli doplnit vlastní vzdělávací plány. V této oblasti osobně spatřuji příslib a velmi

bych si přál, aby se nám dařilo tento způsob kooperace nadále rozvíjet, protože význam pedagogické činnosti muzea patří i v rovině metodické a didaktické podpory vyučujících.

V nabídce přímých vzdělávacích služeb určených dětem a mládeži jsou nejvíce navštěvovány prohlídky muzea s průvodcem. V Husitském muzeu je největší zájem o prohlídky středověkého podzemí – propojených sklepů historických domů pod tábořským náměstím.

V průběhu roku se také konají přednášky a semináře pro děti, které tematicky korespondují s výročími, jež mají vztah k činnosti muzea, a komentované prohlídky krátkodobých výstav.

V souvislosti se slavnostním otevřením výstavy Jan Hus 1415–2015 proběhne 5. června 2015 workshop pro pedagogy. Jeho cílem je poskytnout účastníkům informace a současném stavu vědeckého poznání historických, filozofických a sociálních okolností Husova sporu s církví, ale také poskytnout metodickou podporu při výuce tématu především za základních školách.

Nepřímé vzdělávací služby Husitského muzea spočívají především v tvorbě pracovních listů a hravých tištěných materiálů, které jsou dětským návštěvníkům zdarma k dispozici na pokladnách expozic. Vybrané materiály jsou však dostupné i v elektronické podobě prostřednictvím webových stránek muzea. Husitské muzeum také provozuje knihovnu s prezenční výpůjční službou. Fond knihovny přesahuje 25 tisíc knižních svazků a 400 titulů periodik s historickou a společenskovo-vědní tematikou.

Husitské muzeum v Táboře poskytuje i služby mimo areál instituce. Ať už prostřednictvím již zmiňovaných putovních výstav a nabídky vlastních publikací a recenzovaného vědeckého periodika Husitský Tábor, konzultací a poradenství, tak přednáškovou činností přímo ve školách a dětských zařízeních. V souvislosti s výstavou Jan Hus 1415–2015 ale odstartoval i projekt mobilního muzea, který výstavu ve formě lektorského programu zdarma přiveze v rámci Jihočeského kraje všem skupinám, které se z důvodu zdravotního či z důvodu sociálního vyloučení nemohou osobně zúčastnit. Projekt „Muzeum na kolečkách“ je určen především pro nemocnice, dětské domovy, dětská komunitní centra, ale i domovy seniorů a denní stacionáře.

11. Jan Ámoš Komenský před kamerou. Nové metody prezentace muzeí **Marie Římovská (workshop č. 2)**

1. Úvod

2. Muzeum JAK

Muzeum Jana Ámose Komenského v Uherském Brodě se zabývá filmovou tvorbou již od roku 1988, kdy s pomocí zapůjčené techniky vznikl první film o muzeu s názvem „Historie a současnost Muzea Jana Ámose Komenského v Uherském Brodě“. Tento film byl poprvé promítnut v rámci oslav 90. výročí založení muzea v Uherském Brodě právě v roce 1988. Vzápětí po vzniku filmu byla pořízena videokamera a další technika potřebná ke zpracovávání filmového materiálu.

3. Muzeum a film

Proč tedy vytvářet filmy v muzeu? Film je jedinečnou možností k zachycení skutečností.

4. Film jako dokument doby

Film se stává prakticky sbírkovým předmětem, který dokumentuje dobu stejně jako předměty, které muzeum uchovává ve sbírkách.

Může se jednat o záznamy pamětníků – orální historie, terénní výzkumy, dokumentace významných událostí, záznamy z míst, jimž hrozí zánik, dokumentace pracovních postupů vymírajících činností atd.)

Tyto filmy mohou být vytvořené přímo muzeem, ale také např. získané od veřejnosti. Smyslem těchto videí je především dokumentace. Tento archiv není primárně určen běžným návštěvníkům muzea, pouze jeho vybrané části je možné shlédnout přímo v expozici v rámci muzejní videotéky.

Ukázka filmu o historii uherskobrodského muzea

5. Film a návštěvník

V současné době se již film stal běžnou součástí muzejních expozic i krátkodobých výstav, umožňuje zprostředkovat návštěvníkovi nenásilnou formou množství informací, které by byl dříve nucen číst z dlouhých popisů. Může se jednat o přiblížení života významné osobnosti ať historické či umělecké v jejím přirozeném prostředí, umožňuje také přiblížit předměty vystavené v expozici (jejich původní majitele, způsob nabytí a jejich využití, průběh restaurátorské činnosti, zajímavé detaily) nebo přímo předmět nahradit, pokud by jeho vystavení bylo problematické (např. z důvodů klimatických, bezpečnostních nebo praktických). Někdy může samotné video doplnit lektora. Pustím vám krátkou ukázkou z doprovodného programu k putovní výstavě JAK chtěl změnit svět. Toto video slouží nejen jako dokument akce, ale může být současně návodem pro pedagogy, jak s žáky na výstavě pracovat.

Ukázka záznamu z akce Po stopách Komenského

Mimo stálé expozice a krátkodobé výstavy může v našem muzeu návštěvník shlédnout také videotéku, která je kdykoliv přístupná v muzeu. Ta obsahuje vybrané části videoarchivu a archivu Musaionfilmu – přehlídky, kterou pořádá naše muzeum a o níž se budeme za chvíli bavit. V tomto archivu návštěvníci najdou záznamy z akcí pořádaných muzeem, etnologie, folklór, Uherskobrodsko aj.

Ukázka z filmu *Březovská nevěsta* – záznam výroby svatebního kroje z obce Březová, výsledný kroj, jehož tvorba trvala téměř rok, byl vystaven v expozici muzea.

6. Film a nenávštěvník

Muzeu ovšem nestačí zaměřit se pouze na své návštěvníky, stejně důležití jsou také lidé, kteří z jakéhokoliv důvodu muzeum nenavštěvují. Právě filmová tvorba spolu s činností publikační umožňuje oslovit i tyto lidi. Neboť jak říká profesor Žalman „*je stále důležitější, aby muzea pracovala i s těmi ‚nenávštěvníky‘, aby bylo vnímání muzea podobné jako vnímání vysokých škol – nemusíte na vysokou školu chodit, nemusí tam chodit ani vaše děti, ale přesto všichni rozumní lidé vědí, že je to užitečná instituce.*“ Může se jednat o pozvánky na výstavy, reportáže z akcí, významné objevy, ukázky restaurátorské činnosti. Tato videa mohou být přístupná prostřednictvím webových stránek, facebooku, televize aj.

Ukázka záznamu z Komeniologického kolokvia – jedná se o krátký sestřih přibližující široké veřejnosti nenásilnou formou průběh Komeniologického kolokvia, které je určeno především odborníkům.

7. Musaionfilm

Upoutávka na Musaionfilm

Musaionfilm je filmová přehlídka zaměřená na film v muzejním prostředí. Její název vznikl z antického slova MUSAION (tedy „chrám múz“) a FILM. Byl založen u příležitosti 100. výročí založení muzea Komenského v Uherském Brodě a jeho cílem bylo především začleňování nových technických a tvůrčích metod v oblasti video tvorby.

Záznamové prostředky se neustále vyvíjejí a zdokonalují. Bylo by jen ke škodě věci nevyužívat je v muzejnictví a to nejen k dokumentaci a evidenci sbírkového materiálu, ale dnes již také ke komunikaci s širokou, odbornou i laickou veřejností.

8. Struktura Musaionfilmu

Každý ročník se promítá v průměru asi 27 filmů v přibližně 6 blocích podle tematického zaměření. Po každém tematickém bloku následuje diskuze s rozbořem shlédnutých snímků. Musaionfilm je především místem setkávání profesionálních i amatérských tvůrců, neboť jeho hlavním posláním je zkvalitnění muzejní video tvorby a vzájemné výměny zkušeností při práci na muzejním filmu.

9. Lektori

Na každý ročník přehlídky Musaionfilmu jsou zváni profesionální tvůrci – lektori, kteří se k promítaným filmům vyjadřují ať už v rámci diskusí probíhajících mezi jednotlivými odpromítanými bloky nebo přímo v jednotlivých seminářích. Deseti ročníků přehlídky se účastnilo 14 lektorů z řad režisérů, kameramanů, scénáristů, herců, pedagogů z FAMU, folkloristů aj.

Trvalejší spolupráci Musaionfilm navázal zejména s prof. Rudolfem Adlerem a školou audiovizuální tvorby IMPULS v Hradci Králové, která pravidelně přispívá studentskými filmy svých žáků.

10. Semináře

Návštěvníci se za dobu trvání festivalu měli možnost seznámit v praktických seminářích s prací s kamerou, zvukem, světlem, tvorbou komentářů, výrazovými prostředky kinematografie i vlastní tvorbou režisérů, kteří na Musaionfilm zavítali.

11. Kulturní pořady

Po několikahodinovém promítání jsou večery oddechovým časem, který je naplněn koncerty, výstavami nebo divadelními představeními, ale především přátelskými setkáními muzejníků z různých koutů republiky.

Ukázka záznamu Musaionfilm 2013 – krátká ukázka toho, jak Musaionfilm probíhá.

12. Černý Janek

Od 15. ročníku Musaionfilmu (rok 2012) je do programu zařazena také soutěž o „Cenu Černého Janka“. Výherce hlavní ceny, zvolený odbornou porotou, získá polychromovanou dřevěnou plastiku od uherskobrodského sochaře Karla Táborského. A jeho dílo je dále propagováno v následných programech muzea.

13. Výstupy Musaionfilmu

Muzeum samotné prezentuje tyto filmy v různých videoprojekcích. Nejčastější z nich je projekce s názvem „Muzejní kinematograf“, ale filmy jsou také promítány při příležitostech jako jsou Mezinárodní dny muzeí nebo např. výročí.

V roce 2002 byly filmy z Videotéky Musaionfilmu prezentovány v Kinosále Národního technického muzea v Praze. Uherskobrodské muzeum pořádalo ve spolupráci s Národním technickým muzeem několikadenní projekci zaměřenou na uplynulých 5 ročníků Musaionfilmu v Uherském Brodě s názvem „Ozvěny Musaionfilmu“.

V září roku 2006 začalo muzeum spolupracovat také s televizí NOE, prostřednictvím které jsou prezentovány filmy Videotéky Musaionfilmu v cyklu pořadů „Kinematograf múz“. V nich jsou promítány filmy s vždy danou tematikou a je připojena následná diskuse s tvůrci snímku nebo se samotnými aktéry.

14. Pozvánka

Nezbývá mi o než vás samotné k práci s audiovizuální tvorbou podpořit a jako tvůrce nebo návštěvníky pozvat na další ročník filmové přehlídky Musaionfilm, která se uskuteční 9. – 11. června 2015 v Muzeu Jana Ámose Komenského v Uherském Brodě.

Ukázka upoutávky na rok 2015

12. Turistické cesty jako způsob prezentace muzeí Albert de Lange (workshop č.3)

Muzeum je neziskové veřejnosti přístupné stálé zařízení ve službě společnosti a jejímu rozvoji, které získává, opatruje, zkoumá, vystavuje a zprostředkuje hmotné doklady člověka a jeho prostředí pro studium, výchovu a potěšení.

Úvod

Muzeum má pět cílů:

1. Získávání (akvizice) originálních hmotných předmětů
2. Údržba (konzervace) těchto předmětů alespoň v přiměřeném depozitáři
3. Výzkum (katalogizace, provenienční údaje atd.) Případně s ohledem na to funguje muzejní knihovna. Výsledky zkoumání jsou vydávány zpravidla ve vlastních publikacích (katalogy atd.)
4. Vystavování (prezentace). Zpřístupnit návštěvníkům část předmětů (exponátů).
5. Zprostředkování (komunikace) předmětů. Průvodcovství, muzejní pedagogika, média, práce s veřejností.

Obecné problémy

Mnoho muzeí trpí dnes omezením rozpočtu. To má několik příčin:

1. Zvláště v Německu je příliš mnoho muzeí. To souvisí se skutečností, že v Německu a Rakousku není označení „muzeum“ nijak chráněno. Návštěvníků však nepřibývá. To znamená, že v mnoha muzeích je menší počet návštěvníků a méně vstupného.
2. Snižuje se státní financování. To se týká zejména kulturně-historických muzeí.
3. Náklady stoupají, např. zavedením minimální mzdy, novými bezpečnostními a hygienickými předpisy, pojištěním atd.

Zvláštní problémy církevních a náboženských muzeí

Náboženská a církevně-historická muzea jsou speciální kulturně-historická muzea. Stejně jako u uměleckých muzeí existují u církevně-historických muzeí velké rozdíly v rozpočtu a velikosti. V Německu jsou v současnosti tzv. muzea dějin reformace oficiálně velmi podporována; důvodem je výročí reformace roku 2017. Církve podporují především biblická muzea. Jiná náboženská muzea, jako např. kulturně-historická muzea vedená spolky (např. hugenotské nebo valdenské) to mají toho času obtížné. Ubývá jim spolupracovníků i návštěvníků. To má kromě již výše zmíněných obecných důvodů ještě jeden zvláštní důvod. Snižuje se kontinuálně počet členů církví a tím se zmenšuje i zájem o církevní dějiny. Veřejný zájem se soustřeďuje na umělecká muzea a kulturně-historická muzea s méně církevně vyhraněným obsahem.

Důsledky

Církevně-historická muzea mohou stále obtížněji plnit pět cílů muzea. Chybí peníze pro nákupy i správnou konzervaci, pro výzkum zpravidla také. Je nutno se spoléhat stále více na dobrovolníky a dárce.

Taková muzea v krizi jsou odsouzena k tomu, aby se zabezpečila pro budoucnost zvýšením počtu návštěvníků a získáním jiných prostředků. Jak toho dosáhnout?

Zážitkové muzeum

Mnoho muzeí doufá, že získá více návštěvníků přeměnou na „zážitkové muzeum“ (interaktivní muzeum). To znamená, že je nutno se řídit především podle přání a představ návštěvníků a zpracovávat předměty s ohledem na to, např. za pomoci moderních médií. Komunikace (bod 5) má tedy prioritu, méně už vystavování originálních předmětů. I biblická muzea sáhnou mnohdy po této možnosti (např. nové biblické muzeum ve Stuttgartu).

Problém je však, že zážitkové muzeum je drahé. Navíc je sotva možné je rozvíjet a provozovat bez dobře vyškolených spolupracovníků. Kromě toho se zdaleka ne všechny originální předměty hodí pro použití v zážitkovém muzeu. Malým kulturně-historickým muzeím chybí obvykle prostředky a lidé, aby mohla provozovat „zážitkové muzeum“. Existuje ale (relativně finančně ne tak náročná) alternativa prezentace muzea jako „zastávky“ „památného místa“ nebo „duchovního místa“ (místa zamyšlení) na poutnické cestě nebo na turistické stezce. Jde o novou formu komunikace a muzejní pedagogiky. Tak se jaksí vytvoří „zážitkové muzeum“.

Putování nebo duchovní turistika

Často jsou stezky spojené s nábožensky-historickou tematikou (cesta Bible, Jakubská cesta, Lutherova cesta, Hugenotská a valdenská cesta) označovány jako „poutnické cesty“.

Putování nebo poutě mají v celém světě především náboženský význam. V Evropě to platí především pro římský katolicismus. Katoličtí poutníci putují pěšky k „svatému“ místu (Řím, Jeruzalém, Santiago di Compostella) jako projev pokání za spáchané hříchy a získají, když dojdou na určené místo, jejich odpuštění. Putování tedy slouží spáse duše. Cestou se navštěvují jiná „svatá místa“, zpravidla kostely nebo kaple, často vzhledem k relikviím či sochám svatých.

Reformací putování zaniklo. Podle Luthera nelze získat poutěmi odpuštění hříchů. Výraz „putování“ sice protestantismus podržel, vztahoval jej však pouze na celý život věřícího (John Bunyan, *Pilgrim's Progress*). Každý věřící je a zůstává po celý život – právě ve svém každodenním životě – poutníkem, cestujícím, hostem na zemi, protože jeho cíl je nebe (srov. píseň *Wayfaring stranger*).

V posledních desetiletích prožily staré poutnické cesty renesanci, zejména Jakubská cesta, a jsou vyznačeny i v protestantských zemích, např. v Sasku-Anhaltsku, Hesensku a dokonce v Ženevě.

Pro tuto renezanci existují různé důvody. Je to jistě také módní záležitost (je snaha dělat to, co dělal Hape Kekeling). Pro mnohé hraje významnou roli touha po společenství (člověk se setkává intenzivně s dalšími lidmi), po „zážitku“, po úniku (z všedního života) a po fyzickém výkonu. Putování získává dnes obecný, ne specificky náboženský význam: cestovat (ne nutně pěšky) ke zvláštnímu místu.

Mnozí však putují ještě i dnes z duchovních důvodů, zejména katolíci. Jsou „na cestách pro spásu duše“. To platí i pro mnohé (církevně angažované) protestanty: „putujeme s Bohem“ (Margot Kässmann). „Putování je modlitba nohou“. Protestantské poutnické skupiny konají často společné pobožnosti (požehnání cesty). Věří, že při putování budou moci zažít Boha.

Cesty vzpomínek

Je však také mnoho putujících, kteří rádi chodí po starých poutnických cestách a jiných historických turistických cestách, a to nikoli především z touhy po spiritualitě, ale spíše z historicko-kulturního zájmu. Proč tito lidé putují rádi po takových starých cestách?

Historické turistické cesty mají svůj zvláštní půvab. Mají hlubokou dějinnou dimenzi. Při putování si člověk představuje lidi, kteří tu také kdysi chodili, myslí na budovy, které tu kdysi stály a snad vypadaly docela jinak, vzpomíná si na radostné nebo tragické události, které se tu kdysi odehrály. Putování se stává vzpomínkovou prací, zvláštním způsobem, jak si přiblížit dějiny. Takto pak lze vidět krajiny, vesnice, města ve zcela jiném světle.

Právě pro tyto putující jsou „místa vzpomínek“ na cestě (nejen kostely/kláštery, ale i světské budovy jako zámky, radnice a muzea) vrcholem putování. Mnohá z těchto míst jsou spojena se jmény velkých mužů (např. Martin Luther) nebo žen (např. Katharina von Bora, Jeanne d'Arc), případně se skupinami či menšinami (valdenští a hugenoti).

Příklad „Cesta exilu“ valdenských

V roce 2014 jsem v Itálii vydal knihu s titulem *Sulle strade di Valdesi* (Na cestách valdenských). Jde o cestu valdenských do exilu ze Saluzza v Piemontu do Ženevy. Stezka užívá pokud lze cestu, kterou používali už Římané. Je to stará cesta z Turína do Ženevy přes průsmyk Mont-Cenis, která byla až do 20. století jedním z nejdůležitějších přechodů Alp.

V lednu a únoru 1687 bylo 2 700 valdenských, od kojenců až po starce, deportováno touto cestou z jejich domovů do Ženevy. Více než 300 z nich cestou zemřelo ve sněhu a mrazu. V noci byli ubytováni v zámcích/hradech, které tehdy vroubily tuto cestu z Turína až do Ženevy. Téměř všechny tyto zámky/hrady jsou dnes ve zříceninách.

V Ženevě se dělila stará římská cesta. Jedna pokračovala severním směrem dále do Německa. Tuto cestu zvolili valdenští v naději na lepší život.

Nebyli tehdy sami. Také mnoho hugenotů, kteří uprchli z Francie, šlo tímž směrem.

Muzea na „hugenotské a valdenské cestě“

Dnes vede „hugenotská a valdenská cesta“ z Poët-Laval ve Francii a ze Saluzza v Piemontu přes Ženevu Švýcarskem a Bádenskem-Württenberskem až do Bad Karlshafen v Severním Hesensku. Je to cesta ve stopách uprchlíků a vyhnaných. Takoví cestující nezanechali po sobě žádné krásné stavby či jiné památky, ale většinou pouze záznamy ve formě písemných dokladů v archivech. Putující potřebuje proto cestou muzea a jiná „místa vzpomínek“, která by mu ukázala, co se zde před více než 300 lety odehrálo. Ta dávají cestě, kterou jde, hloubkovou dějinnou dimenzi, která z putování vytváří zvláštní zážitek.

Nové cílové skupiny

Je přirozeně mnoho způsobů putování. Můžeme těmito historickými cestami získat nové cílové skupiny pro návštěvu muzea? Jistě se najdou jednotliví putující nebo páry, kteří se dají nadchnout. Nejdůležitější cílové publikum jsou ale skupiny (turistické spolky, kulturní spolky, školy, atd.), které se chtějí dobře na putování připravit.

Důsledky pro muzeum

Získat takové skupiny však není jednoduché. Je třeba vypracovat vyvážené, dobře vyznačené a zajímavé návrhy tras. Je velmi významné, aby muzeum leželo ve středu nebo na konci denní trasy. Otvírací doba musí být taková, aby odpovídala průběhu tras. Délka průvodcovského vedení v muzeu by měla být předem domluvena a striktně dodržena. Nejbližší nádraží, nejbližší autobusová zastávka nebo turistické parkoviště by mělo být co do vzdálenosti a času dobře dostupné. Když tomu tak není, návštěvníci se nezastaví.

Putující se musí v muzeu dobře cítit, i když přijdou se špinavými botami, mokkými pláštěnkami atd.; je třeba mít odpovídající vybavení šatny. Muzea by měla zajistit možnost posezení, aby mohla být spojena návštěva s odpočinkem. Možná by mělo být nabídnuto i občerstvení (káva, koláče, pečivo). Hugenotské muzeum v Daubhausenu nabízí v neděli s velkým úspěchem „hugenotskou kávu“ za dobrovolný příspěvek.

Muzeum by mělo putujícím zprostředkovat historickou dimenzi trasy, o které mnozí z nich nevědí vůbec nic nebo jen velmi málo. Je tedy třeba mít v muzeu dobré průvodce s pedagogickým talentem. Muzeum by mělo poskytnout putujícím zamyšlení a otázky na cestu.

Závěr

Rada Evropy certifikovala od roku 1987 více poutnických a turistických cest jako „evropské kulturní cesty“. Od roku 2010 se hovoří o „kulturní cestě Rady Evropy“. Jde o (ne

nutně vyznačené) cesty, které probíhají většinou přes hranice více zemí nebo regionů a jsou věnovány tématům, která mají velký význam pro společný evropský dům.

„Hugenotská a valdenská cesta“ byla roku 2013 uznána jako „Evropská kulturní dálková turistická cesta“. Zdůvodněno to bylo tak, že jde o „Cestu ke svobodě“, valdenští a hugenoti trpěli intolerancí. Vydali se na cestu v naději, že zažijí toleranci.

Putování na cestách jako „Hugenotská a valdenská cesta“ nabízí šanci zpracovat temné stránky evropských dějin: dějiny intolerance, potlačování svobody svědomí a pronásledování jinak smýšlejících. Putování na cestě hugenotů a valdenských neznamena však jenom na ně vzpomínat a myslet na oběti – současně má vést k uvědomění, že se mezitím rozvinula alternativa: sjednocená, svobodná, tolerantní Evropa, v níž jsou uznávána lidská práva, také právo na náboženskou svobodu a svobodu svědomí.

13. Návštěva historického centra Jindřichova Hradce

Jindřichův Hradec – (z Wikipedie, upraveno a doplněno)

Jindřichův Hradec (německy Neuhaus, latinsky Nova Domus) je okresní město v Jihočeském kraji, 43 km severovýchodně od Českých Budějovic na řece Nežárka. Žije zde téměř 22 tisíc obyvatel. Jeho historické jádro je městskou památkovou rezervací.

Za první opevněné sídlo na území Jindřichova Hradce můžeme považovat pohraniční přemyslovské hradiště z 9. až 10. století. Na konci 12. století okolní region získal do sféry vlivu

mocný rodu Vítkovců, z nějž se po smrti Vítka I. z Prčice oddělili páni z Hradce, kteří vlastnili zdejší panství až do roku 1604, kdy vymřeli po meči.

Kolem roku 1220 nechal první pán z Hradce, Jindřich, syn Vítka I. z Prčice, vystavět na základech starého slovanského hradiště nový gotický hrad, který nazval Nový hrad, nebo Nový dům (Nova domus) – odtud dodnes používané německé označení Neuhaus. Jméno hradu se brzy přeneslo i na vznikající tržní osadu v podhradí. Díky své strategické poloze mezi Prahou a Vídní zaznamenala tato osada v brzké době nebyvalý vzestup. V 2. polovině 13. století je ve městě doložena komenda řádu německých rytířů, na konci století i židovská obec.

Přelomovým rokem se stal rok 1293, kdy byl Jindřichův Hradec poprvé zmíněn jako město, protože je řazen k nejstarším městům v Čechách. V této době již měl Hradec s největší pravděpodobností dobudováno opevnění a v následujících desetiletích se pokračovalo s plánovitou výstavbou převážně kamenných měšťanských domů. V první třetině 14. století přišli do města minorité, kteří založili kostel sv. Jana Křtitele a následně přilehlý klášter.

Spolu s řádem německých rytířů a minority se ve městě objevila také inkvizice, která se zabývala vyhledáváním tzv. kacírů (lidí, kteří se neřídili přesně ustanoveními středověké církve), jejich vyšetřováním a většinou i fyzickou likvidací. Oldřich III. z Hradce vedl roku 1340 právě zde první křížovou výpravu proti kacírům v Evropě, a to proti valdenským, kteří byli usazeni v okolí města.

Po polovině 14. století se stavební ruch zaměřil na budování farního kostela Nanebevzetí Panny Marie; tehdy se také město zvýraznil také vliv obchodníků a řemeslníků. Právě soukenictví se na mnoho staletí stalo klíčovým odvětvím. Jindřichohradečtí soukeníci vyváželi své zboží nejen do ostatních měst v Čechách, ale i daleko do zahraničí. Druhým důležitým odvětvím bylo pivovarnictví, jehož počátky sahají rovněž do 14. století. Zdejší panský pivovar se stal v 16. století největším pivovarem v jižních Čechách, definitivně byl zrušen roku 1967.

Rozkvět města plynule pokračoval v 15. století a vrcholu dosáhl v 16. století, v době vlády Jindřicha IV. z Hradce a jeho syna Adama. Ke gotickým stavbám se přidávaly stavby renesanční, hlavně díky přítomnosti mnoha italských stavebníků, představujících hrad na moderní zámek. Tito architekti a kameníci pracovali i pro mnohé bohatší měšťany a tak vzniklo na rynku mnoho velmi výstavných domů s podloubími. Jindřichův Hradec se v této době dostal do desítky největších měst v Čechách, z poddanských měst byl největší. Zlatý věk města končí rokem 1604, kdy vymřeli páni z Hradce, a panství převzal Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka. Vypuknuvší třicetiletá válka byla počátkem úpadku Jindřichova Hradce, byť byl v té době dokonce druhým největším městem celého Království Českého. Koncem 17. století převzali panství Černínové z Chudenic a vlastnili je až do roku 1945.

18. století znamenalo pro město útlum, třebaže z této doby pochází jedna z dominant – sloup Nejsvětější Trojice. Roku 1773 zasáhl Jindřichův Hradec ničivý požár a v roce 1801 další, ještě katastrofálnější. Vyhořelo přes 300 domů a několik desítek lidí uhořelo. Jindřichův Hradec získal po požáru nový klasicistní vzhled. V první polovině 19. století se stalo město centrem národního obrození. Následná krize soukenictví a nerealizovaná stavba železniční tratě z Prahy do Vídně zpomalily rozvoj města. V letech 1882–1908 se stalo město živým kulturním centrem. V této době byla konečně přivedena do Hradce trať (1887). V témže roce došlo na přestavbu bývalého vodního mlýna na Křižíkovu elektrárnu a město dostalo, jako druhé v Čechách, provizorní elektrické osvětlení. Dne 1. dubna následujícího roku se rozsvítilo elektrické světlo ve městě natrvalo. Jindřichův Hradec byl prvním městem v Rakousko-Uhersku, kde bylo zavedeno elektrické osvětlení i do soukromých domů.

14. 24 let setkávání Evropských protestantských muzeí Eva Melmuková, Žofie Vobrová (komentovaná projekce)

CESTA EVROPOU S KONFERENCÍ EVROPSKÝCH PROTESTANTSKÝCH MUZEÍ

Došlo k rychlému rozvoji a od r.1991 se Konference staly „evropskými setkáními“, která se konají střídavě ve Francii a v některé další evropské zemi na její pozvání. Na konferencích se potom setkávali účastníci z různých evropských zemí; pravidelně nejenom diskutovali o odborných otázkách, ale seznamovali se i s životem a kulturou jednotlivých zemí a regionů.

• 1991

V Alpách v severní Itálii jsou tzv. valdská údolí. Tam, v Torre Pellice je i ústřední valdské muzeum a Valdské kulturní centrum. Obojí připomíná pohnutou historii valdských od 13. stol. až do současnosti.

2015 Tábor

Téměř dvacet pět, případně třicet let je možné pokládat za období jedné generace. I to už mělo svůj vnitřní přelom v roce 2004. Na počátku byla záštita Francouzské reformované církve a nadšení mnoha pracovníků, často dobrovolníků. Účastníci položili základ vzájemného porozumění v protestantské Evropě. Poslední desetiletí už nemá pevný organizační střed, závisí podstatněji na přístupu jednotlivých spolupracujících subjektů. Co bude zítra? To přinese budoucnost...

Já zde v této chvíli chci vděčně vzpomenout těch, kteří tu už s námi být nemohou, především Yo Ludwiga a Pierra Bolla, ale také celé řady dalších. Ti, kteří byli tenkrát na počátku v Torre Pellice a Bouchet-le-Pranles, mi zřejmě porozumí. I zde jsou někteří přítomni. Mnoho dobrého v tom čase uzrálo, co svou hodnotu neztratí.

Eva Melmuková, Tábor 2. 5. 2015

Celá prezentace (též v PDF formátu) je samostatnou elektronickou přílohou sborníku.

15. Perspektivy reformačních muzeí, podklad diskuze

Richard F. Vlasák

(Z příspěvku uvádíme hlavní myšlenky.)

Projekt, který Vám nyní předkládám k uvažování, k diskuzi, případně zpracování do výsledného pojetí:

založení Evropské společnosti reformačních muzeí

Tato společnost se může stát zastřešující organizací všech reformačních muzeí, což jí dá potřebnou vyjednávací pozici pro jednání se všemi partnery. Měla by napomoci výměně studentů muzeologie, archeologie, historie nebo teologie, jejichž zájem o reformační minulost není dán jen odborným, ale i osobním hlediskem. Měly by být vytvořeny společné muzejně-pedagogické projekty, společná síť stezek tajné reformace a turistických cílů. V době, kdy se zdrojem informací o reformaci stal internet, měli bychom připravit společnou digitální encyklopedii reformačních církevních a kulturních dějin. Půjde také o to získat prostředky na restaurování sbírkových předmětů i muzejních budov. Je dobré myslet i na spolupráci na úrovni turistického ruchu a společného marketingu. Měli bychom rovněž zajistit další zdroj příjmů i podporu svých zájmů v silné a jednotné instituci, Evropské společnosti reformačních muzeí. Záměrně neříkám protestantských muzeí, protože do tohoto konceptu by měla být zahrnuta i muzea, archivy a instituce, jejichž zájmem jsou hnutí, která protestantismu přecházela, například valdenství nebo husitství, nebo se vyčlenila ze svazku s římskou církví na základě jiného, než protestantského pojetí církve, například anglikánství nebo starokatolicismus.

Navrhuji následující harmonogram:

2015–2016 vytvoření Evropské společnosti reformačních muzeí. Centra by měla být v Paříži, ve Wittenbergu, v Torre Pelice, v Ženevě a v Praze, s tím, že by se každý rok měnilo sídlo společnosti, aby se žádná ze zmíněných stran se nemohla cítit dotčena. Navrhuji vznik komise pro muzejní prezentaci a marketing, komise pro vzdělávání a muzejní pedagogiku, komisi pro muzejní a zážitkovou turistiku, komisi pro restaurování a opravu památek, hlavní slovo by měla mít komise teologicko-historická. Výsledky komisí by měly být vyhodnoceny na příštím kolokviu EPM.

2016–2020 z projektů vypracovaných jednotlivými komisemi by měly být vytvořeny podklady pro žádosti o granty.

16. Bohoslužby ve sboru ČCE v Soběslavi, setkání s představiteli Střediska Diakonie ČCE Rolnička v Soběslavi

(Celý pořad byl k dispozici trojjazyčně, text kázání uvádíme v češtině.)

XXIX. konference protestantských muzeí – 24. evropské setkání, 2015 Tábor

XXIXe Colloque des musées protestants – 24e rencontre européenne, 2015 Tábor CZ

XXIX. Konsultation protestantischen Museen – 24. europäische Begegnung, 2015 Tábor CZ

Československá církev evangelická/Église evangelique des Frères Tchèques/Evangelische Kirche der Böhmischen Brüder

Bohoslužby/Cult/Gottesdienst: Neděle/Dimanche/Sonntag 3. 5. 2015 Soběslav

Introit: 2K 13,13

La Grâce du Seigneur Jésus-Christ, l'amour de Dieu, et la communication du Saint-Esprit soient avec vous tous. Amen

Die Gnade unsers Herrn Jesu Christi und die Liebe Gottes und die Gemeinschaft des heiligen Geistes sei mit euch allen! Amen

Píseň/Cantique/Lied: EZ 549

Modlitba/Prière/Gebet (Ž/Ps 25,4–7)

Éternel! Fais-moi connaître tes voies, enseigne-moi tes sentiers. Fais-moi marcher dans ta vérité, et m'enseigne; car tu es le Dieu de ma délivrance; je m'attends à toi tout le jour. Éternel! Souviens-toi de tes compassions et de tes bontés; car elles sont de tout temps. Ne te souviens point des péchés de ma jeunesse, ni de mes transgressions; selon ta miséricorde souviens-toi de moi, pour l'amour de ta bonté, ô Éternel!

Herr, zeige mir deine Wege und lehre mich deine Steige! Leite mich in deiner Wahrheit und lehre mich; denn du bist der Gott, der mir hilft; täglich harre ich dein. Gedenke, Herr, an deine Barmherzigkeit und an deine Güte, die von der Welt her gewesen ist. Gedenke nicht der Sünder meiner Jugend und meiner Übertretungen, gedenke aber mein nach deiner Barmherzigkeit um deiner Güte willen!

Čtení/Lecture de la bible/Lesung: J1,14,16–18

Et la Parole a été faite chair, et a habité parmi nous, pleine de grâce et de vérité et nous avons vu sa gloire, une gloire tel qu'est celle du Fils unique venu de Père. Et nous avons tous reçu de sa plénitude, et grâce sur grâce; car la loi a été donnée par Moïse, la grace et la vérité sont venues par Jésus-Christ. Personne ne vit jamais Dieu; le Fils unique, qui est dans le sein du Père, est celui qui nous l'a fait connaître.

Und das Wort ward Fleisch und wohnte unter uns, und wir sahen seine Herrlichkeit, eine Herrlichkeit als des eingeborenen Sohnes vom Vater, voller Gnade und Wahrheit. Und von seiner Fülle haben wir alle genommen Gnade um Gnade. Denn das Gesetz ist durch Mose gegeben, die Gnade und Wahrheit ist durch Jesum Christum geworden. Niemand hat Gott je gesehen, der eingeborene Sohn, der in der Vaters Schoss ist, der hat es uns verkündigt.

Píseň/Cantique/Lied: EZ 270

Kázání/Prédication/Predigt: (Guy Balestier)

Text J8,31–48

³¹ Ježíš řekl Židům, kteří mu uvěřili: „Zůstanete-li v mém slovu, jste opravdu mými učedníky. ³² Poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými.“ ³³ Odpověděli mu: „Jsme potomci Abrahamovi a nikdy isme nikomu neotročili. Jak můžeš říkat: stanete se svobodnými?“ ³⁴ Ježíš jim odpověděl: „Amen, amen, pravím vám, že každý, kdo hřeší, je otrokem hříchu. ³⁵ Otroek nezůstává v domě navždy; navždy zůstává syn. ³⁶ Když vás Syn osvobodí, budete skutečně svobodní. ³⁷ Vím, že jste potomci Abrahamovi; ale chcete mě zabít, neboť pro mé slovo není u vás místa. ³⁸ Já mluvím o tom, co jsem viděl u Otce; a vy děláte, co jste slyšeli od vašeho otce.“

³⁹ Odpověděli mu: „Náš otec je Abraham.“ Ježíš jim řekl: „Kdybyste byli děti Abrahamovy, jednali byste jako on. ⁴⁰ Já jsem vám mluvil pravdu, kterou jsem slyšel od Boha, a vy mě chcete zabít. Tak nejednal. ⁴¹ Vy konáte skutky svého otce.“ Řekli mu: „Nenarodili jsme se ze smilstva, máme jednoho Otce, Boha.“ ⁴² Ježíš jim řekl: „Kdyby Bůh byl váš Otec, milovali byste mě, neboť jsem od Boha vyšel a od něho přicházím. Nepřišel jsem sám od sebe, ale on mě poslal. ⁴³ Proč mou řeč nechápete? Proto, že nemůžete snést mé slovo. ⁴⁴ Váš otec je ďábel a vy chcete dělat, co on žádá. On byl vrah od počátku a nestál v pravdě, poněvadž v něm pravda není. Když mluví, nemůže jinak než lhát, protože je lhář a otec lži. ⁴⁵ Já mluvím pravdu, a proto mi nevěříte. ⁴⁶ Kdo z vás mě usvědčí z hříchu? Mluvím-li pravdu, proč mi nevěříte? ⁴⁷ Kdo je z Boha, slyší Boží řeč. Vy proto neslyšíte, že z Boha nejste.“

⁴⁸ Židé mu odpověděli: „Neřekli jsme správně, že jsi Samařan a jsi posedlý zlým duchem?“

Zvolil jsem otázku pravdy proto, že všechny práce o Janu Husovi dosvědčují, jak významný byl pojem pravdy v jeho myšlení, ale také proto, že jsem už několik měsíců si přál rozjímat nad tímto textem z J8, kde je zapsána i věta: „poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými.“ V Janových a janovských textech je pojem pravdy velmi častý a můžeme zkusit odpovědět na otázku, kterou položil Pilát a která zůstává v pozadí našeho textu: „Já jsem se proto narodil a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě. Každý, kdo je z pravdy, slyší můj hlas. Pilát mu řekl: Co je pravda?“ To je otázka, o níž bylo už mnoho napsáno a na níž se chci pokusit odpovědět na základě rozboru textu J8.

V tomto oddítku můžeme být překvapeni, i když se z toho těšíme, že židé uvěřili; jinak v Janově evangeliu Židé zpravidla představují skupinu Ježíšových protivníků.

Toto překvapení a tato radost však nemají dlouhé trvání, protože vzápětí od prvních Ježíšových slov v naší souvislosti vidíme, že tato víra má problémy, klade otázky. Víra jako nadšení, entusiasmus, musí ovšem zakořenit, aby vytrvala. Slyšíme, že tito židé reagují na Ježíšova slova jakoby byli bývali napadeni. Tím ukazují určitý odstup vůči Ježíšovi, v něhož uvěřili, jejich víra má současně v sobě jistou nesnáz, odpor. Důvodem toho je, že přicházejí k víře v Ježíše obtíženi břemeny, která obsahují minulost, historii, identitu. Pro ně, zcela jasně, jejich víra v Ježíše má obsáhnout jejich bříme. Zpozorují však, že to, co jim nabízí Ježíš, se sice týká jejich identity, ale současně zpochybňuje některá jejich břemena Jako děti Abrahamovy mají velmi silné vědomí své svobody a zde cítí, že je poněkud znehodnocena nebo alespoň zpochybněna.

Zdá se, že Ježíšovo slovo je přijímáno až k určitému bodu. Tento bod ukazuje to, co židé nosí v sobě, přinášejí sebou a co vzbuzuje jejich reakce. Reagují právě na zaslíbení svobody a zdůrazňují, že jsou přece svobodní, protože tato svoboda jim už byla dána. A je tedy starší než ta, kterou nabízí Ježíš. Zdůraznění jejich svobody je zde zábranou v přijetí Ježíšových slov včetně jejich důsledků; tato zábrana ukazuje, že jejich svoboda není jediná, že je relativní.

Základy víry se soustřeďují v Ježíši Kristu, který je pravda a zpřístupňuje svobodu: „pravda vás učiní svobodnými, Syn vás učiní svobodnými.“ Jinak: otázka svobody je nejprve otázkou pravdy a především víry. Věřit v Ježíše Krista znamená zrodit se znovu a v důsledku toho přeměrovat svůj život novým způsobem. Ale jak se znovu zrodit, přeměrovat svůj život, jestliže se přichází s břemeny, která uzavírají naši vnitřní svobodu. I když nejde o tony, stačí, že bříme tu je a zabírá důležité místo v životě, aby se stalo zábranou víry.

To se děje se židy v našem textu, kteří přicházejí s pravdou, která je nese, a současně staví překážku, která jim zabraňuje být svobodnými a moci přeměrovat svůj život plně na Krista. Jejich pravda je, že jsou símě Abrahamovo (užíváme zde tohoto řeckého výrazu, lze také přeložit: z domu Abrahamova). Tato pravda jim dovoluje věřit, že jsou úplně svobodní, ničím otroky, protože jsou součástí domu otce Abrahama. Ježíš říká, že jsou otroky hříchu, protože vyklouzli z Otcova domu, z domu Boha, k němuž je vedl Abraham v domě otce Abrahama, který je zajišťuje a upokojuje. Jejich hřích je, že svou identitu vložili do lidské linie, která jim zabraňuje mít přístup k pravdě, již přináší Ježíš a současně je vede ke zradě na Abrahamovi, jak Ježíš prohlašuje vzápětí.

To, co chtěl autor povědět, je nesmírná nesnáz pro židy otevřít se pravdě v Kristu. Proto způsobem zcela udivujícím v Janově evangeliu, kde židé jsou běžně protivníky Ježíšovými, jsou zde uvedeni na scénu židé, kteří v něho věří, ale jejichž víra je hned uvedena v pochybnost. Hned v dalším verši Ježíš připomíná jejich abrahamovský původ a spojuje je s jejich vůlí Ježíše zabít, protože jeho slovo není v nich. Tato pravda, již se dovolávají, je táž, o níž hovoří Jan Křtitel v jiném evangeliu: „Neste tedy ovoce, které ukazuje, že činíte pokání a nezačínáte si říkat: náš otec jest Abraham! Pravím vám, že Bůh může Abrahamovi stvořit děti z tohoto kamení.“ (L3,8); tato pravda působí jako druh zabezpečení, ujištění, které jim dává vlastní jistotu, chrání je a dává jim identitu, která je uzavírá a sklerotizuje.

Tento text je zcela určitě psán pro křesťany a židé v něm jsou pouze příkladem, který nás může oslovit. Může nás naučit porozumět tomu, že víra v Ježíše Krista, „zůstávání v jeho slovu, abychom byli opravdu jeho učedníky“, jak říká text, získání přístupu k skutečnosti Boží zjevení v Kristu a odtud pramenícímu životu, to vše se děje tím, že se v důvěře zbavíme našeho vědění, našich jistot, našich pravd, to je všeho, co by nám mohlo zabránit v přístupu ke skutečnosti Boží zjevení v Kristu a k životu v něm. Víra v Krista nás osvobozuje od světa i od nás samých.

Čas obrácení se zdá být jedinečný, bodový, zažitý jednou provždy. Není tomu tak: víra není získaná znalost, nemůže být jistotou, jak se jí dovolávají židé. Nezdá se mi, že by vyjádření „jsem věřící“ mělo být spojeno s pocitem zabezpečení, které by si přivlastňovalo. Vždy je třeba se snažit zbavit se vědění a jistot, v pokore přijímat svou identitu od Boha.

V čem Ježíšova řeč přivádí k pravdě a pravda k svobodě? Jestliže je pravda Ježíš, tedy nikdo nemá pravdu, protože nikdo nemá ve vlastnictví Ježíše, který je vždy mimo všechny bytosti. Víme zcela určitě, že žádný křesťan, žádný věřící v Ježíše Krista není automaticky v pravdě a může dokonce tuto pravdu zradit; na naší konferenci jsem se setkali s takovými příklady.

Přece však tomu není tak proto, že si někteří přivlastnili vztah ke Kristu a osobovali si jeho úděl, výsadu být jeho prostředníky, majetníky pravdy Kristovy, že sama víra v Krista je automaticky zradou pravdy; je tu však veliké riziko. Proto zve Ježíš ty, kteří chtějí uniknout tomuto riziku a věří v něho, aby zůstali v jeho Slovu. To neznámá hledat texty v Novém i Starém zákonu, ale vykládat biblické slovo s pomocí Ducha svatého, ducha pravdy. Neexistuje výklad dokonalý, absolutní, neomylný, protože veškeré čtení Bible obsahuje interpretaci vztahující se k tomu, kdo jsme, k naší kultuře, k našim apriori. Žádná pravda nemůže vzniknout interpretací jednotlivců a skupin, a to i pokud je řečena v Duchu svatém.

Abychom mohli žít z tohoto slova, utváříme si nutné pochopení – naši pravdu. Chceme-li zůstat v Kristově slovu, poznat pravdu, musíme být bdělí, abychom nezaměnili toto nutné a dočasné pochopení, naši pravdu za pravdu absolutní; pak bychom narazili na zábranu vzhledem k slyšení Kristovy výzvy, abychom se připojili k Boží pravdě. Pravda Kristova zůstane pro nás vždy jen částečné, ale důležité připojení nutné pro život. Toto připojení bude také pouze dočasné, protože se nepřipojujeme k plnosti Kristovy pravdy. Je tedy třeba znát i jiné podoby této pravdy, která je v Kristu užitečná v jiných okamžicích našeho života.

Pravda je v Kristu. Být v Kristu, být v pravdě, to znamená žít z jeho slova v důvěře, že jsme ji porozuměli dostatečným způsobem pro nás samé a v daném období našeho života a současně zůstat otevření slovu živého Krista. Toto slovo se však pro mne nikdy nesmí stát pravdou, protože pravdou je pouze Kristus.

Píseň/Cantique/Lied: EZ 472

Oznámení/Annonces/Abkündigungen

Píseň/Cantique/Lied: EZ 419

Přímluvná modlitba/Intercession/Fürbittengebet

Pane Bože, myslíme na ty, kteří jsou ohroženi uprostřed bouří nenávisti. Dávej jim svou vnitřní sílu.

Pane, vyslyš nás!

Cítíme s těmi, kteří jsou zkruseni nemocí, bolestí či ztrátou blízkých lidí. Posiluj je v trpělivé naději.

Pane, vyslyš nás!

Skláníme se před živým svědectvím víry těch, kteří trpícím obětavě pomáhají. Zůstávej s nimi stále.

Pane, vyslyš nás!

Seigneur, nous pensons aux hommes menacés par des orages de la haine. Donne leur ta force interne.

Seigneur, exauce nous!

Nous sommes pres des hommes qui sont contrits a cause des maladies, du douleur ou de la perte des amis. Fortifie les dans l'esperance patiente.

Seigneur, exauce nous!

Nous nous penchons devant la temoignage de la foi vivante des hommes qui aident an esprit de sacrifice aux souffrants.

Seigneur, exauce nous!

Herr, wir denken an Menschen, die bedroht sind durch das Gewitter des Hasses. Gib ihnen Deine innere Kraft.

Herr, anhöre uns!

Wir haben Mitleid mit den Menschen, die durch Krankheiten, durch Schmerzen oder infolge des Verlustes der Nächsten leiden. Kräftige sie in der geduldigen Hoffnung.

Herr, anhöre uns!

Wir beugen uns vor dem lebendigen Glauben der Menschen, die den Leidenden opferbereit helfen. Bleibe mit ihnen immer.

Herr, anhöre uns!

Modlitba Páně/Notre Père/Vater Unser

Poslání/Envoi/Sendung: Ef 5,9

Marchez comme des enfants de lumière! Car le fruit de la lumière consiste en toute sorte de bonté, de justice et de vérité.

Wandelt wie die Kinder des Lichts; die Frucht des Geistes ist allerlei Gütigkeit und Gerechtigkeit und Wahrheit.

Požehnání/Benediction/Segen: 1Tes 5,23–24

Que le Dieu de paix vous sanctifie lui-meme tout entiers, et que tout votre etre, l'esprit, l'ame et le corps, soit conservé irrépréhensible, lors de l'avenement de notre Seigneur Jesus Christ! Celui qui vous a appelés est fidele, et c'est lui qui le fera.

Er aber, der Gott des Friedens, heilige euch durch und durch, und euer Geist ganz samt Seele und Leib müsse bewahrt werden unsträflich auf die Zukunft unsers Herrn Jesu Christi. Getreu ist er, der euch ruft, er wird's auch tun.

Píseň/Cantique/Lied: EZ 433

17. Závěr konference v hotelu Palcát

Jménem historické společnosti VERITAS poděkoval její jednatel Miroslav Soukup zástupkyním města (Janě Lorencové) a hotelu Palcát (Barboře Rázlové). Dále promluvili Guy Balestier a Richard Vlasák, tlumočila Suzanne Labsch.

Vzhledem k tomu, že Eva Melmuková se pro vážný zdravotní stav svého manžela nemohla už v neděli účastnit oficiálního rozloučení, předal Jean-Hugues Carbonnier v zastoupení Historické společnosti francouzského protestantismu plaketu (emblém) této společnosti Evě Melmukové a Richardu Vlasákovi již v sobotu 2. května 2015.

V) PŘÍLOHY

Fotografie z prodloužení konference v Praze

Martin ve zdi	Staroměstské náměstí	
		
Temply v Praze Smíchově – Sbor ČČSH		
		
Sborový dům ČCE		
		

Seznam účastníků konference

Příjmení a jméno	Adresa	Email	Muzeum (funkce)	Telefon
BALESTIER Guy	11 Avenue de la Porte Chaumont - F 75019 PARIS	guy.balestier@protestants.org	Église Protestante Unie de France	603124282
BARRAL Rachel	Mas Sourit F 30140 SAINT FELIX DE PALLIERES	jr.barral@orange.fr	Musée Virtuel	04 66 61 72 81
BARRAL Jacques	Mas Sourit F 30140 SAINT FELIX DE PALLIERES	jr.barral@orange.fr		
BARTUŠKOVÁ Marta	Veleslavínova 102/6, CZ 779 00 OLOMOUC 9-LAZCE	marta.bartuskova@atlas.cz	VERITAS, historická společnost	00420734 456 324
BAYIYO WORA Pierre	17 rue de Nice F 75011 PARIS	bayiyo@laposte.net	EFORE	0033(0)1.46.53.46.50 or ..5946?
BEGRICH Renate	Edeltrautweg 16A D 135 05 BERLIN	renate.begrich@web.de	GAW der EKBO	030/431 29 25
BERTRAND Etienne	8t avenue de Villiers F 75017 Paris	eb@patrimoinerechercheavenir.com		33 6 70 06 99 27
BEYER Michael	Schönbach-Kirchweg 14 D 04680 COLDITZ	michaelbeyer@t-online.de	GAW Universität Leipzig	0049 34381 53676
BEYERSDÖRFER Barbara	Neikesstraße 7 D 66111 SAARBRÜCKEN	b.bayersdoerfer@htwsaar.de	Musée du protestantisme Dauphinois, 26160 LE POËT -LAVAL (France, Drôme)	+49(0)0681/390 4697 (pers.) +49 681 58 67-583 (bureau)
BOURGUE Magali	5 chemin de Pomponble F 84660 MAUBEC	magali.bourgue@hotmail.fr	Association d'Etudes Historiques et Vaudoises du Luberon – Mérindol France	00.33(0)6.89.90.06.62
BOUTON Françoise	236 avenue de Beaucaire - F 07500 GUILHERAND GRANGES	-	Musée du Vivarais protestant - Maison Pierre & Marie Durand (Présidente)	00.33(0)4.75.40.36.13
CADIER Sylvie	4 traverse du ch. De la Coste d'Or sup. - (F 06130 GRASSE?)	sylvie.cadier@hotmail.fr	Mémorial Huguenot Ile Ste Marguerite. Cannes, France	33 04 93 36 41 07
CADIER Jean-Claude	4 traverse du ch. De la Coste d'Or sup. - (F 06130 GRASSE?)	sylvie.cadier@hotmail.fr	Mémorial Huguenot Ile Ste Marguerite. Cannes, France	33 04 93 36 41 07

CARBONNIER Jean-Hugues	8, rue Bayard F 75008 PARIS	jhcarbonnier@carlar a.com	SHPF	00.33(0)1.53.93. 61.41
CLAMAGERAN Sylvain	244 Chemin J.J. Rousseau F 76119 Ste MARGUERITE s/ Mer	sylvain.clamageran @wanadoo.fr	Société d'histoire du protestantisme en Normandie, membre du conseil d'administration	33 (0)235 85 15 80, mob. 33(0)6 64 63 15 80
CORNEVIN- FERRARI Geneviève	4 rue Auguste Lechesne F 14000 CAEN	gcornevin@wanado o.fr	Société de l'histoie du protestantisme en Normandie (secrétaire générale)	00.33(0)2.31.82. 23.93 mob. 33(0)6 30 966726
CZENTHE Miklós	Üllői út 24. H-1085 BUDAPEST	eol@lutheran.hu	Zenralarchiv der Evang.-luth. Kirche in Ungarn	3 62 09 90 64
DAVID Richard	Vápovská 227 CZ 380 01 DAČICE III	dario@atlas.cz	VERITAS, historická společnost	00420 723 241 550
DECORVET Nancy	15, chemin des Cornalles 1802 Corsevaux SUISSE	pndecorvet@bluewi n.ch	Musée de Poët- Laval	0041 21 922 63 88
DECORVET Philippe	15, chemin des Cornalles 1802 Corsevaux SUISSE	pndecorvet@bluewi n.ch	Musée de Poët- Laval	0041 21 922 63 88
DOLLFUS Anne	55 rue Gutenberg F 75015 PARIS	mendol@free.fr		1 44 26 14 90
FORSCHLE Günther	Waterstrasse 38 D 04279 LEIPZIG	guforschle@E- online.de	tlumočník	0341 25 34 831
FRANK Günter	Melanchthonstr. 1-3 D 75015 BRETTE	dr.frank@melanchth on.com info@melanchthon. com	Europ. Melanchthon- Akademie Bretten	07252/944114
GABORJANI SZABÓ Botond	Berzsenyi út 115 H 4031 DEBRECEN	gszabo@silver.drk.h u	Musée Réformé de Debrecen	0036-52-419- 327
GALLEY JULLIEN Éric	33 avenue de la Libération F 60400 NOYON	liliane.galley@free.f r	Musée Calvin Noyon - Association des Amis du Musée Calvin de Noyon	00.33 (0)3 44 09 36 94
GALLEY Liliane	33 avenue de la Libération F 60400 NOYON	liliane.galley@free.f r	Musée Calvin Noyon - Association des Amis du Musée Calvin de Noyon	00.33 (0)3 44 09 36 94
GAUTHEY Claire-Lise	Rue du Cloître 2 CH 1204 GENÈVE	cligaut@bluewin.ch	Musée international de la Réforme	(22) 735 27 43
GERLACH Susanne	Kupferstrasse 10 D 06886 LUTHERSTADT WITTENBERG	susanne- Gerlach@web.de	restaurátorka	

GUNDLACH Mary	Winnefelder Strasse 1 D 34385 BAD KARLSHAFEN	mary.gundlach@we b.de	Deutsches Hugenotten- Museum Bad Karlsruhe	56 72 25 25
GUTTINGER Christiane	17, rue de Sevres F 75006 PARIS	contact@huguenots. fr	Comité protestant des Amitiés françaises à l'étranger	(33)6 71 47 62 42
d'HEUREUSE Gil-René	Sameiskystr. 8A D 12277 BERLIN	gil.dheureuse@t- online.de	Französische Kirche zu Berlin, Hugenottenmuseum	3 07 21 37 67
CHAREYRE Rachel	16 rue Nelson Mandela F 64000 PAU	ph.chareyre@neuf.f r	Centre d'Etude du Protestantisme Barnais (CEPB) Musée Jeanne d'Albret (Orthez)	05 59 305254
CHAREYRE Philippe	16 rue Nelson Mandela F 64000 PAU	ph.chareyre@neuf.f r	Centre d'Etude du Protestantisme Barnais (CEPB) Musée Jeanne d'Albret (Orthez)	05 59 305254
KERTÉSZ Botond	Üllői út 24 H 1085 BUDAPEST	botondnak@freemai l.hu	Zentralmuseum der Evang.-luth. Kirche in Ungarn	+36 20 824 5079
KOVACS Teofil	Poroszlai út 35/A III/11 H 4032 DEBRECEN	tkovacs@silver.drk. hu teofilk@hotmail.co m	Musée Réformé de Debrecen	0036.52.481.61 4
de LANGE Albert	Riefstahlstraße 2 D 76133 KARLSRUHE	slabsch@aol.com	Deutsche Waldenservereinigu ng	0049-721- 47 03 1056 - (nach dem 3. Dez) 0049-721-623 98 54 Handy : 0049-157-715 78 327
LABSCH Susanne	Riefstahlstraße 2 D 76133 KARLSRUHE	slabsch@aol.com	Deutsche Waldenservereinigu ng	0049-721-623 98 54
LIENHARDT Helene	9 Boulevard Chamblain F 77000 MELLUN	helene.lienhardt@or ange.fr	AMPL (Amis du Musée du Protestantisme de Lemé F 02140	
LIENHARDT Paul	9 Boulevard Chamblain F 77000 MELLUN	helene.lienhardt@or ange.fr	AMPL (Amis du Musée du Protestantisme de Lemé F 02140	01.64.39.61.74
MALLET Robert	42 route de l'Eglise F 76119 VAARENGEVILLE SUR MER	shamrock76@wana doo.fr	EPuDF – LUNERAY (76)	6 42 51 17 56

MASSIAS Elisabeth	9, rue Bela Bartok F 26200 MONTELIMAR	bernard.massias0539@orange.fr	Société du Musée du Protestantisme Dauphinois	+(33) 475 54 82 15
MASSIAS Bernard	9, rue Bela Bartok F 26200 MONTELIMAR	bernard.massias0539@orange.fr	Société du Musée du Protestantisme Dauphinois	+(33) 475 54 82 15
MATHIOT Jean	Place du Temple F 84240 LA MOTTE D'AIGUES	jean.mathiot@orange.fr	Association d'Études Vaudoises et Historiques du Lubéron (secrétaire)	00.33(0)4.90.77.72.25
MATTER François	33 rue d'Assas F 75006 PARIS	f.matter@gmail.com mattergatine@gmail.com	Société d l'Histoire du Protestantisme Français	00.33(0)1.45.44.73.33
MELMUK Petr	Náměstí Zachariáše z Hradce 21 CZ 588 56 TELČ	melmuk@volny.cz	VERITAS, historická společnost	00520 567 243 888
MELMUKOVÁ Eva	Náměstí Zachariáše z Hradce 21 CZ 588 56 TELČ	melmuk@volny.cz	VERITAS, historická společnost	Port. 00420 567 243 888
MERZ Günter	Tegetthoffstr. 44/12 A 4020 LINZ	guenter.merz@liwest.at	Evangelisches Museum Oberösterreich, 4845 Rutzenmoos	0043 732 918925
MIAILLE Michel	4 Rue des Trésoriers de la Bourse F 34000 MONTPELLIER	michelmiaille@hotmail.fr	Musée du protestantisme de Ferrières De la Réforma à la Laïcité	06 88 780420
NUSSBAUM Didier	14 rue de Tourvielle F 69005 LYON	didier.nussbaum@free.fr	Amis de Félix Neff ou Musée du Poët-Laval	00.33(0)4.78.25.56.21
NUSSBAUM Simone	14 rue de Tourvielle F 69005 LYON	simonenussbaum@hotmail.com	Amis de Félix Neff ou Musée du Poët-Laval	00.33(0)4.78.25.56.21
PAGES Elodie	La Boulière - F 81330 VABRE	secretariat@mprl.fr	Assistante de conservation Musée du Protestantisme La Ramade 81260 FERRIÈRES	05 63 74 05 49
PARISET Jean-Daniel	78 Avenue Paul Doumier F 751 16 PARIS	Jean-daniel.pariset@orange.fr	SHPF	01 45 67 1877
PARISET Florence	78 Avenue Paul Doumier F 751 16 PARIS	Jean-daniel.pariset@orange.fr		01 45 67 1877
PEŠKOVÁ Věra	Březinova 3634/7 CZ 586 01 JIHLAVA	verapesk@seznam.cz	VERITAS, historická společnost	Port. 00420 737 746 419

PIQUILLOUD Yvonne	46, Chemin des Fourches CH 1224 CHENE-BOUGERIES	piquilloudy@anabio.ch	Musée international de la Réforme – Genève	0041 22 348 3997
RITZENTHALER Paulette	1, Rue Raimond Poincaré F 54110 DOMBASLE	-	Musée Abbé grégoire – Oberlin, Embarménil	0033(03)3 83 48 17 54
ROSSO Davide	Via Beckwith 3 I TORRE PELLICE (To)	direzione@fondazionevaldese.org segreteria@fondazionevaldese.org	Musée vaudois (Museo valdese)	+39 + 121 93 21 79
ROTHER Andreas	An den Linden 3 D-04861 TORGAU	andreasrothe.ahoj@gmx.de		0049 3421712760
ROTHER Christine	An den Linden 3 D-04861 TORGAU	andreasrothe.ahoj@gmx.de	Pfrn in Rente Kirchenkreis Torgau (EKM)	
SERRES CAMBOT Eliette	13, Rue Galos – 64000 Pau FRANCE	eliette.serres-cambot@orange.fr	Musée Orthez	6 84 30 37 69
SOUKUP Miroslav	Kpt. Jaroše 1109/26, 289 22 LYSÁ NAD LABEM	mirek.soukup@evangnet.cz	VERITAS, historická společnost	Port. 00420602 814 624
STUSSI Edmond	37 rue Schnokeloch 67200 STRASBOURG	edmond.stussi@wanadoo.fr	Musée Oberlin	3 88 28 97 38
STUSSI Cécile	37 rue Schnokeloch 67200 STRASBOURG	edmond.stussi@wanadoo.fr	Musée Oberlin	3 88 28 97 38
TREU Martin Dr	Kupferstrasse 10 - D 06886 LUTHERSTADT WITTENBERG	karl.thust@arcor.de	Luther-Gesellschaft	00.49.3491.678 299
URBAIN Daniel	16 chemin de Lataste F 64270 BELLOCQ	d.urbain@orange.fr	Secrétaire du C.A. Du musée Jeanne d'Albret à Orthez (Pyrénées Atlantiques)	Portable 09.6140.06.09 Fixe 05.59.65.22.90
VLASÁK Richard	Radimovice u Želče 60 CZ 390 02 TÁBOR	vlasak.rf@gmail.com	VERITAS, historická společnost	Port. 00420 607 906 963
VOBROVÁ Žofie	Na Doubkové 2040/8 CZ 150 00 PRAHA 5	vobrova.ie@seznam.cz	VERITAS, historická společnost	Port. 00420 776 056 797
Voß Klaas-Dieter	Torumer Weg 1 D 26844 JEMGUM/POGUM	klaasdvoss@aol.com	Johannes a Lasco Bibliothek in Emden/Deutschland	0049/4921/9150 19

ZWILLING André	32 rue Brissard – F 92140 CLAMART	andre.zwilling@cegetel.net	CPED	00.33(0)1.46.45.90.37
ZWILLING Marianne	32 rue Brissard – F 92140 CLAMART	marianne.zwilling07@gmail.com	CPED	00.33(0)1.46.45.90.37